NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 237 | Łódź, Piątek, 16 października 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1,06 | לאדז, פרייטאג פ׳ נח ל׳ תשרי תרצ״ז | 14-טער יאהרגאנג

פאליטישע גלייכהייט פאר יודן און אראבער

וויצמאנס דעפעשע צום קליינעם אקציאנס-קאמיטעט

ירושלים, 15 (יט״א טעל.)

אין צוזאמענהאנג מיט דער סעסיע פון קליינעם אקציאנס-קאמיטעט וואס דארף פארקומען אין אכט טעג ארום, האט דער אקציאנס-קאמיטעט בעקומען א דעפעשע פון וויצמאנען אין וועלכער ער פארלאנגט, אז די שטעלונג צו דעם אראבישען פראבלעם זאל דעפיניטיוו פעסטגעשטעלט ווערען.

וויצמאן פארלאנגט, אז דער אקציאנס-קאמיטעט זאל ארויסגעבען א דעקלאראציע אין וועלכער ער זאל זיך ארויסזאגען פאר פאליטישע פאריטעט אין דער אראבער פראגע. דער דאזיגער פרינציפ זאל אפגעהיטען ווערען איצט ווען די יודען זענען א מינדערהייט און אויך דאן ווען די יודען וועלען זיין א מעהרהייט.

פון די מיטגלידער פון קליינעם אקציאנס-קאמיטעט זאגען זיך אוסישקין און סופראסקין — ארויס געגען אזא דעקלאראציע.

ניט ריכטיגע ידיעה וועגען די 8000 סערטיפיקאטען

ירושלים, 15 (יט״א טעל.)

נאך א גענויער אויספארשונג פון דער יט״א צענטראלע, ווערט פעסטגעשטעלט, אז די ידיעה וועגען די 8,000 סערטיפיקאטען און וועגען די בעדינגונגען פון דער ארץ־ישראל רעגירונג איז נישט ריכטיג.

געשלאסען די סעסיע פון קליינעם אקציאנס-קאמיטעט

ירושלים, 15 (יט״א טעל.)

נעכטען האט זיך פארענדיגט די 2-טאגעדיגע סעסיע פון קליינעם אקציאנס־קאמיטעט, נאכ׳ן פארענדיגען די דעבאטע האט בן־גוריון געהאלטען א גרויסע רעדע, אין וועלכער ער האט געענטפערט די אפאנענטען. ס׳זענען געוועהלט געווארען 2 קאמיסיעס, וועלכע וועלען פארמולירען די בעשלוסען וואס וועלען פארגעשטעלט ווערען אויף דער נאהענטסטער סעסיע פון קליינעם אקציאנס־קאמיטעט.

טעראריסטישע אנפאלן קומען ווייטער פאר

אבער די רעגירונג גיט שוין נישט ארויס קיין אפיציעלע קאמוניקאטען

ירושלים, 15 (יט״א טעל.)

אין פארלויף פון נעכטיגען טאג און היינט אין דער פריה זענען פארגעקומען עטליכע טעראריסטישע אקטען, ס׳זענען פארגעקומען 2 רויב־אנפאלען וואס זענען אויסגעפיהרט געווארען דורך טעראריסטען, די באנדעס זענען בעפאלען עטליכע ישובים, זיי זענען אפגעשלאגען געווארען דורך די איינוואוינער און דער פאליציי, קיין קרבנות זענען נישט געווען, די טעראריסטען זענען אויך בעפאלען א מיליטערישען באהן־פאטרול, נישט קוקענדיג אויף די דאזיגע אנפאלען מעלדעט דער היינטיגער אפיציעלער רעגירונגס־קאמוניקאט, אז אין גאנצען לאנד איז היינט געווען רוהיג. אין קאמוניקאט ווערט אויך געזאגט, אז היינט איז פארעפענטליכט געווארען דער 289־טער קאמוניקאט וועגען די אונרוהען, וועלכער וועט אויך זיין דער לעצטער.

„טיימס" מעלדעט, אז איז א"י איז רוהיג

לאנדאן, 15 (יט״א טעל.)

„טיימס" מעלדעט פון ירושלים, אז אין גאנצען לאנד הערשט רוה. די אראבער קעהרען צוריק צו זייער ארבייט, אויפ׳ן דארף ארבייטען די אראבער אין פעלד. די סאבאטאזש־אקטען האבען זיך אפגעשטעלט, אין די שטעט, ווי למשל אין שכם, נצרת און דזשענין זענען אלע געשעפטען אפען. אפילו אין טבריה וואו א העלפט פון דער בעפעלקערונג איז א יודישע און א העלפט א אראבישע, הערשט פולשטענדיגע רוה און ארדנונג. די צייטונג בעטאנט, אז די אראבישע בעפעלקערונג האט זיך אונטערגעווארפען דער אויפפאדערונג פון אראבישען אויבערשטען קאמיטעט און אפגעשטעלט דעם שטרייק.

פערוואונדעט דריי קינדער הינטער טבריה

ירושלים, 15 (יט״א טעל.)

דריי יודישע קינדער זענען היינט פערוואונדעט געווארען אונטער טבריה, די קינדער זענען פערוואונדעט געווארען צוליב א אויפרייס.

דער „הבוקר" איז היינט אפגעשטעלט געווארען אויף 3 טעג.

אונזער ווארט

נאכ׳ן אראבישען שטרייק

דער שטרייק אין ארץ־ישראל האט געדויערט נישט מיט איין טאג לענגער, ווי עס איז אנגעקומען די גאנצע מיליטערישע עקספעדיציע, וואס די ענגלישע רעגירונג האט בעשלאסען צו צו שיקען בכדי „צוריקצושטעלען די ארדנונג" אין לאנד.

דעם דאזיגען מאדנעם צוזאמענפאל טאר מען אבער בשום אופן נישט אויסטייטשען, אז דער אראבישער אויבערשטער־ראט האט זיך דערשראקען פאר די ענגלישע מיליטערישע כחות און זיך דעציידירט אפצורופען דעם שטרייק.

און גאנץ זיכער איז דאס אפשטעלען מצד די אראבער דעם שטרייק אויך נישט קיין רעזולטאט — ווי מען וויל דאס אפיציעל אויסטייטשען — פון דער אינטערווענץ פון די 4 אראבישע מלכים.

דער אראבישער שטרייק אין ארץ־ישראל האט זיך געענדיגט גאנץ פשוט דערפאר, ווייל ער איז שוין מעהר נישט נויטיג געווען: די מאנדאטאר מאכט האט זיך אין איהם מעהר נישט גענויטיגט.

וואס שייך דעם טעראר איז, זעהט אויס, נאך נישט געקומען די צייט איהם צו ליקווידירען. ער איז מסתמא נאך נויטיג אלץ א נעבען דעקאראציע אדער בעגלייט ערשיינונג צו די ארבייטען פון דער קעניגליכער קאמיסיע.

נישט בחנם האט דאך דער הויך־קאמיסאר וואוקאפ — ווען דער שטרייק איז נאך אפילו פאקטיש נישט געווען געענדיגט — ארויסגעשיקט א דעפעשע צום קאלאניען־מיניסטעריום, אז לויט זיין מיינונג קען שוין די קעניגליכע קאמיסיע קומען צו פאהרען. — און אויף דער מיינונג פון הויך־קאמיסאר וואוקאפ קען מען זיך גאנץ זיכער סומך זיין: ער ווייסט ווען מען קען און מען דארף און ווען מען קען נישט און דארף נישט.

עס איז נאר א וואונדער אויף דעם ענגלישען קאלאניען־מיניסטעריום און אויף די אלע איהרע אונטערגעווארפענע „ארגאנען". פון איהם האט מען געקענט ערווארטען מעהר געשיקטקייט אין אדורכפיהרען די גאנצע רעזשי אין דעם מאנדאטען־לאנד, די גאנצע ארבייט איז געווען אזוי פארטאטשעוועט געמאכט, אז זי האט קיינעם נישט געקענט אריינפיהרען אין א טעות...

פאר דעם יודישען פאלק איז אבער אין דער גאנצער זאך פארהאן איין טרייסט, און נעמליך: נישט קוקענדיג אויף דעם גאנצען בלוטיגען שפיל, וואס מען האט מיט אונז געפיהרט, איז די אויפבוי־ארבייט אויף קיין איין טאג נישט איבערגעריסען און וועט איצט מיט א גרעסערער קראפט פארטגעזעצט ווערען.

און דאס גיט אונז די זיכערקייט אין גלויבען אין ענדגילטיגען נצחון. ס.

טאג - טעגליך

די סאוויעטישע נאטעס

באלד אין אנהויב ווי עס האבען זיך אנגעהויבען די אונטערהאנדלונגען וועגען דעם נישט אינטערווענץ אפמאך אין שפאנישען בירגער־קריג, האבען דייטשלאנד און איטאליען געשטעלט א בעדינג, זיי האבען געפאדערט, אז אויך ראטען־פארבאנד זאל צום דאזיגען אפמאך צושטעהען. די פאשיסטישע מלוכות האבען זיך אזוי ארום געוואלט פערזיכערען, אז דאס רעפובליקאנישע שפאניען וועט נישט בעקומען קיין הילף פון ראטען־פארבאנד.

עס איז אפילו געווען קשה דער גאנצער ענין. עס האט זיך נישט געלעגט אויפ׳ן שכל פארוואס א לעגאלע רעגירונג זאל נישט האבען קיין רעכט צו בעקומען הילף פון פריינדליכע רעגירונגען, פארוואס זי זאל נישט קענען קויפען קיין געוועהר צו אונטערדריקען מורדים, אבער דאך האט ראטען פערבאנד, מפני דרכי שלום, בעשלאסען צוצוטרעטען צו דעם נישט אינטערווענץ אפמאך.

ארויסגעוויזען האט זיך אבער, אז געהאלטען דעם אפמאך האבען נאר די דעמאקראטישע מלוכות דאגעגען די פאשיסטישע האבען כסדר געליפערט געוועהר פאר די אויפשטענדיגע און האבען דערפיהרט צו אזא צושטאנד, אז די שפאנישע רעפובליק געפינט זיך ווי אין א בלאקאדע, דאגעגען די אויפשטענדיגע געווינען כסדר א איבערמאכט אין דעם שפאנישען בירגער־קריג.

ראטען־פארבאנד האט דעריבער בעשלאסען צו דעמאסקירען דאס דאזיגע שפיל, וואס ווערט געטריבען דורך דייטשלאנד, איטאליען און פארטוגאל. אין שארפע נאטעס פאדערט מאסקווע, אז עס זאלען תיכף אונטערגענומען ווערען שריט, וואס זאלען מאכען א סוף צו דעם שטעלען אין פריווילעגירטע לאגע די אויפשטענדיגע. ראטען פערבאנד דראהט אפילו אינגאנצען ארויסצוטרעטען פון דעם נישט־אינטערווענץ קאמיטעט אויב איהר פאדערונג וועט נישט אנגענומען ווערען.

דערווייל ווערט דער ענין פארשלעפט. דער נישט אינטערווענץ קאמיטעט האט ארויסגעשיקט אנפראגען צו די מלוכות, וועלכע עס ווערט פארגעווארפען, אז זיי האבען געבראכען דעם אפמאך. דער ענטפער וועט עטוועדער אינגאנצען נישט אנקומען, אדער די בעשולדיגונג וועט אפגעווארפען ווערען. עס בלייבט דעריבער די פראגע ווי אזוי וועט ראטען־פארבאנד ווייטער האנדלען, צי וועט זי ציהען קאנסעקווענצען פון איהרע נאטעס? און אין וואס אייגענטליך קען זיך אויסדריקען איהר נישט אינטערווענץ?

געוועהלט די פערוואלטונג פון דער ווארשאווער קהלה

אין דער פערוואלטונג זענען אריין 5 בונדיסטען, 5 אגודה, 3 ציוניסטען, 1 פועלי־ציון און 1 מזרחי

ווארשא, 15. (טעל.) ביז 1 א זייגער ביינאכט האט נעכטען געדויערט די זיצונג פון ווארשאווער קהלה ראט, אין דער פערוואלטונג זענען אריין 5 פון „בונד" און נעמליך מענדעלסאן, אלטער וואסער, גילינסקי און אזשעך. 5 פון דער אגודה: קאמינער, לעווענער, רונדא, פיזשיץ און פויזנער, פון די ציוניסטען זענען אריין: דר. שיפער, לעוויטע און ד״ר מייזנער. פון די רעכטע פועלי־ציון — ביאלאפאלסקי. פון מזרחי — שטשערענסקי.

פארן בונד האבען געשטימט לעוו פון די לינקע פועלי־ציון און נח פרילוצקי פון די פאלקיסטען. פאר דער אגודה האבען געשטימט די 2 אומפארטייאישע.

די נייע פערוואלטונג וועט זיך צוזאמענקומען אין 3 וואכען ארום און דאן וועט אויסגעוועהלט ווערען דער פרעזעס און די וויצע־פרעזעסען.

זונטאג, דעם 18-טען ד. ח. 11 פארמיטאג קומט פאר אויפ׳ן בית־החיים
די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפערגעסליכען מאן און פאטער
נ״ע
יעקב גליצענשטיין
אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען
די טרויערנדע פאמיליע.

Głęboko wzruszeni zgonem naszego nieodżałowanego Dyrektora
ś. p. **Artura Geislera**
wyrażamy **Rodzinie** szczere współczucie.
W Zmarłym tracimy oddanego nam Szefa i dzielnego Towarzysza pracy, o którym Pamięć zachowamy na zawsze.
Kierownictwo i Pracownicy „KONSUMU"
przy Widzewskiej Manufakturze S. A.

בעקאַנטמאַכונג!

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאָן

האָט דאָס בעוואוסטע שיך-געשעפט

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11

tel. 202-86.

צוגעגרייט א קאָלאָסאַלען אויסוואַהל שפּאַציר און ספּאָרט-שיך

לויט די לעצטע מאָדעלע.

צוגענגליכע פּרייזען א ספּעציעלע אַפּטיילונג פון מענער-שיך.

די פערוואַלטונג פון

צענטר. ראד-פערקעהר- פעראיין

אויף דער לאָדזער וואָיעוואָדזשטווע, פּילסודסקי 43

פאָדערט אויף אַלע מיטגלידער צו קומען זונטאָג, דעם 18 ד. ח. 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג אויפ'ן בית-החיים צו דער ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער טראַגיש אומגעקומענעם חבר און פערוו מיטגליד

נ"ע יעקב גליצענשטיין

ס'ווערט געבעטען פּינקטליך צו ערשיינען.

די פערוואַלטונג.

הזכרה.

זונטאָג, ב' מרחשון תרצ"ז, 11 פאַרמיטאָג קומט פאָר אויפ'ן בית-החיים די ענטהילונג פון דער מצבה און א הזכרה צו דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט פון אונזער געוועזענעם פערוואַלטונגס-מיטגליד

נ"ע יצחק יעקב אלשעצקי

צו וועלכע מיר לאַדען איין אַלע מיטגלידער קרובים און בעקאַנטע.

די פערוואַלטונג פון „מחזיקי חולים"

און די גבאים פון בית התפלה „בית שמואל" ראָוואָרטשיקוב 28.

אין צוזאַמענהאַנג מיטן איבערציהען די

„תלמוד-תורה"

ע"ש הרהגה"צ רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל

אין אייגענעם הויז יאַקובאַ גאַס 10, אָרדנען מיר איין

א חנוכת-הבית

זונטאָג, דעם 18/10 ד. י. א' לך תרצ"ז, 4 נאָכמ. אין אייגענעם לאָקאַל, מיט אַ רייכען פּראָגראַם, אויף וועלכען מיר האָבען דעם כבוד דערמיט איינצולאַדען אַלע מיטגלידער און סימפּאַטיקער פון דער ת"ת.

מיט אכטונג די פערוואַלטונג.

גענייא און יאַקוב ניימאַן מיין ברודער

אונזערע האַרציגסטע ברכות צו אייער נייגעבוירענעם

זוהנעלע

אין פרייד און צום בעסטען זאָל עס ביי אייך דערצויגען ווערען.

רעגינאַ און לייבוש.

צו די געהערטע גנבים

דעם 12/10 האָט מען מיך בעגנבעט סחורה ווי אויך וועקסלען אויף אַ סומע צירקאַ 6000 זל. און געלד 500 זל. איך בעט מיר צוריקצושיקען די וועקסלען, וועלכע האָבען פאַר קיינעם קיין ווערט נישט. אַלע בעוואָרענישען זענען בעמאָכט געוואָרען אָפּצוגעבען

פּעטריקאָווער 46 ביי יעקב שווערצמאַוויץ

געדענקט, שטשעשליווי

ביי

א גרויסער אויסוואַהל פון אָריגינעלע ביליגער און טאָמאַשאָווער סחורות

אויף אנציגער און פּאַלטענס

פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערציינט אייך!

R.Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

געדענקט פּראַנט II שטאָק.

Prywatna Szkoła Powszechna

przy Gimnazjum Józefa Aba

Legjonów 10, tel. 122-12.

דער סעקרעטאַריאַט נעמט אָן איינשרייבונגען פון 10 ביז 1 ביינאַכט.

צוגענגליכער שכר למוד.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט זענען מיר מודיע, אַז די הערן יוסף פּלאָצקי ראַדאָגאָשטש, גען. בעמא 60 און גרישא ראָזענבערג לאָדז, פּ. אָ. וו. 7, אַרבייטען נישט מעהר אין אונזער פירמע אַלס אגענטען פון דעם 10 אָקטאָבער אָן. קיין שום טראַנזאַקציעס און בעשטעלונגען, וועלכע וועלען אָנגענומען ווערען דורך די אויבענדערמאָנטע הערן נאָך דעם 10-טען אָקטאָבער 1936 וועלען דורך אונז נישט אויסגעפיהרט ווערען.

Koncesjonowane Zakłady

Elektro i Radiotechniczne

Spółka Inżynierów

Łódź, Zachodnia 72, tel. 159-69.

אייער פּערזענליכער אינטערעס

באַר צו קויפען די ווילנעז

מיט דער מאַרקע

„באַרווין"

נאַוואָמיעסקאַ 30,

טעל. 210-58

וועלכע גאַראַנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאַר ביליג געלד.

גן-הילדים

של החברה ליסוד בתי ספר עברים

בלודז, בלצגסקה 35 תלפון 245-36

מתקבלים ילדים וילדות בגיל מ 4—6 שנה. המועד מרוח — ערוך יפה — מרפסת — גנים.

בכל יום התעמלות. בחוץ חלק לסה.

Gabinet Kosmetyczny

I. Namiotowej

ul. Narutowicza 11, front, I piętro.

Wszelkie zabiegi w zakres kosmetyki wchodzące: masaż twarzy, trwałe przyciemnianie brwi i rzęs, usuwanie brodawek bez śladu, maquillage itd.

Ceny niskie. Porady bezpłatne,

אכטונג, הויז-בעזיצער!

ווען איהר רעמאָנטירט אייערע הייזער אָדער וואָינונגען, געדענקט, אַז דאָס אַלטע פאַרבען- און כעמיקאַליען-געשעפט א.פ.

„ל. ה. בערגער"

ראָדז, דרעוונאָווסקאַ 5, טעל. 133-39

איז ווידער געעפענט און וועט די קונדשאַפט צופרידען שטעלען. בעמערקונג צעמענט אויף לאַגער.

גאַרדינען

קאַפּעס, שטאָרען און טישטיכער

אין א גרויסער אויסוואַהל עמפּפעהלט

M. Goldbart

Piotrkowska 62, tel. 135-35.

Założona w roku 1891.

Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. H. WARRIKOFFA

ul. Kopernika 22, tel. 172-07

ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.

SZCZEPIENIA psów i koni.

STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!

KUCIE KONI, nitowanie kopyt.

Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6

Członkowie Tow. Opieki nad Zwierzętami ulgowe cen

דאָס לאַנג-בעקאַנטע

ווייַן-געשעפט פון

ע. שיקיער

(אינהאַבער ישראל שיקיער)

פריהער פּולנאָצנאַ 1

איצט שרודמיעסקאַ 3, טעל. 107-84

עמפּפעהלט די בעסטע ווײַנען, קאָניאַקען און ליקיערען ::

עקזיסטירט זייט 1865 יאָהר.

אונזער טיפסטן בייליד דריקען מיר אויס אונזער פריינד

ה' וואָלף זיידלער און פאַמיליע

צוליבן טויט פון זיין אונפערגעסליכען פאָטער

נ"ע אברהם מענדעל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

פ. קערש און פאַמיליע.

ערשטקלאַסיגער

הערען-שניידער אַטעליער

Bracia GRANAS

36 זגערזשער גאַס 36

איז הויף, 2-טער איינגאַנג 2-טער שטאָק.

נעמט אָן אַלעראַרט בעשטעלונגען ווי: ווינטער - פּאַלטענס, פּעלצען, אַנצוגען סמאָקינגען א.אז.וו. לויט די נייעסטע פּאַריזער מאָדעלען, פון אייגענע און אויך אנפּערטרויטע סחורה. צוגענגליכע פּרייזען

ענטשולדיגונג.

דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאַר דער פערוואַלטונג און פעראיין פון מענער-שניידער-באַלעבאַטים, זאַכאָדניאַ 11 פאַר מיין אונטאַקטישער האַנדלונג בעת דעם שטרייק. אַלס צייכען פון חרטה, שפּענד איך לטובת דעם פעראיין 25 זל. און פערזיכער, אַז אויף להבא וועט אַזעלכעס מעהר נישט פאָרקומען.

אבראם קוטשינסקי

קרוטקאַ 14.

בראַנקע און דוד

צום געבורט פון אייער

זונעלע

ווינשען מיר אייך איהר זאָלט איהם גרינג דערציהען אין גייסט פון אייער אידעי.

מאָטל קאָזלאָווסקי

לאָדז מאַמע און אברהם

אָקטאָבער 1936 יאָכימאָוויטש

מודעה.

דעם שבת פ' נח ב' דר"ח איז ד יאָהרצייט פון וואָלבערשער רב בעל מחבר פון זכורות ישכי זצ"ל דער אהל איז אין פּיעטערקאָוו וועט דער וואָלבערשער רבי שליט"א, וואָס וואוינט פראַנטשישקאַנער 15, דאַוונען פאַר'ן עמוד מיט די וואָלבערשער נגינים. מען בעט אַלע וואָלבערשער חסידים צו קומען צום דאַוונען פ"מ אויך איז דעם שבת די יאָהרצייט מבנו הר"צ מ"יקעוו בע"מ יבר השם על ת-לים.

פריינד

ליפּמאַן אַרענבוך

צו דיין פערלאָבונג מיט פרל.

רוזשאַ אייזענבערג

ווינש איך פיל גליק

א סקאָווראָנסקי

Połowa dużej nieruchomości

w śródmieściu przy Pl. Wolności do sprzedania — Pośrednicy pożądani. Zgłoszenia Zawadzka 11 interes skórzanej galanterji.

מיינע געעהרטע פריינד

ה' שמואל גאָלדבוים און פרוי

צו דער פערלאָבונג פון זייער ליבע

טאָכטער

פרל' רוזשקאַ מיט ה' העניעק אַסטראָוויעצקי ווינש איך אַ האַרציגען מזל טוב און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט

שלמה קושאָנזשע

נחום אבלים

בלב נשבר אנחנו מבכים את מותו של דודינו המנוח ר'

אלתר יצחק קירשענצווייג

ומנחמים את כל משפחתו בברכת תנחומים המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

יוסף בירענצווייג ומשפחתו.

סל מלא ביכות אנו שולחים לחברנו

מר ברוך סראנץ

לנשיאיו את העלמה

מרת פרעדא לייב

תהי' מזלכם תאיר כשמש בצהרים

הועד של „צעירי ישראל" בלודז

אַנ'ענערגישער אדמינסטראַטאָר

נעמט הייזער אין אדמיניסטראַציע

ערשטקלאַסיגע רעפערענצען.

צווענטועל צו פינאַנסירען די אויסגאַבען.

אָפערטען: „אדמיניסטראַציע"

היב

יוחנן ליפשיץ

התן הרה"ג משה מ:חם סג"ל שליט"א

וואוינט איצט

נאַרוטאָוויטשאַ 32 טעלעפאָן 221-29

טומעל אין איראפא
צוליב דער רעדע פון בעלגישען קעניג

פאריז, 15 (ספ. טעל.)

די פאליטישע קרייזען אין פאריז נעמינען זיך אונטער אייבדרוק פון דעם ארויסטריט פון בעלגישען קעניג לעאפאלד, וואס האט אין פראנקרייך ארויסגערופען א אויסערגעוועהנליך שטארקע רעאקציע. עס זאגט וועגען דעם עדות דער שארפער טאן פון דער פראנצויזישער פרעסע, וואס באהאלט נישט די אונצופרידענהייט און פערביטערונג. די פרעסע וויזט אן, אז דער דאזיגער ארויסטריט איז א ערנסטער ברוך אין דעם פאליטישען סיסטעם, וואס די פראנצויזישע און ענגלישע דיפלאמאטיע האבען זיך בעמיהט צו מאנטירען אין מערב-איראפא. דורך דער רעדע פון קעניג לעאפאלד בעפרייט זיך בעלגיען נישט נאר איינזייטיג פון די לאקארנער פערפליכטונגען און מאכט אונמעגליך דאס שליסען א נייעם לאקארנא-אפמאך, נאר קינדיגט קודם כל דעם פראנצויזיש-בעלגישען אפמאך.

פערטינאַ פערגלייכט דעם ארויסטריט פון קעניג לעאפאלד צום דייטשען שריט פון מערץ.

לויט דעם „זשורנאל דע דעבאט" וועט דער ארויסטריט פון קעניג לעאפאלד האבען צוויי פאלגען: 1) די געפלאנטע לאקארנא-קאנפערענץ וועט נישט צושטאנד קומען. 2) דער גאנצער אינטערנאציאנאלער סיסטעם וואס שטיצט זיך אויף דער פעלקער-ליגע וועט ערשיטערט ווערען.

לאנדאן, 15 (ספ. טעל.)

די רעדע פון בעלגישען קעניג לעאפאלד, אין וועלכער ער האט פארמולירט דעם בעלגישען שטאנדפונקט אין דער נייטראליטעטס-פראגע האט אין לאנדאן געמאכט א שטארקען איינדרוק. די בריטישע רעגירונגס-פאקטארען ווארפען ענערגיש אפ דעם חשד, אז די בעלגישע דעקלאראציע איז געקומען אין הסכם פון דער ענגלישער רעגירונג.

רוים, 15 (ספ. טעל.)

די רעדע פון בעלגישען קעניג האט אין די היגע פאליטישע קרייזען ארויסגערופען א סך קאמענטארען. לויט דער איטאליענישער מיינונג שטעלט די רעדע פעסט, אז בעלגיען דארף אפהיטען דעם פרינציפ פון נייטראליטעט און שאפט א נייע לאגע אין דער געפלאנטער לאקארנא-קאנפערענץ.

פאריז, 15 (ספ. טעל.)

פרעמיער בלום האט היינט אין אוונט קאנפערירט מיט די מיניסטארען דעלבאס און דאלאדיער וועגען דער לעצטער רעדע פון קעניג לעאפאלד, בעטראכטענדיג זי סיי פון מיליטערישען, ווי אויך דיפלאמאטישען שטאנדפונקט.

פאריז, 15 (ספ. טעל.)

די אויסערן-קאמיסיע פון פארלאמענט האט בעשלאסען אויסהערען דעם 21 ד. ח. א עקספאזע פון מיניסטער דעלבאס וועגען דער לעצטער בעלגישער דעקלאראציע און וועגען די שפאנישע ענינים.

פאריז, 15 (ספ. טעל.)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער אויסערן-קאמיסיע פון פארלאמענט האט דער דעפוטאט זשאן מיסטלער אויפמערקזאם געמאכט אויף דער לעצטער ערקלערונג פון בעלגישען קעניג און בעטאנט, אז זי קען האבען א וויכטיגע בעדייטונג פאר דער אינטערנאציאנאלער לאגע.

לאנדאן, 15 (ספ. טעל.)

רייטער מעלדעט פון בריסעל, אז בעלגיען האט נישט בדעה ארויסצוטרעטען פון דער פעלקער-ליגע. די בעלגישע דיפלאמאטישע קרייזען ערקלערען, אז בעלגיען וועט נישט אפווארפען די פרינציפען פון קאלעקטיווער זיכערקייט.

גלייכצייטיג מעלדעט רייטער פון פאריז, אז די פראנצויזישע רעגירונג וועט זיך ווענדען צו בעלגיען מיט א אנפראגע, ווי זי פערשטעהט איהר נייטראליטעט און ווי עס איז איהר בעציהונג צו די פערפליכטונגען, וואס פליסען ארויס פון לאקארנא-אפמאך.

בריסעל, 15 (ספ. טעל.)

דער אויסערן - מיניסטער ספאאק האט היינט נאכמיטאג אויפגענומען דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר לאראש.

דער איינדרוק אין בערלין

בערלין, 15 (ספ.)

אין דער שפיץ פון דער אינטערנאציאנאלע פראבלעמען, וואס ווערען קאמענטירט דורך דער דייטשער פרעסע ווערט היינט ארויסגערוקט די נייטראליטעטס פראקלאמאציע פון בעלגישען קעניג לעאפאלד. די דייטשע ציישונגען אבסערווירען אויפמערקזאם דעם איינדרוק, וואס איז ארויסגערופען געווארען דורך דער בעלגישער דעציזיע, דערביי פיהלט זיך ארויס א סאטיספאקציע צוליב די קאנסטערנאציע, וואס הערשט לויט די דייטשע רעספאנדענטען — פון דער פראנצויזישע הויפטשטאט.

Czempion

Czempion – to milowy skok naprzód w budowie popularnych odbiorników czterolampowych. Dwa obwody. Trzy zakresy fal. Głośnik dynamiczny. Duo-Reżektor.

ELEKTRIT RADIO

ODBIORNIKI O DŹWIĘKU NATURALNYM

Do nabycia w radioskładnicach w całym kraju.

פראנקרייך בעאונרוהיגט
צוליב דער לעצטער פאליטיק פון דער בעלגישער רעגירונג

פאריז, 15 (ספ.)

די פראנצויזישע פרעסע פערפאלגט ווייטער מיט בעאונרוהיגונג די שריט פון דער בעלגישער פאליטיק. די צייטונגען בעטאנען, אז די נייע אריענטאציע פון בעלגיען איז בולט גענויגט צו א פולשטענדיגען נייטראליטעט און קאן בעדייטען א אפשוואכונג פון די בעציהונגען צווישען פראנקרייך און בעלגיען, וואס קען אלס קאנסעקווענץ זיין א מניעה צו שליסען א נייעם לאקארנא-אפמאך. די ידיעה וועגען דער היינטיגער אויסערגעוועהנליכער זיצונג פון מיניסטארען קאבינעט אונטער'ן פארזיץ פון קעניג לעאפאלד, אויף וועלכער עס איז אנגענומען געווארען א רייהע וויכטיגע בעשלוסען, מיט'ן ציעל צו פערשטארקען די בעלגישע וועהר-קראפט, איז אין די פאליטישע קרייזען אין פאריז אויפגענומען געווארען אלס א בעשטעטיגונג פון דער נייטראלער פאליטיק פון דער בעלגישער רעגירונג.

טעראר פון די נאצים אין דאנציג
בעפאלען א פערזאמלונג פון צענטער-פארטיי. — 12 פערזאמעלטע אפגעפיהרט אין שפיטאל. — צושלאגען עטליכע יודען

דאנציג, 15 (ספ. טעל.)

אין א בעווייסען לאקאל אויף דער ברייטגאסע אין דאנציג, האט זיך דאנערשטאג אין אוונט אנגעהויבען א פערזאמלונג פון דער צענטער פארטיי. אויף וועלכען עס האט אויך גערעדט דער שטאט ראטמאן וואווער. ווי נאר די פערזאמלונג האט זיך אנגעהויבען האט א נאציאנאל-סאציאליסטישע באנדע זיך ארייגעריסען אין זאל און בעפאלען די פערזאמעלטע, 12 פערוואונדעטע האט די פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין שפיטאל. ווען די פאליציי איז אנגעקומען זענען די אנפאלער שוין געהאט אנטלאפען. האט מען אין צענטער שטאט צושלאגען עטליכע יודען. אין שייכות מיט דעם דאזיגען געשעהעניש יודען.

פאסט-פערבינדונג ווארשא — תל-אביב

ווארשא, 15 (יט"א טעלעפאניש)

די יט"א דערוויסט זיך, אז דעם 27 אקטאבער וועט זיך פליהען דער ערשטער אעראפלאן מיט פאסט פון ווארשא קיין ארץ-ישראל. די לופט-פערבינדונג וועט געהען דורך לעמבערג, בוקארעשט, אטען, חיפה, אין די ווינטער-חדשים וועלען פארקומען טעכנישע פראבע-פליהען נאר מיט פאסט.

איינגע אנפיהרער פון שטרייק ווערען דעפארטירט קיין עבר-הירדן

ירושלים, 15 (יט"א טעל.)

די מאכט האט אנגענומען א בעשלוס צו דעפארטירען איינגע אראבער, וועלכע האבען אנגעפיהרט מיט'ן לעצטען שטרייק, זיי זאלען דעפארטירט ווערען קיין עבר-הירדן.

5 רוסען צווישען די ארעסטירטע ירושלימער קאמוניסטען

לאנדאן, 15 (יט"א טעל.)

„דיילי מייל" ברענגט פון ירושלים רעוועלאציעס פון דער אויספארשונג פון א גרופע קאמוניסטען, וועלכע זענען ארעסטירט געווארען אין ירושלים, צווישען די ארעסטירטע געפינען זיך 5 רוסען און עטליכע אראבער, קיין יודען איז צווישען זיי נישט פערהאן, דיילי מייל שרייבט, אז די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט די ראָל, וועלכע די קאמוניסטען האבען געשפילט בעת די לעצטע אונרוהען, די פינף רוסען זאלען זיין דעלעגאטען פון קאמאינטערן, זיי זענען געקומען קיין ארץ-ישראל אונלעגאל און האבען געוואוינט אין ירושלים'ער אלטשטאט.

Koncesjonowane Zakłady
ELEKTRO i RADJOTECHNICZNE
Spółka Inżynierów
Zachodnia 72, tel. 159-69
עלעקטרישע אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט.
איבערוויקלונגען פון מאטארען, קאנסערוואציעס, ליכט-עפעקטען.
בעמערקונג: די פירמע נעהמט אן געשטעלונגען אויף איבערצוארבעטען אלטמאדישע נעהעלבער און שילדען לויט די נייעסטע פראיעקטען און הסכם מיט די גענויגע אינסטרוקציעס פון מעניסטראט.
מעסיגע פרייזען.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע-בע
האנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען,
בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 234-12
נעמט אן פון 8—11 נאכמ. און פון 6—8 אוונט.

Dr. med. A. KLESZCZELSKI
כורורג-אוראלאג
וואוינט יעצט
Al. Kościuszki 60, tel. 174-99.

וויכטיג פאר פאבריקאנטען!
און האנדווערקער
שוויסונגען,
מאשינען-טיילען
און רעפעראטורען
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע שלאסעריי
י. רעדער
11 ליסטאפאדא 11/13
(רוג זאכאדניא)

Rutynowany nauczyciel
naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych M. BRZEZINSKI Aleia 1-go Maja 77 od 2—5 p.p.

ד"ר ל. שיפמאן
צוריקגעקעהרט
64 זאכאדניא 64
טעל. 106-72
פראנט 2-טער שטאק.

DR. MED. H. Różaner
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אן פון 9—1 פארם. און פון 5—9.

געז. „פראצא" וואָלטשאנסקא 21
נעהמט אן איינשרייבונגען אויף קורסען פון הויז-ווירטשאפט, די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9—1 און פון 3—7 אוונט.

ווילסטו פערקויפען א ניימאשין
און ערצילען
דעם העכסטען פרייז?
ווענד זיך צו:
Skład maszyn do szycia
Singer i Lachman
Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

בחנם ווערט צוגעפאסט אלערליי גלעזער!

„OPTICUM"
28 פיעטריקאווער 28
בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער-גלעזער, סאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטערס.
אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.
מ'נעמט אויך אויסגעפיהרט זעהטל רעפעראטורען פינקטליך און רעעל. — גערעכנט די ערשטע עס ווערען אנגענומען אלע ארט רעצעפטען פון די ה"ה דאקטוירים.

אכטונג אכטונג
100-טער מענשען
האבן זיך שוין איבערצייגט, אז די בעסטע
היגיענישע טאפטשאנעס,
מאטראצען און מאטראצען
ווי אויך פערשידענע טאפטשאן-ארבייט
קענען נאר צו בעקומען אין דער 1-טער לאדזער ווערקשטאט פון אויסגעצייכנטע היגיענישע טאפטשאנען און מאטראצען
„ZURMA"
אינה. ל. מרוז
Łódź, Ceglelniana 58
telefon 178-21.
שאליר צ און פינקטליכע אויספיהרונג!

טעאטער פילהארמאניע
נארוטשאוויטשא 20.

לעצטע פאפולערע
פאלקס-פארשטעלונגען

פרייזן פון 54 גר. ביז 1.50

טעאטער פילהארמאניע
נארוטשאוויטשא 20.

ווילנער אפערעטן-טרופע

נחמה, קאדיש, חאש, שלמה קוטנער
מיט'ן אנטייל פון

היינט פרייטאג 16, 9 אוונט
מארגען שבת 17, 9 אוונט
זונטאג 18, 9 אוונט

לעצטע 5 מאל — צוליב'ן גרויסן ערפאלג
פרייזן: פארטער פון 1 ביז 10 ריי 1.50 — 11 — 20 — 1.09 — לאזשעס 1.09
באלקאן — 70 גר. גאלעריע — 54
גרעסטער ערפאלג אין היינטיגן סעזאן

„אמעריקאנער ליטוואק"
אין 2 אקטן מיט צפילאג פון לעש — מוזיק: אלשאנעצקי — רעזשי: קאדיש.

נאר 2 מאל!
דער בעוואוסטער שלאגער

„אייביגע מאמע"
לעבענס-פיעסע אין 3 אקטן מיט 1 בילד פון י. קאלמאנאוויטש

מארגען שבת 4 נאכמיטאג
זונטאג 4 נאכמיטאג
יעדן טאג איבערפולט
אלע קומען אין „פילהארמאניע"

גרויסער ארקעסטער. אייגענע דעקאראציעס און קאסטיומען. אנסאמבל: אידינא, בלאט אברהם, גראדנער אברהם, חאש יוסף, טאפעל עדיא, ליפאווסקא אכתר, נחמה, נייווירט יוסף, פעטערסאן, קאדיש, קוטנער שלמה, ראבין מנחם, רייכער עטקע
דירעקציע: דוד ביינעלמאן. בילעטן צו בעקומען אין „פילהארמאניע"-קאסע. אנפירונג: ב. אסס.

קאמפען אין דער אומגעגנט פון מאדריד

קאדיקס, 15 (ספ. טעל.)

א ראדיא־קאמוניקאט פון די אויפשטענדיגע מעלדעט: דורך דעם פארנעמען על טימבלאס בער הערשט דאס נאציאנאלע מיליטער די עלעקטראווניע וואס ליפערט שטראם קיין מאדריד. ביי טאלאוועראַ איז דאס רעגירונגס־מיליטער אונטער דער אנפירונג פון מאיאר מיאַיא ארומגערינגעלט דורך די נאציאנאליסטן. עס האט זיך אנגעהויבן א קאמף. דאס רעגירונגס־מיליטער בעמיהט זיך אדורכצורייסן דעם רינג פון מיליטער.

באַרצעלאָנאַ, 15 (ספ. טעל.)

דער פיהרער פון קאטאלאנישן מיליטער פולק. סאנדרא פערעפענטליכט פאלגענדען קאמוניקאט: אויף דעם אפשניט סאַראגאסטרא האבען 22 רעגירונגס־אעראפלאנען באמבארדירט דעם שונא, וועלכער האט געוואלט אטאקירען סיערא אלקוביערע. די אויפשטענדיגע האבען געליטען גרויסע היזקות און האבען זיך גענומען צוריקציהען.

ראבאט, 15 (ספ. טעל.)

לויט א קאמוניקאט פון די אויפשטענדיגע, דערנעהנטערן זיך די אפטיילונגען פון גענעראל מאלא לאנגזאם צו מאדריד. זיי ווארטען אויף א בעפעהל אנצוהויבן דעם אנגריף.

סעוויליא, 15 (ספ. טעל.)

דער הויפט־שטאב פון די אויפשטענדיגע מעלדעט: אויס'ן אראגאנישן פראָנט האבען די אויפשטענדיגע פארנומען סאראינענא אויפן וועג קיין הועסקאן. די קאטאלאנישע אפטיילונגען האבען זיך צוריקגעצויגען איבערלאזענדיג 250 הרוגים.

קיין סאן סעבאסטיאן זענען אנגעקומען ידיעות, אז אויף די גאסען פון בולבאא קומען פאר קאמפען צווישען די באסקישע נאציאנאליסטן און אנארכיסטען. די באסקען האבען פארנומען סטראטעגישע פונקטען פון דער שטאט, בעמיהענדיג זיך נישט צו דערלאזען די צושטערונג פון דער שטאט דורך די אנארכיסטען.

מאדריד, 15 (ספ. טעל.)

לויט קלאנגען, וואס האבען זיך דא פארשפרייט איז מיט איניגע טעג צוריק אויסגעפיהרט געווארען אין סעוויליא א אטענטאט אויפ'ן גענעראל קוועיפא דע ליאנא. עס האט געשאסען א חזן פון דעם קעמפענדען אויף דער זייט פון רעגירונגס - מיליטער גענעראל קאמפין. גענעראל ליאנא איז פארוואונדעט געווארען אין ארעם. דער אטענטעטער איז בעגאנגען זעלבסטמארד.

בורגאס, 15 (ספ. טעל.)

גענעראל פראנקא האט זיך געווענדעט מיט א אפיציעלער דעקלאראציע, וואס איז איבערגעגעבן געווארען דורך ראדיא צו אלע רעגירונגען מיט א פראטעסט געגען דעם, וואס די מאדרידער רעגירונג האט צוגענומען די גאלד רעזערווען, וואס דארפען דינען אלס דעקונג פון די באנקנאטען. אויפ'ן יסוד פון ארטיקעל 8 פון דער קאנסטיטוציע איז דאס ארויספיהרען גאלד אהן דעם הסכם פון די קארטעזען פערווערט. דער אדמיניסטראטיווער ראט פון דער שפאנישער נאציאנאלער באנק אין בורגאס האט שוין איינמאל פראטעסטירט געגען דעם ארויספיהרען גאלד. די מלוכות, וואס וועלען טראגן דעם פראטעסט אננעהמען דאס שפאנישע גאלד, פערלירען די נייטראליטעט. צום סוף מעלדעט גענעראל פראנקא, אז ער וועט אלץ אונטערנעהמען בכדי צוריקצובעקומען דאס אונגעזעצליך ארויסגעפירטע גאלד, די שולדיגע וועלן פערפאלגט ווערן.

סאוויעטישער אמבאסאדאר אין לאנדאן

פאדערט צוזאמענצורופען דעם נישט-אינטערווענץ-קאמיטעט

לאנדאן, 15 (ספ. טעל.)

דער סאוויעטישער אמבאסאדאר מאיסקי און קאגאן האבען היינט ווידער בעזוכט דאס אויסערן מיניסטעריום. רייטער איז אין דער מיינונג, אז ביידע סאוויעטישע פארשטעהער האבען זיך ווידער געווענדעט צום מלוכה סעקרעטאר פלימוט, פאדערענדיג תיכף צוזאמענצורופען דעם נישט־אינטערווענץ קאמיטעט. ביז איצט האט מען נישט מיטגעטיילט וועגען א זיצונג פון קאמיטעט, אבער ווען דאס וואלט זיך ארויסגעוויזען פאר נויטווענדיג, וואלט זיך דער קאמיטעט געקענט פערזאמלען אפילו מארגען.

מיניסטער בעק וויזיט אין פאריז

פאריז, 15 (ספ. טעל.)

מיניסטער בעק איז היינט געווען מיט א וויזיט ביים פראנצויזישן אויסערן־מיניסטער דעלבאס. אויף דעם פריהשטיק, וואס מיניסטער דעלבאס האט איינגעארדענט לכבוד מיניסטער בעק זענען אנוועזנד געווען פרעמיער בלום, מיניסטער שאסאן, מיניסטער אריאל און מיניסטער באסטיד און א ריי אנדערע הויכגעשטעלטע פערזענליכקייטען.

נאכן פריהשטיק האט מיניסטער בעק גענוצט א געלעגענהייט אדורכצופיהרען א לענגערן מיינונגס־אויסטויש מיטן פרעמיער בלום ווי אויך אפצוהאלטען געשפרעכען מיט די מיניסטארען שאטאן און אריאל.

אפגעשטעלט דעם מארש פון די אויפשטענדיגע אויף אוויעדא

מאדריד, 15 (ספ. טעל.)

די קוילען-גרובען-ארבייטער האבען ערא־בערט דעם שטאט־טייל לאוועגא אין אוויעדא און אויפגעהאלטען דעם מארש פון די אויפשטענדיגע, וועלכע האבען מארשירט פון מערב־יגען טייל פון אסטוריען צו הילף דער שטאט.

51 סאוויעטישע עראפלאנען פאר דער שפאנישער רעגירונג

מאדריד, 15 (ספ.)

פון אליקאנטע מעלדעט מען, אז דארט איז אנגעקומען א בעדייטענדע גרופע פרייוויליגע, וואס בעשטעהען פון איטאליענישע און דייטשע עמיגראנטען. זיי אלע פאהרען באלד ארויס אויפ'ן פראנט.

רוים, 15 (סס. טעל.)

סטעפאני אגענטור מעלדעט פון סאן זשאן דע לי, אז די דריי שיפען פון דער שפאנישער רעגירונג שטעהן אין פארט ווערדאן הינטער בארדא און ווארטען אויף 51 סאוויעטישע עראפלאנען, וואס זענען בעשטימט צו דער פערטיידיגונג פון בילבאא.

אפגעווארפען די סאוויעטישע פאדערונג

צו בלאקירען די פארטוגאלישע פארטען

לאנדאן, 115 (סס. טעל.)

די לעצטע סאוויעטישע נאטע, געווענדעט צום נישט־אינטערווענץ קאמיטעט אין די שפאנישע ענינים ענטהאלט דעם פארשלאג צו בלאקירען די פארטוגאלישע פארטען דורך דעם ענגלישען און פראנצויזישען פלאט, די נאטע בעטאנט, אז אויף אזא אופן וועט געמאכט ווערען א סוף צום געוועהר־שמוגעל לטובת די אויפשטענדיגע. אחוץ דעם פאדערען די סאוויעטען צוזאמענצורופען א פלענאר זיצונג פון קאמיטעט, וואס דארף האבען די אויפזיכט, אז דער נישט־אינטערווענץ אפמאך זאל אפגעהיטען ווערען. דער פארזיצער פון קאמיטעט, לארד פלימוט האט אפגעווארפען די סאוויעטישע פאסטולאטען.

מען האט זיך ערנסט גענומען צו דער סטאביליזאציע פון די וואלוטעס

שטעלט פעסט די דייטשע פרעסע

בערלין, 15 (ספ. טעל.)

דער אפמאך פון די 3 מלוכות אין דער געלד־פראגע האט געמאכט א גרויסן איינדרוק אין די דייטשע קרייזען. עס ווערט נישט קאמענטירט, אז דער ראזיגער בעשלוס איז א קאנסעקווענטע דערגענצונג און ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון דער וואלוטע־פארשטענדיגונג, וואס איז געשלאסען געווארען בעת דער דעוואלואציע פון פראנק.

„גערמאניא" שטעלט פעסט, אז דער נייער אפמאך שאפט דעם יסוד צו דער פאקטישער סטאביליזאציע פון די וועלט־וואלוטעס. עס בעווייזט אז מען האט זיך צו דעם פראבלעם ערנסט גענומען.

בעת דערפיהלען זיינע פליכטען

דערשיסט א ווארשאווער זשורנאליסט א מענש

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)

היינט האט זיך אין ווארשא אפגעשפילט א בלוטיגע טראגעדיע בעת וועלכער א זשורנאליסט האט דערשאסען א מענש.

אויף דער פאנסקא 4 האט געוואוינט דער בעקאנטער גנב עדווארד טארקאווסקי מיט זיין געליבטע יאדזשינא אסטראגורסקא. טארקאווסקי, איז א בעקאנטער גנב, וועלכער איז שוין אפגעזעסען 6 יאהר תפיסה. בעכטען האט טארקאווסקי אנגעהויבען צו שלאגען זיין געליבטע און צו דעמאלירען די וואוינונג. אויפ'ן ארט פון געשעהעניש איז שפעטער אנגעקומען דער בעקאנטער ווארשאווער זשורנאליסט מיעטשיסלאוו קוויאטקאווסקי, דער רעדאקטאר פון דער עלטסטער ווארשאווער פרעסע־אגענטור „ווארשאווסקא אגענציא דזשעניקארסקא". ער האט געוואלט זאמלען פרטים וועגען די געשעהענישען, טארקאווסקי האט זיך געווארפען אויף איהם שלאגען. קוויאטקאווסקי האט ארויסגעצויגען דעם רעוואלווער און אויסגעשאסען איינמאל אין דער לופט טארקאווסקי האט אבער איהם ווייטער געשלאגען. קוויאטקאווסקי האט דאן אויסגעשאסען צום צווייטען מאל און דער'הרגעט טארקאווסקין אויפ'ן ארט.

קוויאטקאווסקי איז ארעסטירט געווארען.

בײ גריפע, פארקילונג, ביי ברעכן אין די ביינער באקומט מען פארלייכטערונג, באמצנדיק טאגאל-טאבלעטן. טאגאל פארקלענערט די היץ און שטילט דעם ווייטאג. צו באקומען אין דער נאנטסטער אפטייק.
Togal

RIALTO
1 פושעיאזדר 1.
גרויס מייסטערווערק פון דער פראנצויזישער פראדוקציע
Koenigsmark
לויט Piotr Bonoit
אין די הויפט-ראלען:
Elissa Landi
JOHN LODGE
מארגן, שבת און זונטאג
פריהמארגען - סעאנסען
12 און 2 בייטאג
פרייזען פון 85 גר.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און הויט-קראנקהייט
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—9 אוונט

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל-ארצט פאר הויט-, געשלעכטס קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען און נעמט אן
פיעטריקאווער 161
טעל. 245-21
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא-פרייזען
פון 11 פריה ביז 3 בייטאג און פון 7 ביז 9 אוונט
זונטאג פון 8—1 בייטאג.
פאר פרויען א בעזונדער ווארטע-זאל

די יודען-פראגע

דעקלאַראַציע פון יודישען ווירטשאַפטליכען קאָמיטעט אין ווארשא

וו א ר ש ע. (יט"אַ). יט"א האָט ערהאַלטען פאָלגענדען קאָמוניקאַט:

דעם לעצטען מיטוואָך איז אונטערן פאָרזיץ פון דר. ראַזמארין פאָרגעקומען א זיצונג פון די אָרגאַנען פון יודישען ווירטשאַפטליכען קאָמיטעט, כדי אַרומצורעדען א גאַנצע רייהע לויפענדע פראַגען, צוו. אַנד. דעם פּראָבלעם פון אַרבייטסלאָזע יודען אין שייכות מיט דער שאַפונג פון דעם אַלגעמיין פוילישען קאָמיטעט פאר אַרבייטסלאָזע, די אַקציע פאר רעכט אויף אַרבייט, דעם פּראָיעקט פון יודישען ווירטשאַפטליכען קאָמיטעט וועגען רופען א יודישען ווירטשאַפטליכען קאָנגרעס א.א.וו. פאַרן צוטרעטען צו די בעראַטונגען לעגט פאר דער גענעראַל סעקרעטאַר פון קאָמיטעט, רעד. ש. וואָלקאָוויטש אַרומצורעדען תיכף פאַרן סדר היום

די לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאַנד

אין שייכות מיט דער עפענטליכער דיסקוסיע און מיט די לאָזונגען פון צוואַנגס עמיגראַציע, וועלכע ווערען סוגעריט נישט נאָר אין לאַנד גופא, נאָר אויך פאַרן אינטערנאַציאָנאַלען פאָרום. אַזוי ווי אין די לעצטע עפענטליכע אַרויסטרעטונגען בעשוצט מען ביים אַרגומענטירען אַלגעמיין ווירטשאַפטליכע אַקציעס מאָטיווען אויף אַנ'אופן, וואָס בעלידיגט די ווירדע פון די יודען און פערקלענערט די בעדייטונג פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאַנד, מוז דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט אַלס רעפּרעזענטאַנט פון אַלע יודישע ווירטשאַפטליכע פאַקטאָרען אַרויסזאָגען זיין מיינונג און אין דעם גייסט לעגט פאָר דער רעדנער אַנ'ענטשפּרעכענדע דעקלאַראַציע:

אין דער דיסקוסיע נעהמט דער ערשטער דאָס וואָרט

דר. ראַזמארין

וועלכער רעדט מיט פערביטערונג וועגען די לעצטע עגזוניאַציאַציעס מכח „עוואַקואַציע". וועגען פערלאָזען דאָס לאַנד דורך די יודען און הדיקט אוים די איבערציגונג אַז דאָס איז די שטעלונג פון דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפט. דער אופן פון בעהאַנדלען אין דער לעצטער צייט דאָס יודישע פּראָבלעם אין פּוילען דערמאַנט דעם האַנדעל מיט לעבעדיגער סחורה. עס איז אַנ'אונערהערטע זאַך צו רעדען אַזוי וועגען אייגענע בירגער, ווי עס רעדט זיך אין דער לעצטער צייט וועגען יודען. מען רעדט וועגען דער נויטיגקייט פון עמיגראַציע פון גרויסע מאַסען, מען שאַפט א פּסיכאָז, בשעת מען האָט נישט קיין עמיגראַציע געביטען און נישט קיין מעגליכקייט צו פינאַנסירען די עמיגראַציע. די נויטיגקייט צו פערלאָזען דאָס לאַנד דורך די יודען מאָטיווירט מען מיט ווירטשאַפטליכע אַרגומענטען, מען טרייסט אַז די יודישע ווירטשאַפטליכע קריזען פולשטענדיג אונבערעכטיגט און אָהן קיין שום גרונד. די יודישע עפענטליכקייט מוז אויך א רעזידירטען אופן רעאַגירען אויף די לעצטע עגזוניאַציעס סיי מצד די יודישע פּאָליטיקער, סיי מצד די אָנהענגער פון דער עוואַקואַציע פון דער פּוילישער געזעלשאַפט, אַזוי ווי די לעצטע עגזוניאַציעס אויפן אינטערנאַציאָנאַלען פאָרום האָבען ענטהאַלטען א חוץ אַרגומענטען פון פּאָליטישער אויך פון ווירטשאַפטליכען כאַראַקטער, דאַרף דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט אָננעהמען אַנ'ענטשיידענדע שטעלונג און געבען אַנ'אויסדרוק דער עפענטליכער מיינונג פון די קאָנסאָלידירטע יודישע ווירטשאַפטליכע ספערען.

דר. שיפּער

בעמערקט, אַז די לעצטע אַרויסטרעטונגען וועגען דער איבערבעפעלקערונג אין לאַנד האָבען זיכער א פּאָליטישע גרונדלאַגע, אַלענפאַלס איז די דיסקוסיע, וועלכע ווערט איצט געפיהרט אין פּוילען מיט דער כוונה פון חשר מלוכה צו פערגיכערען דעם טעמפּאָ פון דער יודישער אויסוואַנדערונג איז איינציג אין דער געשיכטע. אין 18טען יאָהרהונדערט האָט געפיהרט דער האַנדעל מיט סאָלדאַטען, אָבער דאָס איז געווען אין פעאָדאַלען סיסטעם. די היינטיגע מלוכות אינטערעסירען זיך מיט די עמיגראַציע-ענינים, בעמיהען זיך קודם כל אַרויסצונעהמען ענטשפּרעכענדע טעאָריעס, דאַן שטרעבען זיי אויסצובילדען און צוצוגרייטען די אויסוואַנדערער צו די עקאָנאָמישע בעדינגונגען אין די עמיגראַציע לענדער. צום בעדויערען האָט מען ביי אונז וועגען דעם אַלעמען אפּילו נישט געטראַכט און יעדע איניציאַטיוו אין דער הינזיכט מצד דער יודישער געזעלשאַפט איז נישט גענומען געוואָרען אין בעטראַכט אין שייכות מיט דער פראַגע אין דער יודישער עמיגראַציע קלערט מען אין פּוילען נישט וועגען הילף, צו וואָס די מלוכה איז פערפּליכטעט לגבי די עמיגראַנטען, נאָר פשוט וועגען אַרויסטרייבען איינענע בירגער. די פראַגע פון עמיגראַציע, וועלכע ווערט מאָטיווירט מיט כלומרשטע עקאָנאָמישע נויטווענדיגקייטען, האָט א פּאָליטישען אונטערשלאָג. יעדענפאַלס מוז דער אופן, ווי זי איז אויפגעשטעלט געוואָרען, אַרויסרופען דעם ענטשיידענסטען ווידערשטאַנד מצד דער יודישער געזעלשאַפט סיי פון די פּאָליטישע, סיי פון די ווירטשאַפטליכע קרייזען.

אדוו. ב. זונדעלעוויטש

דערמאָהנט, אַז ליידער האָט מען פון דער פּוילישער זייט ביי די אַרויסטרעטונגען סיי אין לאַנד, סיי אין אויסלאַנד זיך בערופען אויף דער אויטאָריטעט פון יודישע פיהרער, וועלכע זענען אויף א נישט דורכגעטראַכטען אופן און נישט האָבענדיג קיין בעפולמעכטיגונג דערצו מצד די פאָרשטעהער פון פּוילישען יודענטום אַרויסגעטרעטען מיט ערקלערונגען, וועלכע זענען ישעדליך סיי פאר יודישע, סיי פאר די אַלגעמיין פּוילישע אינטערעסען. חער פאַקט, וואָס פאר דער ערקלערונג פון דער פּוילישער זייט בנוגע דער עמיגראַציע זענען געמאַכט געוואָרען ערקלערונגען מצד יודישע פיהרער, מאַכט גראָד דעם פאַטאַלסטען איינדרוק. מיט ענטשיידענהייט דאַרף מען שטעמפּלען אַזא מין האַנדלונג פון די יודישע טוער, וועלכע האָבען נישט פאָראויסגעזעהען דעם שאָדען, וועלכע קענען גורם זיין זייערע אַרויסטרעטונגען.

ה' פּראָפ. מייזעל

שטרייכט אונטער, אַז עס איז בעגאַנגען געוואָרען א גרויסע עוולה לגבי דעם יודישען האַנדעלס-שטאַנד, וועלכע שפּילט אין פּוילען א זעהר וויכטיגע ראָל, וואָס ניט די איניציאַטיוו אויף א גאַנצער רייהע ווירטשאַפטליכע געביטען, ענטוויקעלט דעם עקספּאָרט א.א.וו. אויב מען רעדט וועגען „אונגאָרמאַלע פּאָזיציעס", אַלזאָ וועגן סטראַגאַנעס וכדומה וועט מען זיי דורך אַרויסרייסען זיי פון יודען און איבערגעבען זיי די פּויערים. די דאָזיגע אונגאָרמאַלע פּאָזיציעס נישט געזונד מאַכען. א חוץ דעם ווייסט מען שוין היינט נישט, צי די איבערוויגענדע מעהרהייט פון די דאָזיגע פּאָזיציעס געפינט זיך היינט אין יודישע, צי נאָר אין נישט-יודישע הענט.

אינזש. זיידערמאַן

בעצווייפעלט די ריכטיגקייט פון בעגריף „קראַנקע ווירטשאַפטליכע סטרוקטור" פון פּוילישען יודענטום ווייל אונזער גאַנץ ווירטשאַפטליך לעבען איז נישט נאָרמאַל. אמת איז, אַז די לאַגע פון דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג איז א זעהר שווערע, זי איז פערבונדען מיט דער אַלגעמיין ווירטשאַפטליכער לאַגע פון לאַנד. די גאַנצע דיסקוסיע וועגען דער יודישער פראַגע, פון וועלכער מיר זענען עדות אין דער לעצטער צייט, איז דער בעסטער בעווייז פון מאַנגעל פון א געהעריגער פערשטענדניש פאר דער אייגענטליכער ראָל פון יודענטום אין ווירטשאַפטליכען לעבען אין לאַנד.

אדוו. אַלאַמוצקי

אַנאַליזירט דאָס פּראָבלעם פון עמיגראַציע און שטעלט פעסט, אַז עס איז א פּראָבלעם פון אַלגעמיין מלוכהשען כאַראַקטער און איז נישט בלויז א יודישע פראַגע.

אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע

אַן וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט די ה"ה: פּרעזעס מאַזור, ריכטער פרידע, ראַט מילשטיין, דיר. י. ניטערמאַן, אינזש. אַלטמאַן, אינזש. גאָלדקרויט, דיר. באַרנשטיין א.אַ. איז אונטערגעשטראָכען געוואָרען די נויטיגקייט אַרויסצוטרעטען פאר דער עפענטליכקייט מיט א דעקלאַראַציע, וועלכע זאָל אויסדרוקען די שטעלונג פון די יודישע ווירטשאַפטליכע קרייזען בנוגע די לעצטע עגזוניאַציעס וועגען לעזען די יודען-פראַגע אין פּוילען. אונאָפּהענגיג פון די יודישע פּאָליטישע קרייזען מוזען אויך די יודישע ווירטשאַפטליכע קרייזען נעהמען א וואָרט, כדי ריכטיג צו שטעלען די אויסערונגען, וועלכע שטעלען פאר אין א פאַלשען ליכט די ווירטשאַפטליכע ראָל פון די יודען אין אַלגעמיינעם ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאַנד.

אין די אַרויסטרעטונגען פון די רעדנער בשעת דער דיסקוסיע האָט מען אונטערגעשטראָכען די פאַלשקייט פון די עגזוניאַציעס פון א טייל יודישע פּאָליטיקער, וועלכע האָבען געגעבען שטאָף די פיינדליכע אַנטיסעמיטישע עלעמענטען, וועלכע ווילען צווינגען די יודען צו אויסוואַנדערונג. אין רעזולטאַט פון דער דיסקוסיע האָט דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט אָנגענומען איינשטימיג.

פאָלגענדיגע דעקלאַראַציעס:

אין שייכות מיט דער דיסקוסיע וועגען דער יודישער בעפעלקערונג און מיטן אָנווייזען אויף דער עמיגראַציע ווי אויף דעם איינציגען וועג צו לעזען די יודען פראַגע אין פּוילען האַלט דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט, וועלכער קאָנצענטרירט זיך אין פאָרשטעהער פון אַלע יודישע ווירטשאַפטליכע קרייזען, וועלכער רעפּרעזענטירט דעם יודישען ווירטשאַפטליכען געדאַנק אין פּוילען, פאר זיין חוב אָפּצוגעבען פאר דער עפענטליכקייט פאָלגענדע ערקלערונגען:

געבוירען אויף דער פּוילישער ערד, ערפיהלענדיג זייערע בירגערליכע פליכטען צאָהלענדיג לטובת דער מלוכה שטייערן פון בלוט און פערמעגען צוגלייך מיט אַלע אַנדערע בירגער, זענען די יודען אין פּוילען גלייכראַנגיגע בירגער בערעכטיגט צו הילף און שוץ מצד דער מלוכה, צו גלייכמעסיגען גענוסען פון די גיטער פון דער ערד און פון גלייכע רעכט אויף אַלע געביטען פון מלוכהשען לעבען. די ווירטשאַפטליכע לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג איז ענג פערבונדען מיט דער אַלגעמיין ווירטשאַפטליכער לאַגע און ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק פ.י דער מלוכה און פערבעסערונג פון דעם ווירטשאַפטליכען מצב פון דער יודישער בעפעלקערונג איז זיין פון איהרע אינערליכע פּראָבלעמען.

די יודישע בעפעלקערונג קען נישט נעהמען אין אַכט די אויטאַפּישע א נספּירירונג צו פערלאָזען, כדי צו מאַכען אָרט פאר אַנדערע — די ערד, אויף וועלכער זיי לעבען קרוב טויזענד יאָהר, פאר וועמענס ווירטשאַפטליכער און קולטורעלער ענטוויקלונג זי האָט אין משך פון לאַנגע דורות מיט איהר גאַנצער שעפערישער ענערגיע מיטגעווירקט און צו וועלכער זי איז צוגליך מיט אַלע איינוואוינער צוגעבונדען און האָט גלייכע רעכט.

נישט פערלייקענענדיג פולשטענדיג די עקזיסטענץ פון עמיגראַציע - בעדערפענישען וועלכע זענען פאר ראַן איבריגענס אין א גאַנצער רייהע אַנדערע לענדער אפילו אין אַזעלכע, וואו דער פּראָצענט פון יודען איז א מינימאַלער, אָדער גאָר גלייך נול און פיהלענדיג די פולע דאַנקבאַרקייט פאר די אַרויסטרעטונגען פון דער יודישער דיפּלאָמאַטיע, וועלכע האָבען דעם צוועק צו שטיצען די אָנשטרענגונגען פאר דער רעד נעסאַנס פון יודישען פאָלק אין א"י, דאַרף מען פעסט שטעלען אַז וואָס איז שייך פּוילען איז די פראַגע פון עמיגראַציע אַנ'אַלגעמיין פּראָבלעם פון דעמאָגראַפישע, דאָס פּראָבלעם איז נוגע טעטליך אַלע טיילען שע, דאָס פּראָבלעם איז בנוגע טעמליך אַלע טיילען פון דער בעפעלקערונג אין דער מלוכה, וועלכע האָבען אין א פאר מלחמה צייטען און אפילו שוין אין בעצייטען פּוילען געליפערט הונדערטער אויסוואַנדערער.

נעהמענדיג אין אַכט די היסטאָרישע ראָל פון יודישען האַנדעלס-שטאַנד אין פּוילען, וועלכע איז געוועזן און איז אין א גרויסע מאָס נאָך ביזן היינטיגען טאָג דער פּיאָנער פון פּוילישען האַנדעל און עקספּאָרט שטעלט דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט פעסט אַז די נעגאַטיווע אָפּשאַצונג פון די יודישע האַנדעלס-אינטערנעהמונגען איז פאר דער יודישער סוחרים-שיכט א שווערע עוולה און לגמרי א נישט פערדינטער פאָרוואורף.

נישט אָפּליקענדיג די שווערע ווירטשאַפטליכע לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז איבריגענס א רעזולטאַט פון דער ספּעציפישער ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק לגבי די יודישע מאַסען, דאַרף דערמאָהנט ווערען, אַז אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נויט פון דער יודישער בעפעלקערונג און זוכענדיג וועגען געזונטער צו מאַכען דעם יודישען ווירטשאַפטליכען אָרגאַניזם, זענען נישט איינמאָל דורכן יודישען ווירטשאַפטליכען קאָמיטעט ווי אויך דורך אַנדערע יודישע אינסטיטוציעס פאָרגעלייגט געוואָרען די געהעריגע אָרגאַנען פּראָיעקטען און פאָרשלאַגען בנוגע אַלע געביטען פון ווירטשאַפטליכען לעבען מיט א פּלאַן פון קאָנסטרוקטיווער הילף פון איבערשיכטונג פון די יודישע מאַסען אין פּוילען. דאָס אַלץ איז אָבער געבליבען אָהן קיין שום אָפּקלאַנג. כדי אָבער געזונד צו מאַכען אַזא בעדייטענדען טייל פון דער בעפעלקערונג פון לאַנד, ווי עס שטעלט מיט זיך פאָר די יודישע בעפעלקערונג, איז אונבעדינגט נויטיג די אַקטיווסטע הילף און מיטווירקונג מצד דער מלוכה.

די לאָזונג פון גלייכבערעכטיגונג איז די לאָזונג פון דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג אין פּוילען, וועלכע זי וועט פערטיידיגען סאָלידאַריש מיט איהר גאַנצער ענערגיע, זיהענדיג אין דער פאַקטישער גלייכבערעכטיגונג און אין דעם צולאָזען די יודען צו אַלע צווייגען פון ווירטשאַפטליכען און מלוכהשען לעבען דעם איינציגען וועג צו פערענטפערען די יודען - פראַגע אין פּוילען, וואָס ליגט איבריגענס אין אַלגעמיינע מלוכהשען אינטערעס.

אין אָנבליק פון דעם קריזיס אין לאַנד און פון די גרויסע אויפגאַבען, וועלכע שטעהען פאר דער מלוכה אין דעם מאָמענט פון גרויסער היסטאָרישער אחריות נישט טיילען די ביזנער אויף פערשידענע קאַטעגאָריעס און די נישט רחאַלע לאָזונגען פון געזונד מאַכען איין טייל בעפעלקערונג אויפן חשבון פון צווייטען, נאָר איינציג און אַליין די קאָנסאָלידאַציע און די געמיינזאַמע אָנשטרענגונג מצד אַלע טיילען פון דער בעפעלקערונג שלול צו פערזיכערען דער מלוכה ווירטשאַפטליכען אויפשטיג און מאַכט.

גערענקט, אַז איז דער סאַלעסטור פון

KAFTAL

Łódź, Piotrkowska 54

פאַלען שטענדיג גרויסע געווינסען.

דאָרט איז געפאַלען אין דער 36-טער לאָטעריע

100.000 זל. אויף נומער 194977

5 מאָל צו 10.000 זל. אויף די נומערען 21864, 57551, 81418, 150988, 168493.

7 מאָל צו 5.000 זל. — 19 מאָל צו 2.500 זל.

36 מאָל צו 2.000 זל. — 69 מאָל צו 1.000 זל.

ווי אויך א גרויסע צאָהל קלענערע געווינסען,

אויסערדעם איז דאָרט געפאַלען צווישען אַנדערע

1.000.000 זל. אין דער 26 לאָטעריע אויף נומער 61415

1.000.000 זל. אין דער 31 לאָטעריע אויף נומער 72450

לאָסען צו דער 1-טער קלאַס זענען שוין צו בעקומען.

בריפליכע בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט תיכף. קאָנטאָ P. K. O. 304.761

דער אורטייל אין קראַסנאַסטאַווער פּראָצעס

פון 37 אַנגעקלאַגטע זענען 14 געוואָרען בעפרייט און 23 פערמשפּט פון 6 חדשים ביז 3 יאָהר תּפיסה

ל ו ב ל י ן. עס איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען דער אורטייל אינ'ם פּראָצעס וועגען די בלוטיגע געשעהענישען מיט די אַרבייטסלאָזע אין קראַסנאַסטאַוו.

פון די 37 אַנגעקלאַגטע זענען 14 געוואָרען בעפרייט, דערונטער אויך איין יוד, שטעפּער. די איבעריגע 23 זענען פערמשפּט געוואָרען אויף פערשידענע טערמינען תּפיסה פון 6 חדשים ביז 3 יאָהר. דערונטער 4 פּערזאָן צו 3 יאָהר, 3 פּערזאָן צו דרייהאַלבען יאָהר, 6 פּערזאָן צו 2 יאָהר, 2 פּערזאָן צו אַנדערהאַלבען יאָהר, 2 צו איין יאָהר, 4 צו 8 חדשים און 2 צו 6 חדשים, איינער א מינדערייעהריגער אויף אַ יאָהר אויסבעסערונגס-הויז, 2 פּערזאָן איז די שטראָף פערהאַנגען געוואָרען אויף 5 יאָהר. צווישען די פערמשפּטע געפינט זיך איין יודיש מיידעל, שרה גוט.

עס איז כדאי אונטערצושטרייכען, אַז צווישען די 14 בעפרייטע געפינט זיך די גאַנצע דעלעגאַציע, וואָס איז אַרעסטירט געוואָרען בייַם סטאַראַסטע אין קאַבינעט, ווייל אין פערלויף פון געשפּרעך מיט'ן סטאַראַסטע האָבען די דעלעגאַטען געדראָהט דער מאַכט. דאָס געריכט איז געשטאַנען אויפ'ן שטאַנדפּונקט, דאָס הגם דער געשפּרעך מיט'ן סטאַראַסטע איז געפיהרט געוואָרען אין אַנ'אויפגערעגטע שטימונג און די דעלעגאַטען האָבען בענוצט נישט דערלאָזבאַרע אויסדרוקען, איז דאָס אָבער דורך די דעלעגאַטען נישט געווען פריהער דורכגעטראַכט, נאָר בלויז אויסדריקען פון מאָמענטאַלע אויפרעגונג, הגם אין א נישט-געהעריגע פאָרם.

דאַגעגען איז אויף 3 יאָהר תּפיסה פערמשפּט געוואָרען איינער פון די דעלעגאַטען, פאַימאַן, איהם האָט דאָס געריכט אָנגענומען אַלס פיהרער, וועלכער האָט אין א גרויסע מאָס מיטגעווירקט אַרויסצורופען די אונרוהען. די אַדמיניסטראַטיווע מאַכט איז פאַימאַנען חושד אין אַנגעהעריגקייט צו דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. ער איז אין קראַסנאַסטאַוו געווען זעהר אַקטיוו, אַנטייל גענומען אין פערשידענע דעלעגאַציעס און תמיד געשטעלט א ווידערשטאַנד.

ערב די געשעהענישען האָט ער גערופען די אַרבייטסלאָזע צום שטרייק און זיי איינגערעדט, אַז ער איז געווען אין וואַרשע און אויפגענומען געוואָרען דורכ'ן פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי, דאָס איז געווען אַ ליגענד, באַר ער האָט דערמיט געוואָלט אַרויסרופען ביי די אַרבייטער א ווידערשטאַנד צו דער אָרטיגער מאַכט. און הגם ער האָט דירעקט זיך נישט בעטייליגט אין די אונרוהען, האָט איהם דאָס געריכט אָנגענומען אַלס פיהרער אין פערמשפּט.

די אַלע, וואָס זענען פערמשפּט געוואָרען אויף ווייניגער ווי א יאָהר זענען בעפרייט געוואָרען ביז'ן אַפּעלאַציע-פּראָצעס.

מיסיסיפּי, דער מאָרד פֿון פֿינף

צו ל. מלאך׳ס פּרעמיערע אויפֿגעפֿיהרט דורך דער „יונג־ביהנע“ אין „ראָזמאַיטאַשטשי“

פֿון יצחק האָצענעלסאָן

מיסיסיפּי — די מעשה מיט די פֿינף נעגער, וואָס זענען אומזיסט און אומגעשט פֿאַרמשפּט געוואָרען צום טויט, און דער טויט־אורטייל איז אכזריות׳דיג אויסגעפֿיהרט געוואָרען. מיסיסיפּי — יעדערער געדענקט געוויס די מורא׳דיגע כראָניק (אַזוי אָפּט לעזען מיר די כראָניק׳ס און שטענדיג זענען זיי מורא׳דיג) אין דער וועלט־פּרעסע מיט קנאַפּע, דוכט זיך, דריי יאָהר צוריק. דער דעמאָלס־דיגער טויט־שטראָף אויף פֿינף אונשולדיגע שוואַרצע האָט אונז בשעתו צופֿיל אויפֿגערודערט, אויפֿגעטרייסעלט, אַז מיר זאָלען איהם האָבען פֿאַרגעסן. פֿונדעסטוועגען — מיסיסיפּי! יעדערער פֿון אונז דאַרף עס זעהן!

מיר געדענקען איהם גוט דעם אומזיסטען טויט מיט וועלכען פֿינף נעגער זענען בעשטראָפֿט געוואָרען, ווייל זיי זענען נעגער, פֿון זייער מאַמעס בויך אַרויס — נעגער. מיר געדענקען איהם נישט מינדער ווי דעם טויט פֿון סאַקאָ און וואַנזעטי, נישט מינדער שוין דערפֿאַר, וואָס דאָרטען זענען געווען גאָר צוויי פּערזאָן ווייסע טאַקי, און דאָ גאַנצע פֿינף, כאָטש שוואַרצהויטיגע נישט גאָר בעוואוסטזיניגע (אַ חוץ אייגער אין אַ רויטען קראַוואַט) פֿון זיי איינער אַנ׳אַלטיטשקער, וואָס האָט אייגענטליך נישט געהאַט נאָך לאַנג צו לעבען, און איינער, אַ 13־יעריגער, א בר־מצוה־נעגערל, וואָס האָט דעם ריכטיגען טעם פֿון לעבען נאָך נישט פֿאַרזוכט און האָט נישט געהאַט וואָס צו זשאַלעווען...

מיסיסיפּי א כראָניק־שטיק, מיר דאַרפֿען זי זעהן, ווייל טאָמער האָט ווער פֿון אונז פֿאַרגעסען די עקעלהאַפֿטע יוסטיק־מערדעריי, דאַרף ער זיך עס דערמאָנען! אַזעלכע מעשים, וואָס „די וועלט“ טוט אָפּ דאַרף מען געדענקען. האַלטען די אונהיימליכע ציישונג פֿון יענער דאַטע, כדי אַריינצוקוקען אין איהר פֿון צייט צו צייט ווילט זיך נישט... נאָר זעהן עס, דאָס וויסטע געשעהעניש אין א צייט אַרום אויף א טעאַטער־ביהנע איז נויטיג, ס׳איז אַ ביטערער טראָפּען, וואָס מאַכט ניכטער. מען דאַרף פֿון צייט צו צייט אָפּרישען אויך אַנ׳ אומגליק אין אונזער זכרון. מען קען נישט גענוג און גאַנץ גליקליך זיין נישט בעקענענדיג זיך צו אונזערע אומגליקען, נישט מודה זייענדיג אין דעם שלעכטען, וואָס טרעפֿט אונז און פֿערדאַמען עס.

אין דער פֿינסטערער נאַכט פֿון אונזער לעבען דאַרפֿען מיר נישט צומאַכען פֿאַר שרעק די אויגען, מיט צוגעמאַכטע אויגען וועט אונז על אחת כמה, ליכטיגער נישט ווערען.

מיר בעהאַלטען נישט אונזערע בעוולה׳טע פֿון דער נאַטור, אונזערע טויטע, די געשטאָרבענע פֿון עלטער, פֿון קראַנק זיין אין בעטען, מיר פֿאַרשווייגען נישט, מיר פֿיהרען זיי ברב עם צו זייער אייביגער רוה, מיר געהען מיט צער נאָך זייער אָרון, מיר דערצעהלען מיט געבראָכענע הערצער זייערע מעלות ווי גוט, ווי פֿרום זיי זענען געווען, און דאָך: איז זיי געשעהן אַ עוולה! זיי זענען אומבערחמנות׳דיג געשטאָרבען! מיר בעטראַכטען דעם נאָרמאַלסטען טויט פֿאַר אַנ׳עוולה, וואָס אונז געשיהט, יעדע לויה איז אַנ׳אָפֿענער פּראָטעסט כלפּי דעם רבונו של עולם, מיר פֿאַרשווייגען נישט דעם אייבערשטען ווען עמיץ פֿון אונז שטאַרבט, פֿאַרוואָס זאָלען מיר פֿערגעסען אומזיסט ערמאָרדעטע, פֿערשווייגען בידים אַוועקגעזעצטע אויפֿ׳ן עלעקטריק־טשער?

ווען נישט דאָס דראַסטישע אינ׳ם ערשטען אַקט, וואָלט איך מיין עלף־יאָהריגען יונגעלע מיטגענומען אין טעאַטער: זעה, אַזאַ מין „יושר“! אַזוי זעהט אָפּטמאָל אויס דער יושר דאָ „אויף ערדען“... איך האַלט נישט גאָר שטאַרק פֿון „קאָרמענען“ אַפֿילו קינדער בלויז מיט „זיסקייטען“... זאָלען זיי אויך וויסען בלשון סגי נהור, פֿון אַ לעבען!.. בעסער צו קאַפּעטשקעס פֿריהער, איידער מיט אַמאָל שפּעטער... און אַז עס קומט שוין צו רייד וועגען דער פֿאַרשטעלונג פֿון דער יונג־ביהנע מיסיסיפּי, וואָס איך האָב אין אָנהויב וואָך געזעהן וויל איך

בזעיר אנפּין צוזאַמען מיט די יונגע אַרטיסטען מקיים זיין די מצוה פֿון מפֿרסם זיין די הימעלשרייענדע עוולה, וואָס איז לעיני השמש אָפּגעטון געוואָרען אין אַמעריקאַ, וואו מען האָט פֿערמשפּט בייזווילליג פֿינף אונשולדיגע נעגער צום טויט.

מעשה שהיה כך היה: אין אַ וואַגאָן פֿון א משאַ־צוג האָבען זיך אַריינגעכאַפּט עטליכע נעגער, נעגער טאַקי אָבער גאָט־די־נשמה־נישט־שולדיגע אַרבייטסלאָזע אַרבייטער. צווישען זיי איין אַלטיטשקער (עס זענען, בעוונותינו הרבים, אַלטיטשקע אויך דאָ ביי די נעגער), אין מיטען לויפֿען פֿון צוג וויל זיך אין וואַגאָן אַרויפֿדראַפּען נאָך אַנ׳אַרבייטסלאָזער, אַ יונגעל פֿון קנאַפּע דרייצעהן יאָהר, פֿאַלט ער אָבער אַראָפּ, און אָט ווערט ער צוקוועטשט אונטער די רעדער. ווען נישט די דריי נעגער וואָס ראַטעווען איהם און שלעפּען איהם אַריין אַ פֿערהאַלטען אין וואַגאָן... עס דראַפּעט זיך אַרויף אויך אַ פֿינפֿטער נעגער, אַ געוועזענער סאָלדאַט, וואָס האָט געקעמפּט לטובת ווייסע, אַ נעגער, וועלכען ווייסע האָבען אויסגענוצט, געהייסען טויטען אייגענע, ווי עס פּאַסירט אָפּט אין אַ מלחמה...

מאַכט זיך און דער קאָנדוקטאָר פֿון דעם משאַ־צוג איז זיך מרחם אויף צוויי ווייסע נפֿשות, גאַסען־מיידלעך צוויי און איז זיי מזכה מיט אַ בחנמדיגע רייזע אהיים און, מעשה שטן, אין דעם זעלבען וואַגאָן. גאַנץ בחנם פֿאָהרען, זיי וועלען איהם אי״ה נאַטירליך בעצאָהלען אין שטאָט, דאָרט וואו די צוויי צנועות נעמען אויף געסט, דער געוועזענער סאָלדאַט, אַ פֿרעהליכער און בלוט־יונגער קבצן רעדט צו די צוויי זונות, באָמדעם ווי זיי בעליידיגען איהם ווי אַ זוהן פֿון „אַ נידריגער“ ראַסע מיט דער שפּראַך פֿונ׳ם קאָנדוקטאָר, זיין אייבציגע נקמה... די איבעריגע נעגער פֿערביטען איהם אויף דאָס גראָבע רעדען... דערווייל כאַפּען זיך אַריין צוויי אַמעריקאַנער ווייסע, גוטשטעבליך: ווייסע חברה׳ניקעס, אונטערוועלט־מענשען און נאָך אַ קוואַצער בעקאַנטשאַפֿט מיטן „ווייבליכען געשלעכט“ לעשען זיי אונפֿאַרשעמט אויס דאָס ליכט, און אין וואַגאָן, לעיני כל — עקעלהאַפֿט! אַ נעגער רופֿט זיך אָפּ מיט א וואָרט צו די אויסוואורפֿען, די ווייסע עמפּערן זיך: הערט אַנ׳עזות! אַ חוצפה פֿון נעגער! לא די וואָס זיי האָבען די זכיה צו פֿאָהרען מיט ווייסע אין איין וואַגאָן און קענען זיך צוקוקען ווי אַזוי „עס ווערט געשלאָסען זייער ליבע“, „בינטעווען“ זיי זיך, זיי בעפֿאַלען די נעגער אין זייער גרימצאָרן, אַ וואָרט פֿאַר אַ וואָרט, אַ קלאַפּ פֿאַר אַ קלאַפּ, די צוויי ווייס־הויטיגע און שוואַרץ־נשמהדיגע ווערען אַרויסגעוואָרפֿען פֿון שלעפּ־צוג, וואָס געהט, צום בעדויערן, צו שלעפּעדיג, בלייבען, צום בעדויערן, גאַנץ (אַ יוד, טאָמער ווערט ער דורך שוואַרצע אַרויסגעוואָרפֿען טרעפֿט זעלטען אַזאַ גליק...) די ווייסע בלייבען לעבען און פֿון אַ נאָהענטער סטאַציע מאַכען זיי אַ שפּאַס און טעלעפֿאָנירען צו א פּאָליציי־פּאַטרול, אַז אין א וואַגאָן פֿון דעם און דעם משא־צוג פֿערגוואַלדיגען פֿינף נעגער צוויי ווייסע (און אַז ווייסע איז שוין ממילא אונשולדיגע) מיידלעך.

וואָס זאָל איך לאַנג ברייען. דאָס בערך איז דער אינהאַלט פֿון דער כראָניק די ערשטע אַקט... די ווייטערדיגע בילדער בעשטעהען פֿון אַ צאָהל רעליעפֿע, בולט׳ע אויפֿטריטען נישט קיין קונסטבילדער טאַקי זענען עס, אָבער אויך נישט געקינצעלטע. מיסיסיפּי די פֿאַרשטעלונג איז איין גרויסע טענדענץ, די בילדער אָבער זענען נישט טענדענצייעז, פֿאָטאָגראַפֿיעס טאַקי אָבער אמת׳ע, עס שוי־

דערט פֿון דעם אמת, פֿון טריומפֿירענדען שקר, בילדער ווי קדושות (גאַסען־פֿרויען) ווערען פֿערוואַנדעלט אין קדושות (הייליגע), ווערען פֿערהערליכט, בעשאָנקען מיט רייכקייט און כבוד, און ווי פֿינף איידעלע נעגער (אפֿילו דער זעלנער!) צווישען זיי אַנ׳אַלטיטשקער און אַ קינד נאָך, אַ שוואַרצהויטי גער, ווערען בעשולדיגט אין פֿערגוואַלדיגען צוויי צנועות פֿון דער ווייסער ראַסע, און ווערען פֿער משפּט צום טויט.

איך ווידערהאָל זיך, איאָ? דאָס מאַך איך עקסטרע, איך האָב דערביי אַ מיין... אַזאַ גרויסער בוימער־געדיכטער וואַלד, און צווישען אַלע די בוימער איין קליינער, נישט אַנזעהעוודיגער שאַנד סלופּ, אַ בטל בששים, צו וועלכען עס שטעהען הויכגעשטעלטע מערדער, רוצחים פֿון אויבענאָן פֿער בייגעהענדיג ביי דער געלעגענהייט, דעם שאַנד־סלופּ וואָלט איך מיד געוואָרען אָנווייזענדיג אויף זיי: זעהט, זעהט! אָט שטעהען זיי צום שאַנד־סלופּ!

די פֿאַרשטעלונג האָט, ווי געזאָגט, איין גרויסע מעלה זי איז כראָניק־טריי אויך אין שטעלען, וועלכע זענען אין דער פּרעסע־כראָניק בשעתו נישט בעריהרט געוואָרען, מען האָט זיי אָבער געקענט אַרויסלעזען פֿון צווישען די שורות פֿון דער דעמאָלסדיגער ציישונג און אַזוי ווי מלאך וואָלט זיי טאַקי פֿון דאָרט אַרויסגענומען. דאָס דאַרף מען קענען, כראָניקיטריי אהן דער כראָניק, דאָס האַבען בעוויזען אי דער פּיעסע־שרייבער, אי די אַקטיאָרען.

מען דאַרף זי זעהן, די מיסיסיפּי־פֿאַרשטעלונג, מען בעקענט זיך אויף איהר מיט דעם נעגער־עלענד מיט זייערע טיפֿע מאָראַליש־גייסטיגע ליידען, מיט זייער מערקווירדיגער אָרימקייט, וואו נישט וואו בעגעגענט מען זיך מיט טרייע שטריכען פֿון זייער לעבענס־אַרט.

אַ גוטער פֿערטיידיגער וואָלט אפֿשר בעוויזען דעם אומזין פֿון דער ביי ווילליגער בעשולדיגונג, ער וואָלט אפֿשר געקענט בעווייזען, אַז די ציניקער, די ריכטער, דער פּראָקוראָר, דער ווייס גוט דעם אמת, נאָר זיי ווילען שטילען דעם בלוט־דורשט פֿון אַ ווייסער מאַסע. אַ גוטער פֿערטיידיגער וואָלט זיי געקענט ראַטעווען. פֿינף לעבענס. אָרים איז אָבער דאָס נעגער־פֿאָלק אין מיסיסיפּי, און עס קען א גוטען פֿערטיידיגער גוט נישט בעצאָהלען, און זיי מוזען שטאַרבען! אַ געוועגליכע בשר ודם האָט זיך אָפּגעפֿונען, וואָס רעדט נעבען צום געוויסען פֿונ׳ם ריכטער, דער המון רייסט איהם איבער, דער המון לאָזט איהם נישט רעדען, דער המון וויל בלוט, צי שולדיג, צי אונשולדיג, ער וויל טויט־שטראָף פֿאַר די פֿינף נעגער, פֿאַר׳ן אַלטיטשקען און פֿאַר׳ן קינד, וואָס האָבען פֿערגוואַלדיגט — ווייסע פֿרויען. און דערפֿילט ווערט דער וואונש פֿון מאַסען, עס געשיהט דאָס עקעלהאַפֿטסטע אויף דער וועלט: מען מאָרדעט פֿינף אונשולדיגע שוואַרצע... אַזוי די כראָניק און אַזוי די פֿאַרשטעלונג. מען דאַרף די פֿאַרשטעלונג זעהן, א פֿאַרשטעלונג אַזאַ מאַכט קלאָר, עפּעס איז געוויסען זין די אויגען, רייסט אַראָפּ פֿון אונזערע ליפּען האַלבע, אָפּגעריסענע ווערטער: נו, יע.... אוודאי!... וואָ — דען.... און ס׳גיט באַלד אַ קלאַפּ אין קאָפּ די אַנאַלאָגיע — אַזוי מיט או״ז דאָ, דאָ, דאָרטען און אַרום, ס׳איז פּשוט — איך וויל זאָגען פּשיקרע, פּשיקרע אַזוי, אַזוי אין היטלער־לאַנד, אין אַביסיניען, אין שפּאַניען, אין ארץ־ישראל און אין דעם אבי־אבות הטומאה טעמפּעל אין גענף. פֿוי, זאָלען זיי ווערען, אומעטום שלעפּט מען זיי די פֿינף שוואַרצע, די לעזאָול־בעק צום

עלעקטריק־טשער... וואָ — דען...

ל. מלאך, דער יונג־פֿאַרשטאָרבענער שרייבער איז אין דער דאָזיגער פּיעסע נישט דער אמת׳ער קינסטלער, ער איז אָבער דער אמת׳ער מענש, דער מענש פֿאַר עקסעלאַנס, דער אמת׳ער נביאים־אייניקעל, דער וואָס אַפּעלירט מיט זיין יעדען ווערק, מיט זיין יעדער שורה, מיט זיין יעדעס וואָרט צו אונזער געוויסען. ער האָט דעם „מיסיסיפּי“ צוזאַמענגעשטעלט אויף דער גיך, ער האָט זיך געאיילט, ער האָט אוודאי געהאַלטען אין מיטען זיין א גרעסער און א בעסער פּראָזע־ווערק, עס האָט איהם אָבער, ווי אַ ליטוואַק זאָגט „געריפּעט“ געקאָכט די מעשה מיט די „פֿינף“, זי האָט איהם נישט געלאָזט שלאָפֿען די אייניקלעך פֿון די נביאים זענען ווי די נביאים, זיי רוהען די רוה ביי אנדערע, זיי מאַכען אנדערע שלאָפֿען און שלאָפֿען אָבער אַליין אויך נישט.

דאָס אַנעקדאָטישע אין מורא׳דיגען צופֿאַל האָט בעגייסטערט מלאך׳ן צום מיסיסיפּי־רעפּאָרטאַזש. וואָס מעהר „נאָנסענס“ אַלץ דאַנקבאַרער פֿאַר איהם איז געווען דאָס מאַטעריאַל, אויב אויסדער קען זיך פּאַראַדאָקסאַל איז עס אַוויי־צו־זאָגען: ער האָט זיך מיט די 5 קרבנות דערפֿרעהט, ער האָט זיי געדאַרפֿט האָבען צוליב זיינע צוועקען, מלאך׳ס צוועק איז אַ הייליגער. ווען מען הענגט אַ פֿערברעכער, קוקט אַ גוטער מענש ווי מלאך אַוועק!... הענגט מען אַ גאָטסיגע אונשולדיגע שרייט ער מלאך: זעט, זעט! קוקט זיך באַר צו ווי מערדער הענגען אין נאָמען פֿון „גערעכטיגקייט“ אונשולדיגע נעגער!

אַ נאָוועלע וואָלט מלאך פֿון דעם שטאָף אָנגעשריבען אַ בעסערע. אַ נאָוועלע אָבער לעזט מען און מלאך האָט געוואָלט דווקא, אַז מען זאָל עס זעהן! אי מלאך, אי ווייטערט, דער רעזשיסער פֿון „מיסיסיפּי“ האָבען עס געמאַכט כאַפּ־לאַפּ, דער טעאַטער־מאַכער האָט נישט דערשמירט די פּנים׳ער די יונג־ביהנע אַקטיאָרען האָבען עס אויך. אַ אַפּאַרבייט אויף טאַנדריט. נישט קיין אומגליק איז נישט הונדערט־פּראָצענטיגע שוואַרצע, איז נישט געמאַכט א טעאַטער, געגרבקעט זיך ביי יעדען אויפֿטריט! איז נישט הונדערט פּראָצענטיגע שוואַרצע... און ווייסע ווייסהויטיגע ווערען נישט אומשולדיג געמאָרדעט? אין די צענדליגער טויזענדער דאָך!... אין די מיליאָנען!!... די פֿינף נעגער זעגען דאָך דאָ נישט דער עיקר! עס ווערען מיט זיי געמיינט מעהר! די נעגער פֿון „מיסיסיפּי“ דערהויבען זיך אין דער אָרימער רעפּאָרטאַזש־פּיעסע צו אַ סימבאָל, זיי סימבאָליזירען די קרבנות פֿון ווילקיר, פֿון אונרעכט פֿון ווייסער אונמענשליכקייט צו פֿערשוואַרצטע, די פֿערשוואַרצטע קרבנות פֿון גאָר דער וועלט.

ווי געזאָגט איז „מיסיסיפּי“ נישט גאָר בערעכענט אויפֿגעשריבען געוואָרען, געשטעלט איז זי געוואָרען נאָך אומבערעכענטער, די טענדענץ אָבער איז אַרויס בולט און גאַנץ. אין אט דער פֿאַרשטעלונג איז עס דאָס וויכטיגסטע, מען זעהט און מען הערט און מען „נעמט עס צו קענטניס“...

א קליינע בעמערקונג: דער רעזשיסער האָט די צוויי גאַסען־פֿרויען אין א איידעלע אַ נעגערמשפּחה צו נאָהענט צוגערוקט צום צושויער־עולם. דאָס שטערט אונגעהייער... די מחיצה וואָס צווישען שוישפּילער און צושויער טאָר נישט און־קגעוואָמען ווערען! עס ווערט אַזויערנאָר אוועקגענומען יעטוועדע אילוזיע פֿון שוישפּיל, אפֿשר איז זייער וואַרשעווער טעאַטער ביהנעלע א צו ענגע. דער פֿריערדיגער „ראָזמאַיטאַשטשי“ טעאַטער האָט א הערליכע, גרויסע, בעקוועמע מאָדערנע דרעה־ביהנע זי האָט געגוג אָרט, און מען דאַרף נישט איבערוואַרפֿען אויף דער באַריערע, דעם פּובליקום אונטער די נאָז שלאָפֿגעמאַכען... עשה סיג לאַקטיאָר! אַפֿילו דער קלאַרא יאַנג און די דינה האַלפּערין, כאָטש איך האַלט פֿון זיי אַזוי שטאַרק. ווייל איך אין טעאַטער נישט האָבען נעהנטער פֿון דער טעאַטער־ראַמפּע.

קינדערלאָזיגקייט

פֿון ד״ר מעד. ה. ראָזשאַנער

— 1. —

צווישען די ברייטע מאַסען פֿון פֿאָלק זענען פֿאַרשפּרייט אויסטערלישע השגות וועגען אימפּאָטענץ (מענער־שוואַכקייט). על פּי רוב זענען דאָס באָבע־מעשיות, פּשוט׳ע אַבערגלויבענס, וואָס שטערען, פֿאַרשטעהט זיך, דאָס ראַציאָנעלע היילען און פֿערפֿיהרט דעם חולה אויף פֿאַלשע וועגען. דער רעזולטאַט דערפֿון איז, אַז זיי פֿערערגערען דעם געזונדצושטאַנד פֿון פּאַציענט, אַנשטאָט איהם צו העלפֿען.

די אייגענטליכע אימפּאָטענץ דריקט זיך אויס דערין, וואָס דער מאַן קען נישט צוזאַמענקומען מיט זיין פּאַרטנערין. עס איז אָבער פֿאַראַן נאָך אַנ׳אַנדער פֿאָרם פֿון אימפּאָטענץ — די אַזוי גערופֿענע Impotentia generandi ד. ה. די אונמעגליכקייט צו בעגליקען די פֿרוי מיט אַ יורש. ביי אָט דעם מין אימפּאָטענץ, פֿערלויפֿען זיך אָפֿט ביז גאָר אונפֿערשטענדליכע, זעהר טרויעריגע פֿאַקטען: לא די, וואָס דער חולה ווערט פֿאַלש געהיילט, נישט נאָר, וואָס ער ווערט אויסגענוצט פֿון כל׳ערליי „בעריהמטע היילער“, „ספּעציאַליסטען“, וואָס שיקען איהם צו „גראַטיס, פֿראַנקאָ און דיסקרעט“ די „ישועה שלמה“ אין שטוב אַריין, נאָר — און דאָ קומט טאַקע די טראַגי־קאָמעדיע — עס ווערט בכלל געהיילט נישט די געהעריגע פּערזאָן, וואָס דאַרף געהיילט ווערדען, די פּערזאָן, וואָס איז בעצם די סיבה פֿון דער קינדערלאָזיגקייט. אָט נעהמט למשל, אַזאַ בילדעל פֿון

לעבען: אַ יאָהר, צוויי נאָך דער חתונה. די פֿרוי שוואַנגערט נישט. דער שלום־בית הויבט אָן צו הינקען, און די פֿרוי לויפֿט צו דאָקטוירים. עס העלפֿט נישט. — קיינעם פֿאַלט אָבער נישט איין, אַז די ריכטיגע סיבה פֿון דער קינדערלאָזיגקייט ליגט גאָר אין מאַן, נישט ביי דער פֿרוי, און באמת טאַקע, ווי קען מען צווייפֿלען אין מאַנס כוח־גברא, ווען ער ווייזט זיך אויס פֿאַר א פֿאָלשטענדיג קרעפֿטיגען מאַנספּערשוין, און ער פֿיהרט אויס זיין מענערישען חוב, אָהן שום פֿאָרוואורף. ממילא, איז דער שכל־הישר מחייב, אַז אויב עס איז ווער שולדיג, איז עס, נאַטירליך, די פֿרוי. מען פֿערגעסט דערביי אין זאַך — און עס פֿערגעסען דאָס נישט נאָר דער מאַן, די פֿאַמיליע, בעקאַנטע, נאָר אָפֿט אויך, ליידער די דאָקטוירים — אַז עפּעס אַנדערש איז די געשלעכטליכע פּאָטענץ און גאָר עפּעס אַנדערש — די מעגליכקייט צו בעפֿרוכטען די פֿרוי. און נאָך עפּעס איז נויטיג גוט צו געדענקען: אַז אַ נאָרמאַלער און ווידערהאַלטער מיקראָסקאָפּישער אונטערזוכונג פֿון די זאָמען איז לחלוטין נישט מעגליך זיך צו מאַכען, וועלכען עס איז בעגריף מכוח דעם אמת׳ען כאַראַקטער און מהות (קוואַליטעט) פֿון די זאָמען, נישט דאָס אויסזעהען, נישט דער ריח, אויך נישט די קאָנסיסטענץ זענען מאַסגעבענד. עס טרעפֿט דאָך, אַז ווען דער מאַן בעקלאַגט זיך, אַז ער קען איבערהויפּט נישט אַרויסגעבער קומען קיין זאָמען. אין דעם פֿאַל מוז מען גרינדליך

אונטערזוכען דעם אורין־קאַנאַל; עס פּאַסירט אויך — און נישט אַזוי זעלטען — אַז די זאָמען, אַנשטאָט צו לאָזען זיך אויפֿן געוועהנליכען וועג, פֿליסען גאָר אין אַ געגען־ריכטונג, צו דער בלאָז, און שפּעטער פֿליסען זיי אַרויס אינאיינעם מיטן אורין, פֿון קערפּער. ווי אַזוי און פֿאַרוואָס פּאַסירט דאָס? דער אורין - קאַנאַל פֿערמאָגט אָפֿט א פֿערענגערונג - „סטרוקטור“, די דאָזיגע פֿערענגערונג איז עס טאַקע די מניעה, הלמאַי דער זאָמען־שטראָם געהט נישט אויפֿן גלייכען וועג און דרינגט אַריין אויך אין דער בלאָז — די פֿרוי בלייבט דעמאָלט סטעריל, ד. ה. זי קען נישט שוואַנגערן. ווען אָט די „פֿערענגערונג“ באַזייטיגט ווערט, בעקומט די זוימען די מעגליכקייט צו פֿליסען נאָרמאַל און צו ערפֿילען איהר נאַטירליכען ציל.

דער דאָזיגער ציל — דאָס שוואַנגערן פֿון דער פֿרוי — איז, ווי מיר זעהען, מעגליך ביי אַ נאָרמאַלען צושטאַנד פֿון די זאָמען: עס מוזען זיך דאָרט געפֿינען צאָהלרייכע און בעוועגליכע זאָמען־פֿעדעם.

ווי אַזוי קען עס געמאָלט זיין, אַז אין די זוימען זאָלען אויספֿעהלען די זאָמען־פֿעדעם? על פּי רוב, איז די עיקר־סיבה דערפֿון—טריפּער, וועלכער איז דורכגעמאַכט מיט אַנ׳ענטצינדונג פֿון די יאַנדרעס. אין די ענטצינדונג אַנ׳אַינזייטיגע, קאָנען די זאָמען־פֿעדעם אויסנוצען דעם דורכגאַנג פֿון דער צווייטער נישט ענטצינדעטער זייט; ווען אָבער די

ענטצינדונג איז א צוויי־זייטיגער דעמאָלט ווערט פֿערשפּאַרט דער וועג פֿאַר די זאָמען־פֿעדעם.

אויף 15 פֿאַלען פֿון דאָפּעלזייטיגער ענטצינדונג איז אין 14 פֿאַלען דער רעזולטאַט דערפֿון — קינדערלאָזיגקייט.

עס וועט נישט זיין קיין גוזמא, ווען מיר וועלען בעהויפּטען, אַז דריי פֿירטעל פֿון אַלע קינדערלאָזע פֿאַמיליעס איז דער דירעקטער פּועל־יוצא פֿון א טריפּער, וועלכען איינער פֿון די פּאַרטנערען האָט אַריינגעבראַכט אין דער פֿאַמיליע.

אָבער ווי קומט דאָס אייגענטליך פֿאָר, אַז ביי אַנ׳אייער־ענטצינדונג ווערט דער מאַן פֿרוכטלאָז? צי דערפֿאַר, וואָס די גאָנאָקאָקן פֿערניכטען די זאָמען־בריאה׳לעך? ניין! דאָס נישט די זאָמען־בריאהלעך בלייבען פֿריש און געזונד, ווי פֿאַר דער קראַנקהייט.

אלא וואָס? זיי געפֿינען זיך אין די אייער, ווי געפֿאַנגענע אין אַ פֿעסטונג. זיי קענען זיך נישט אַרויסבעקומען און דרויסען. די ענטצינדונג פֿון נעבען־איי, דורך וועלכע די זאָמען־פֿעדים מוזען אַדורכגיין, כדי אַרויסצוגיין צוזאַמען מיט דער זאָמען־פֿליסיגקייט אין דרויסען, פֿערשליסען זיי דעם וועג, און זיי ווערען אַזוי אַרום פֿעראורטיילט אויף לעבענסלענגליכער תפיסה.

—*X*—

ערפאָלג פון געמיינהייט

פון לעא קעניג

די אנטיסעמיטישע פראָפּאַגאַנדע אינם פרייען ענגלאַנד ווערט אַלץ שטאַרקער און ערפאָלגרייכער.

און וואָס ערפאָלגרייכער זי ווערט אַלץ שטאַרקער ווערט זי.

מיטן ערפאָלג קומט דער אַפּעטיט. און אפילו די מעסיגערע און ציוויליזירטערע ענגלישע פאַשיסטישע סעקציעס, קענען שוין מער נישט בײַשטיין דעם נסיון און ווערן אַלץ ווילדער און ברוטאַל אַנטיסעמיטישער. און עס איז אפשר נישט ווייט די צייט, ווען אויך אינם פרייען ענגלאַנד וועט דער אַנטיסעמיטיזם אָננעמען דעם חיה'שען זאָאָלאָגישען כאַראַקטער, וואָס ער טראָגט אינם קלאַסישען פאָטערלאַנד פונם מאָדערנעם אַנטיסעמיטיזם — אינעם איצטיגען נאַצי־לאַנד. ערפאָלג איז די הויפט-ציל פון יעדער פּאָליטישער פּאַרטיי, סעקציע, און דער עיקר פון איינצעלנע, אַמביציעזע פּאָליטיקער.

ווי־זשע קענען מיר ערוואַרטען אַז די פּאָליטישע סעקציעס און פאַשיסטישע שולער, זאָלען אוועקוואַרפען און נישט שפּילען אויף זייער בעסטער „טרומף קאַרט", וואָס זיי האָבען אין זייערע פּאָליטישע פּראָגראַמען און אידעאַלען?

און אַז אַנטיסעמיטיזם איז אַ טרומף־קאַרט, וואָס ברענגט גליק און גרויסע געווינסען פאַר פּאָליטישע שולער, איז שוין פאַר אונז יודען, לײַדער גענוג קלאָר.

אַנטיסעמיטיזם צאָהלט זיך, אַנטיסעמיטיזם איז ערפאָלגרייך. נאַטירליך, מאָמענטאַל נאָר. אָבער וואָס פאַר אַ ריאַקציאָנערע פּאָליטישע פּאַרטייען און בעוועגונגען רעכענען זיך מער ווי מיט הײַנטיגע זיגען, און טאָג-ערפאָלגען?

מיר וועלען זיך אַצינד צום טויזענדסטען מאָל נישט פרעגען ווידער די אַלטען קשיא: פאַר וואָס אַנטיסעמיטיזם איז אַזוי ערפאָלגרייך צי זענען מיר אויך שולדיג אין דעם, אָדער די וועלט איז אין דעם שולדיג? שוין טויזענדער יאָהרען ווי מיר האָבען זיך די פראַגע פערשידען געשטעלט און פערשידען פערענטפערט.

מיר האָבען געגעבען פערשידענע מיסטישע רעליגיעזע און עקאָנאָמישע תירוצים אויף אָט דער „איביגער פראַגע".

אָבער, וואָס מיר לייקענען פון דער איצטיגער אַנטיסעמיטישער וואַקכאַנאַליע, אַממייסטען און אַמפּולסטען איז.. . אַז אַנטיסעמיטיזם איז פראָסט פשוט אַ גוטע טאַקטיק פאַר פּאָליטישע שפּילער; אַן ערפאָלגרייכע טרומף - קאַרט.

און כל-זמן ס'וועלען זיין גרויסע פינסטערע און נישט אויפגעקלערטע פעלקער-מאַסען, וועט אַנטיסעמיטיזם זיין אַן ערפאָלגרייכע סחורה.

און כל זמן עס וועלען זיין דעמאַגאָגישע פּאָליטיקער און געבילדעטע אפילו סאָציאַלע שיכטען, וועלכע וועלען צוליב זייערע אינטערעסען קענען מקריב זיין די עלעמענטאַרסטע מענשליכע אַנשטענדיגקייט, (נישט רעדענדיג שוין פון אַבסטראַקטען יושר) וועט אַנטיסעמיטיזם זיין ערפאָלגרייך.

אַנטיסעמיטיזם וועט זיין אפילו ווען עס וועלען קיין יודען נישט זיין.

ווען עס וואָלטען נישט געווען קיין יודען, וואָלטען אָט די פערשידענע פּאָליטישע דעמאַגאָגען אויסגעפונען אַן'אַנדער מינאָריטעט. אַן'אַנדער מינדערהייט, פון וועלכער צו שלאָגען פּאָליטישען קאַפּיטאַל. ווייל קיין מענשליכען אינסטינקט איז נישט אַזוי לײַכט צו צופלאַקערן ווי דעם אינסטינקט פון שנאה און פון אומזיסטער שנאה צו אַ שכן.

ס'רוב מענשען קענען נאָך נישט קלערען, זענען נאָך נישט געוואוינט צו דענקען און זעהן ווייטער ווי זייערע נעזער.

און דער שכן איז אַזוי נאָהענט: און דער שכן האָט משונה'דיגע סגולות און מינעס.

און מיט דער מאָדערנער פּראָפּאַגאַנדע - קונסט קען מען דאָס מינדסטע מינעלע פערוואַנדלען אין אַ באַרג.

מיט מאָדערנע מכשירים קען מען די גאַנצע וועלט מאַכען קייען אַנטיסעמיטיזם.

מיר האָבען געזעהען בשעת דער וועלט - קריג, וואָס די „אַנטי־דייטשע" פּראָפּאַגאַנדע האָט אויפגעטון, טויזענדער און טויזענדער געבילדעטע איראָפּעער האָבען געגלויבט," אַז די דייטשען מאַכען וואָרשט פון די טויטע ענגלישע און פראַנצויזישע סאָלדאַטען.

און מיר זעהען איצט אַזוי קלאָר, וואָס די צופרישטע נאַצישע אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע טוט אויף.

אַנטיסעמיטיזם איז אַ טרומף-קאַרט.
שנאה איז אַנשטעקענדיג און צאָהלט זיך.

קיינמאָל נאָך האָט דער אַנטיסעמיטיזם נישט בעוויזען זיין נאַקעטע ציניש צורה, ווי ער ווייזט עס אַצינד אין אונזער צייט.

מיר זעהען בושיינפערליך און טאָג־טעגליך ווי אָט די נייע פּאָליטישע „פיהרער" פון זייערע פעלקער שפּילען אויף די געמיינסטע און זאָאָלאָגישסטע אינסטינקטען פון זייערע מאַסען, כדי זיי דערמיט צו געווינען אונטער זייער פאָהן.

זיי מוזען אויפהאַלטען די פייערן פון שנאה; זיי מוזען זעטיגען מיט עמיצען די בלוטדורשטיגע אינסטינקטען פון חעם אור-מענש, וואָס לעבט אין יעדען מענשען אונטער די פערשידענע קולטור - מאַסקעס.

אַנטיסעמיטיזם איז קיינמאָל נישט געווען אַזאַ אָפענע ציניש שפּיל, און אַנערקענטע טאַקטיק ווי זי איז אַציעד.

אַ שפּיל, וואָס רופט נאָר אַרויס אַן'עקעל און אַן'איבעל סיי ביי די קרבנות פון דער „שפּיל", און סיי ביי די קלאָרע און פערנונפטיגע מענשען, וואָס געפינען זיך נאָך אין אַלע לענדער און ביי אַלע פעלקער.

וואָס קענען מיר טון?

וואַרטען ביז אָט דער קראַנקער פסיכאָז וועט אַריבערגעהען?

וואַרטען ביז די צייטען וועלען ווערען בעסער, און די מענשהייט וועט זיך קענען ערלויבען צו זיין אביסעל מענשליכער און ווייניגער פיינד האָבען, וואָרטען האָפען און העלפען, ווי ווייט מעגליך, מעהר אמת'ע בילדונג און אויפקלערונג צו פערשפּרייטען צווישען די מאַסען.

און דער עיקר נישט צו פערלירען זיך און בעהאַלטען זיך אין אַ זאָאָלאָגישער מורא און אין אַ נייעם מיסטיציזם פון אָט דעם נייעם בוליגאַנייש פּאָליטישען אַנטיסעמיטיזם, נאָר אָנגעהן ווייטער און ווירדיגער נאָך ווי פריהער, מיט אונזער קולטור - אַרבייט און אינטעליגענטער שעפערישער און געזונדער איבערבויאונג.

ה. לייוויק

א זעאונג

אַ מתנה זרבבלין

איך קוק צו דער זון אין מזרח - זייט,
איך זעה אַ בילד אַן־אויסטערליש:
אַ מענש מיט הענד צעוואָרפענע
גיט זיך אַ בויג צו דער ערד אַראָפּ,
ער קניהט און זאָגט:

— „גוט מאָרגען דיר.
(צו וועמען זאָגט ער: גוט מאָרגען דיר?)
„גוט מאָרגען דיר,
„בעזונגענער · בעצוואונגענער · פערקלונגענער
„אָהן דיר וואָס בין איך? — אַ גראָז אין פעלד,
„וואָס צאַנקט און דאַרט אין טריקעניש.
„מיט דיר וואָס בין איך? — פולע זאַנג,
„וואָס נויגט דעם קאָפּ הכנעה־דיג,

„וואָס בויגט דעם קאָפּ אין ליכטיגקייט. — —
„אין פּוס פון רחמים, אין זכות פון חסד
„צו גוף און פּנים, צו גראָז און שטיין;
„אין זכות פון רגעים בליהען חדשים,
„אין זכות פון שעהן צייטיגען יאָהרען. — — —

„איך קלאָג זיך נישט, — איך דערציייל דיר נאָר:
„מיינע יאָהרען ליגען ווי פייער - חתימות,
„און אויך אַזוי מיינע טריט צו דיר
„אויף אַלע וועגען פון גאָר דער ערד;
„איבער גאָר דער ערד און גאָר די יאָהרען
„אויף דיינע טריט — נאָך פייערדיגער,
„אין זכות פון שיינקייט גייען זיי אויף.

מיטאַמאָל אַ קול ווי פון אָפּגרונטען:
„—גיי אַוועק, שייד זיך אָפּ, גיי אַוועק, אַנטרינ—
„נאָך איידער דער טאָג האָט זיך אָפּגעשיידט,
„נאָך איידער די ליבשאַפט האָט אויסגעברענט—

דער מענש פאָלגט דאָס קול פון די אָפּגרונטען,
ער שטייט אויף די קניען און זאָגט:
אַ גוטען דיר.
(צו וועמען זאָגט ער: אַ גוטען דיר?)
דערנאָך זאָגט ער ווידער: אַ גוטען דיר, —
און ווידעראַמאָל און ווידעראַמאָל און ווידער.
בעזונגענער, בעצוואונגענער, פערקלונגענער. — — —

„די וועלט לעבעצט נאָך פרידען"

און מ'גרייט זיך צום קריג

פון ד"ר ה. זשיטלאָווסקי

פאַר די לעצטע פּאָר חדשים האָט זיך אין אַ ראַשיגען טעמפּאָ פערשטאַרקט דער געזאַנג פון פערשידענע מלוכות, איבערצייאָגען איינער דעם אַנדערען אין דער בעוואָפענונג. דאָס אַלט־רוימישע ווערטעל: „אויב דו ווילסט פרידען, זיי גרייט צום קריג" קאָן אויף דער איצטיגער וועלט־לאַגע נישט אַנגעווענדט ווערען, הגם סיי ענגלאַנד, סיי פראַנקרייך, סיי רוסלאַנד וועלען אונז שווערען ביי אַ ספר תורה, אַז קיין אַנדערע מאָטיוון פאַר זייער פערשטאַרקטער בעוואָפענונג, אַ חוץ די אָפּהיטונג פון דעם וועלט-פרידען, האָבען זיי נישט.

דער פרידענס - מאָטיוו פאַר דער בעסערער אַנגעגרייטקייט צום קריג קאָן איצטער נישט גענומען ווערען ערנסט שוין דערפאַר אַליין, וואָס אויך אין חעם אַלטען רוים איז דאָס ווערטעל געווען, אויב נישט קיין היפּאָקריטישער אויסרייד, איז אַ טעות אין חשבון. די צוגרייטונגען צום קריג האָבען אויך דעמאָלט בעשאַפען יענע קריגס - שטימונגען, וואָס האָבען געפיהרט צו די רוימישע מלחמות און צו דער גרינדונג פון חער רוימישער וועלט-אימפּעריע. נאָך מעהר זענען זיי עלול אַרויסצורופען די נויטיגע גרייטשאַפט פון די פעלקער אַרויפצוואַרפען זיך איינס אויף דעם אַנדערען, אין דער איצטיגער צייט, ווען די אידעאַלען פון דעם וועלט-פרידען, וואָס האָבען זיך אַזוי שעהן פונאַנדערגעבליהט באַלד נאָך חעם גרויסען וועלט־קריג, קאָנען איצטער, ווי פערוועלקטע בלומען, פּשוט אַרויסגעוואָרפען ווערען אויף דעם מיסט־קאַסטען.

געטאָן האָט דאָס מוסאָליני אין יענער קורצער רעדע זיינער, וואָס האָט ערקלערט די איביגע דערהויבענקייט פון דער קריגספיהרונג און די נצחונות אין דער מלחמה — פאַר דעם העכסטען אידעאַל, צו וועלכען עס דאַרף שטרעבען אַ פאָלק, וואָס האָט נאָר אַ ברעקעל עהרען-געפיהל אין זיין ברוסט. שווער צו גלייבען אין דער פערזיכערונג, אַז „די וועלט לעבעצט נאָך פרידען", ווען אַזאַ רעדע האָט געקאָנט אַראָפּגעשלונגען ווערען פון דעם עפענטליכען בעוואוסטזיין; ווען אין קיין ציוויליזירטען לאַנד זענען נישט פאָרגעקומען קיין מאַסען - פּראָטעסטען, קיין מאַסען-דעמאָנסטראַציעס, וואָס זאָלען אַרויסשרייען דעם צאָרן פון דעם מענשליכען געוויסען פאַר אָט דער גלאָריפיצירונג פון דער אַלטער באַרבאַרײַ.

„די וועלט, וואָס לעבעצט נאָך פרידען", גרייט זיך צום קריג נישט צוליב דעם פרידען. מען פּראָדוצירט נישט קיין קריגס - מאַטעריאַלען אין אַ ראַשען טעמפּאָ, כדי זיי דערנאָך אַרויסצוואַרפען, אָבער כדי איבערצושמידען די שווערדען אין אַקערייזענס, פּראָדוקטען ווערען בעשאַפען, כדי צו פערברויכען זיי אויף חעם געהעריגען שטייגער.

דאָס אַלץ פערשטאַרקט די אידעאַישע פּאָזיציע פון יענע „פּעסימיסטען", וואָס הערען נישט אויף צו טענה'ן פאַר דער לעצטער צייט, אַז „די וועלט" קאָן זיך שוין מעהר נישט אַרויסדרעהען פון אַ נייעם וועלט־קריג. און אויב עס זאָל ווייטער אַזוי געהן, ווי עס געהט, מוז מען צוגעבען, אַז די פּעסימיסטען וועלען בלייבען גערעכט מיט זייער שוואַרץ-זעהעריי.

אָבער — ווער וועט קעמפען אַנטקעגען וועמען און פאַר וואָס? וועלכע טיפע ווירקענדיגע היסטאָרישע כוחות טרייבען די וועלט צו אַ נייעם אָפּגרונט, אין וועלכען עס קאָן צעשמעטערט ווערען די גאַנצע מענשליכע קולטור?

אין דער ערשטער ליניע ווירקט דאָ די אַלטע, ווי די מענשהייט־אַלטע טענדענץ פון יעדען שבט, פאָלק און שטאַט, צו פערכאַפּען, וואָס מעהר לענדערייען און זיין בעזיץ, צו פערשטאַרקען דורך דעם זיין אייגענע מאַכט און צו בעדייכערען זיך אויף חעם חשבון פון די איינגענומענע לענדער און אונטערדריקטע פעלקער. אין דעם קאַפּיטאַליסטישען פעריאָד פון דער וועלט-געשיכטע איז אָט די טענדענץ פערשטאַרקט געוואָרען דורך דעם שטרעבען צו דערגרייכען וואָס גינסטיגערע פּאָזיציעס אויף דעם וועלט מאַרק.

אין דער צייט פון פאַר דעם וועלט-קריג האָבען זיך פיר מלוכות אויסגעצייכענט מיט אָט דער טענדענץ: ענגלאַנד, וואָס האָט לפי ערך נאָך נישט לאַנג צוריק איינגעשלונגען גאַנץ דרום־אַפריקע; עסטרייך, וואָס האָט געביסען שטיק נאָך שטיק פון די סלאַווישע באַלקאַן-לענדער; דייטשלאַנד, וואָס האָט אויך אַריינגעכאַפּט אַ היפּשע פּאַרציע פון דעם אַפריקאַנער קאָנטינענט און — דער עיקר — וואָס איז געוואָרען אַ דאָמינירענדיגע קראַפט אויף דעם וועלט מאַרק, אונטערגראָבענדיג ענגלאַנדס עקאָנאָמישע הענעמאָניע אויף אים; און רוסלאַנד, וואָס האָט ביז צום קריג מיט יאַפּאַניע אַלץ מעהר און מעהר פערשפּרייט איהר מאַכט אין מזרח, און האָט נעך וואָרפען גלוסטיגע בליקען אויף אַפגאַניסטאַן און פּערסיע, כדי צו הערבצושלאָגען זיך אַ וועג צו דער בריטישער אינדיען. אָט די פעלקער און לענדער - פערטעיישע טענדענצען האָט געפיהרט צום וועלטקריג.

דער אויסגאַנג פון דעם וועלט־קריג האָט אַריינגעטראָגען שאַרפע ענדערונגען אין די פיגורען אויף דעם קאַמף-פּלאַץ, האָט אָבער נישט אָפּגעשטעלט די אור־אַלטע טענדענצן גופא. די עסטרייכישע אימפּעריע איז צונויפגעפאַלען און די באַלקאַנישע לענדער זענען בעפרייט געוואָרען פון דער רויב - חיה, וואָס האָט געלויערט אויף זיי. ביים צאַרישען רוסלאַנד איז נאָך פאַר דעם ענד פונם קריג איבערגעטראָכען געוואָרען דער חוט השדרה. די סאָציאַליסטישע רעוואָלוציע אין דעם לאַנד האָט היפּש פערשמעטערט זייטע טענדענצן און האָט זיך לגמרי אָפּגעזאָגט פון וועלכע עס איז ווייטערדיגע דעראָבערונגען. דייטשלאַנד איז געבליבען ליגען נאָך דעם קריג אַ צעקוילטע און צעפיילטע. נאָר ענגלאַנד און די אַנדערע פערבינדעטע זענען אַרויס פון דעם קריג, בערייכערטע מיט נייעם לאַנד-בעזיץ.

אָט דעמאָלט האָבען זיך דאָס פונאַנדערגעבליהט די בלומען פון דעם איביגען וועלט־פרידען. אָבער נישט אויף לאַנג. נייע אָדער בעניייטע פיגורען זער נען ווידער אַרויף אויף דער געשיכטליכער אַרענע, אַנגעצונדענע מיט דעמזועלביגען לענדער־ און פעלקער־פרעסערישען ברען: יאַפּאַניע, וואָס האָט שוין אין מאַסען גאַנץ מאַנדזשוריע (מאַנטשוקואָ), אַ שטיק צפון-כינע און לאָזט נישט אַרויס פון אויג די ראַטענלענדישע בעזיצונגען אין מזרח־אַזיע ביז צו דער אַזערע באַיקאַל; איטאַליע, וואָס וויל ווערען אַ גרויסע וועלט־אימפּעריע, ווי אין די אַלט־רוימישע צייטען, און האָט שוין דערלעבט דעם נחת, איהר קעניג זאָל טראָגען דעם אימפּעראַטאָר - טיטעל פון דער דעראָבערטער אַזוי גערופענער „אימפּעריע": עטיאָפּיע; דייטשלאַנד, וואָס איז ווידער געקומען צו איהרע מיליטערישע כחות און וויל האָבען אַ „גרויס-דייטשלאַנד", אַריינגענעמענדיג נישט נאָר די דייטשע לענדערייען מחוץ דעם רייך, נאָר אויך גאַנץ אוקראַינע און איהרע פריהערדיגע קאָלאָניאַלע לענדער.

די אַלע דריי ריין מיליטערישע מלוכות פערענטפערען זיך פאַר „דער וועלט" מיט דעם אויסרייד, אַז אין זייערע איצטיגע גרענעצען ווערען זייערע בעפעלקערונגען ממש דערשטיקט: נישטאָ גענוג לאַנד, אויף צו ציהען פּשוט'ע חיונה, און נישט גענוג רויה מאַטעריאַלען אויף צו בעשאַפען „פּרנסה" פאַר דער אינדוסטריע.

נישט ווילענדיג שווימט דאָ אַרויף אין זכרון די תלמודישע בעגריהדונג, פאַרוואָס האָט אַלט-יודישען פאָלק האָט אונטער דוד'ס אויפהערשאַפט קריגערישע איינגענומען אַדער אונטערגעיאָכט אַזוי פיל שכנים זיינע. די עלטסטע פון דעם פאָלק זאָלען האָבען געקומען צו דוד'ען מיט דער טענה: „עמך ישראל צריכין פּרנסה". ס'הייסט „נישטאָ קיין „פּינוסע". דוד המלך!" ענטפערט דוד: „לכו והתפּרנסו זה מזה". ס'הייסט: „פערדינט איינער פון דעם אַנדערען". ענטפערן די עלטסטע: „אין הבור מתמלא מחוליתו": „אַ גרוב קאָן מען נישט פול מאַכען מיט דעם זאַמד, וואָס אין איהם. דאָס זאָלען מיר טאָן? ביימען, ווי מענדעלע מוכר ספרים, די ציצית אויף מזוזות און רומל־ספרים אויף מעשה-ביכלעך?" דערהערט אַזעלכע פּשוט'ע יודישע רייד אין מאַמע-לשון, האָט שוין דוד המלך קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט און געזאָגט: „לכו והתפּשטו בגדוד!" ס'הייסט: „נעהמט זיך פאַר די פייל און בויגענס און פערפיהרט אַ מלחמה!"

אַן'אַלט־אַלטער מאָטיוו. האָבען יאַפּאַניע, איטאַליע און דייטשלאַנד אויך איצטער אַ רעכט, אַרויס צורוקען דעמזעלביגע אויסרייד פון „נישטאָ קיין פּינוסע"? אויב „פּרנסה" זאָל מיינען חיונה. די מעגליכקייט, אַרויסצובריינגען פון זייערע אייגענע לענדער גענוג רויה-מאַטעריאַלען פאַר שפּייז, קליידונג, וואוינונג, אָפּהיטונג פון געזונד און מענשליכע בילדונג, האָבען סיי דייטשלאַנד, סיי איטאַליע גענוג לאַנד. מענשליכע אַרבייט און וויסענשאַפט, כדי צו פערזיכערען יעדען איינעם מיט אַ זעהר חשוב'ן, מענשליכען אויסקום. דאָס האָט פּראָפעסאָר באַלאָדס סאָציאַליסטישע סטאַטיסטיק בעוויזען נאָך אין דעם סוף פון דעם פאָריגען יאָהרהונדערט. אויך מוסאָליני האָט זיך דאָך, אין דער צייט פון די „סאַנקציעס" בערימט, אַז „איטאַליע קאָן מען שוין איצטער נישט אויסהונגערען". די טענדענץ צו „אויטאַרכיע", צו בעפרידיגען און פולער מאָס, מיט די אייגענע מיטלען פון דעם לאַנד. אַלע מאַטעריעלע הצטרכות'ן האָט אין איטאַליע, און דער אמת'ן, דערגרייכט אַזאַ מדרגה, אַז זי וואָלט געקאָנט אויסקומען אָהן דער איבעריגער וועלט. און וויפיל נישט בעאַרבייטע לענדערייען האָט נאָך איטאַליע און איהר „כאַליאַוש", וואָס קאָנען מיט חער הילף פון דער מאָדערנער טעכניק פערוואַנדעלט ווערען אין אַ גן-עדן!

זעהט איהר יאַפּאַניע, האָט גראָד אַמאָל געהאַט אַ געוויסען רעכט צו בעקלאָגען זיך אויף „דערשטיקט ווערען". אָבער נישט איצטער, ווען זי האָט שיין אַי מאַנדזשוריע, אַי אַ גוטען פּים כינע.

די צרה מיט דער איצטיגער „וועלט, וואָס לעבעצט נאָך פרידען" איז, וואָס מיט „פּינוסע" מיינט מען נישט חיונה. נאָר פעטע פּראָפיטען פאַר דער קאַפּיטאַליסטישער אינדוסטריע, וואָס קאָנען געמאַכט ווערען נאָר אויף חער וועלט־מאַרק. דאַרף מען האָבען רויה - מאַטעריאַלען פאַר דער עקספּאָרט - אינדוסטריע, דאַרף מען קעמפען פאַר אַ „זוניגען פּלאַץ" אויף דיים וועלט־מאַרק, דאַרף מען האָבען רויה - מאַטעריאַלען פאַר אַ גרויסער אינדוסטריע שיין צוליב ריין מיליטערישע צילען. אָט דאָ, אין דעם קאַפּיטאַליסטישען סדר פון דער וועלט, ליגט אויך איצטער, ווי פריהער, ווי פאַר דעם ערשטען וועלט־קריג, דער אמת'ער וואָרצעל, פון וועלכען עס וואַקסט אַרויס די גרויסע סכנה פון אַ נייעם וועלט-קריג.

אין אָט דעם פּרט, איז „די וועלט" אין דער זעלביגער לאַגע, וואָס אין 1914. אָבער עס זענען פּאַרט צוגעקומען צוויי נייע מאָטיוון פאַר שאַרפע צווישען פעלקערליכע קאָנפליקטען. וואָס האָבען אין דעם ערשטען וועלט־קריג נישט געשפּילט קיין ברעקעל ראָל, — מאָטיוון, וואָס וואַקסען אַרויס פון דעם זעלביגען גיפטיגען וואָרצעל. צו דעם אַלטען נאַציאָנאַל - שאָווינסטישען מלחמה - מאָטיוו קומען איצטער נאָך צו: דער פּאָליטישער־ מאָטיוו פון דעם קאַמף צווישען דעמאָקראַטיע און פאַשיזם און דער סאָציאַלער מאָטיוו פון דעם קאַמף צווישען קאַפּיטאַליזם און סאָציאַליזם.

און פערפיהרט אַ מלחמה!"

קריטיקער חסידים און קריטיקער רביים

דוד איגנאַטאָוו: 25 יאָהר ליטעראַרישער שאַפונג, זאַמעלבוך, רעדאַקטירט פון מאַני לייב, ד״ר י. ראָזענפעלד, שיקאַגאָ 1935

פון ש. ניגער

איך וועל באַקענען די לעזער מיט אַ פייערדיגען חסיד פון דוד איגנאַטאָוו. דאָס איז ד״ר י. ראָזענפעלד, איינער פון די רעדאַקטאָרען און אַנטיילנעהמער פונם בוך, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען לכבוד דוד איגנאַטאָווס פינף-און-צוואַנציג יאָהר ליטעראַרישע שאַפונג.

דוד איגנאַטאָוו איז אַ שרייבער — אַ רבי, אַזוי ווי ה. לייוויק (און נאָך מעהר, ווי ה. לייוויק: ביי איגנאַטאָוון איז ליטעראַר אמונה, בעת לייוויק ווייזט זיך צו אונז מיט זיינע ספקות אויך, און מיט זיינע ספקות נאָך אָפטער, ווי מיט זיינע אמת'ן). דוד איגנאַטאָווס טיפּישער העלד (ברוך — בעהמאַן) איז אויך אַ רבי, אין אַ וואונדער, וואָס איגנאַטאָוו האָט זוכה געווען צו האָבען אַ קריטיקער — אַ חסיד? ווער זאָל זוכה זיין הערצו, אויב נישט דער, וואָס האָט זיך געוועצט אויפן שטוהל פון ר׳ נחמן בראַסלאַווער — אויב נישט נאָך העכער? זענען שוין די עצם גענומען פון ד״ר י. ראָזענפעלדס אַרטיקלען וועגען דוד איגנאַטאָוון אַזוינע, וואָס פּאַסען זיך פאַר אַ מין „שבחי הרד״א". איין אַרטיקעל הייסט: „אין דער גרויסער וועלט אַריין". דער צווייטער: „אָנגעצונדען אַ פייער..." פון די ניסים ונפלאות, וואָס איגנאַטאָווס חסיד דערצעהלט, דערוויסען מיר זיך, אַז זיין רבי, וועלכער האָט צו בר-מצוה נאָך נישט געקענט די מלאכת הכתיבה (ז. 7), האָט צו צוואַנציג יאָהר שוין גענומען אויף זיך „די אויפגאַבע צו שאַפען אַ נייע קינסטלערישע ליטעראַטור אין דער יודישער אַמעריקע" (ז. 10) — נישט מעהר און נישט ווייניגער.

אַ געוועהנליכער קריטיקער, נישט קיין חסיד, וואָלט געפּרובט קלאָר מאַכען, וואָס אייגענטליך האָט דוד איגנאַטאָוו, אינאיינעם מיט אַנדערע „יונגע", אָדער אין דער שפּיץ פון דער גרופּע „יונגע", צוגעטראָגען צו דער ענטוויקלונג פון דעם יודישען וואָרט אין אַמעריקע. ער האָט דאָך טאַקע עפּעס אויפגעטאָן אין דעם יודיש-אַמעריקאַנער ליטעראַרישען לעבען. מען דאַרף נישט זיין קיין „חסיד" — און כ׳האָב עס געזאָגט באַלד נאָכדעם ווי עס זענען אַרויס די ערשטע צוויי זאַמעל-ביכער „שריפטען" אין דעם פערלאַג „אַמעריקע" (1912 און 1913). אין דער רעצענזיע, וואָס איז דאַן פערעפענטליכט געוואָרען אין דער ווילנער „יודישער וועלט", האָב איך „קאָנסטאַטירט מיט פרייד, אַז די „שריפטען" זענען אַן׳אָנזאָג פון אַ נייעם יונגען דור, וואָס קלאַפּט אין די טירען פון דער יודישער ליטעראַטור, גרייט אַריינצוקומען און צו ברענגען מיט זיך פרישע לופט..."

כ׳האָב דאָס געשריבען נאָך איידער בעל מחשבות האָט פערעפענטליכט זיין אַרטיקעל וועגען דעם דריטען באַנד „שריפטען" (און איגנאַטאָווס ביאָגראַף האָט אַ טעות, ווען ער ציטירט בעל מחשבות׳עם אַרטיקעל ווי דעם ערשטען פריינדליכען אָפּרוף). אָבער ד״ר י. ראָזענפעלד איז איגנאַטאָווס אַ חסיד, און פאַר אַ חסיד איז עס נישט גענוג. אַ חסיד מוז דערצעהלען וועגען זיין רבין, אַז ער האָט גענומען אויף זיך די אויפגאַבע „צו שאַפען אַ נייע קינסטלערישע ליטעראַטור אין דער יודישער אַמעריקע".

וויטער, נישט קיין חסיד, וועט אויך מסכים זיין, אַז איגנאַטאָוו איז פון פּרץ׳עס חדר (אַזוי ווי פּרץ, בענקט ער נאָך העראָאישען אידעאַליזם, נאָר וואונדער א. ד. גל.), אָבער ד״ר י. ראָזענפעלד איז איגנאַטאָווס אַ חסיד, מאַכט ער איהם שיער נישט פאַר אַזאַ רבין ווי פּרץ איז געווען (ז. 15).

ד״ר י. ראָזענפעלד איז אַ חסיד, שיט ער פעך און שוועבעל אויף די, וואָס פאָהרען נישט צו איהם, זאָל לעבען, און ער איז גרייט דורס צו זיין יענע יונגע, וואָס „האָבען זיך פון צייט צו צייט אָפּגעשפּאָלטען פון איהם (שליט״א) און האָבען גערופען מאַכען שבת פאַר זיך". זיי האָבען, פערשטעהט זיך, גאָרנישט נישט אויפגעטאָן אָהן דעם רבין; „זייערע זאַמעל-ביכער און זשורנאַלען האָט... געפעהלט דער קינסטלערישער דראַנג, און זיי האָבען דערפאַר פערפעהלט צו שאַפען אַנ׳עכטע און דורערענדע ווירקונג" (ז. 15). „קינסטלערישער דראַנג" איז דאָ ביים קינסטלערישען רבין — און נאָר ביי איהם אַליין. טאָמער איז דאָ אַ קריטיקער, וואָס צווייפעלט אין דעם, איז ער — אַ מתנגד. (אַזוי רופט איהם טאַקע אָן ד״ר י. ראָזענפעלד). און וואָס קאָן מען דערוואַרטען פון אַ מתנגד? אויף אַ רגע קאָנען זיך ביי איהם אַמאָל עפענען די אויגען און ער דערזעהט דאָס פערבאָרגענע ליכט (ז. 24—25), באַלד אָבער ווערט ער ווידער בלינד און זעהט נישט, אַז „איגנאַטאָוו איז דער פונדאַמענט פאַר אַ נייער יודישער ליטעראַטור אין אַמעריקע" (ז. 131), בלויז דער, וואָס איז באמת אַ חסיד, ווייס, אַז דער רבי איז „דער פונדאַמענט", ווי עס שטעהט געשריבען: צדיק — יסוד עולם...

נישט קיין חסיד קאָן האָבען טענה׳ס צו איגנאַטאָווס נוסח פון ר׳ נחמנ׳ס און אַנדערע מעשה׳לעך. אָבער דער חסיד, ד״ר י. ראָזענפעלד — ער שרייבט וועגען די מעשה׳לעך: „זיי זענען געווען אַ דאַנקבאַרע טעמע אויך פאַר אַנדערע טאַלאַנטען. זיי בעקומען אָבער אַ גאַנץ אַנדער קאָליר און חן ביי איגנאַטאָוון, דעם קינסטלער. דעם מייסטער פון וואָרט, סטיליסט און ליריקער מיט זיין זאַפטיגער שפּראַך און רייכער פאַנטאַזיע, וואָס שפּריצט, ווי פון אַ פאַנטאַן, און ווירקט אויפן מוח, ווי אַ סימפאָניע אויף אַ מוזיקאַלישען אויער"... (ז. 133).

אַ געוועהנליכער קריטיקער וואָלט גאַנץ פּראָזאַאיש דערקלערט, אין וואָס אייגענטליך בעשטעהט די רייכקייט פון דער פאַנטאַזיע, מיט וועלכער עס איז געבענטשט „דער קינסטלער, דער מייסטער פון וואָרט" וועלכער איז צו אַלע מעלה׳ם נאָך אויך אַ „סטיליסט". אָבער ד״ר י. ראָזענפעלד איז אַ קריטיקער — אַ חסיד, און ביי אַ קריטיקער — אַ חסיד „שפּריצט ווי פון אַ פאַנטאַן", און אַנשטאָט איך צו פערגעסען, „ווירקט עס אויף אייער מוח, ווי אַ סימפאָניע אויף אַ מוזיקאַלישען אויער"... ד״ר י. ראָזענפעלד איז אַ קריטיקער אַ חסיד, בערוהיגט ער זיך נישט, וואו ער פערגלייכט נישט דוד איגנאַטאָוון מיט.... וויליאַם שעקספּירן (ז. 153—154).

פון דעם קריטיקער דעם חסיד איז, ווי פון קאָמיזם צו הערהויבענקייט, איין טריט צו דעם קריטיקער, וואָס איז אַ רבי, אויף פערשידענע אופנים טוען זיי אייגענטליך ביידע איין זאַך; זיי זענען מגלה דעם דיכטערס גרויסע סודות. אָבער זיי טוען עס, ווי געזאָגט, אויף פערשידענע אופנים און (כ׳וועל נאָך צוגעבען) מיט פערשידענע כוונה׳ס. דער חסיד זאָגט אונז, וואָס ער האָט געהערט (אָדער וואָס ער גלויבט, אַז ער האָט געהערט) פון רבין; ער זאָגט איבער דעם רבינס תורה און דערצעהלט זיינע וואונדער. נישט אַזוי טוט דער קריטיקער, וואָס איז אַליין אַ רבי; ער לאָזט דעם דיכטער ווערען זיין חסיד און איבערזאָגען זיין תורה, בעת דער קריטיקער, וואָס איז אַ חסיד, איז דעם דיכטערס נושא כלים, נעהמט דער רבי, ווען ער ווערט אַ קריטיקער, זיינע אייגענע ביוטעל רעיונות, זיין אייגענעם פעקעל אידעען און לייגט עס אַרויף דעם דיכטער אויף די פּלייצעס — נישט קשה, דער דיכטער איז נישט חולה עס צו טראָגען; נישט אומזיסט האָט ער אין זיך דעם רבינס (דעם קריטיקערס) אַ ניצוץ...

עס זענען אייגענטליך דאָ צוויי סאָרטען קריטיקער-רביים.

איינער שליגט איין דעם דיכטער — און פערנעהמט זיין אָרט, גאָר אָהן צערעמאָניעס. דער צווייטער לאָזט זיך בלומערשט איינשלינגען פונם דיכטער — און רעדט דערנאָך אַרויס פון איהם ווי אַ דיבוק.

דער ערשטער שטעלט זיך לכתחילה אויפן שרייבערס אַ פּסוק, און מען מיינט, אַז ער קלויבט זיך לערנען פשט אין זיינע ווערק; אָבער ער געהט שנעל איבער פון פשט צו דרש און אַזוי דרש׳ענענדיג עסט ער אויף דעם אָרימען דיכטער, ווי די זיבען מאָגערע קיה האָבען אויפגעפרעסען די זיבען פעטע — ולא נודע כי באו אל קרבן... ער איז געגליכען צו אַנ׳אָטראָפּלאַן, וואָס פאָהרט זיך פונאַנדער אונטען, אויף דער ערד (אויף דעם דיכטערס באָרשט) אָבער באַלד פערלאָזט ער די זינדיגע ערד (דעם דיכטערס באָרען) און פליהט וואו זיין האַרץ גלוסט (אַזאַ רבי איז אין איינע פון זיינע פילאָזאָפישע קריטיקען וו. נאַטאַנסאָן, כאָטש איז זיין לייוויק-אַרבייט איז ער מעהר חסיד, ווי רבי).

דער צווייטער סאָרט קריטיקער-רבי בלייבט אויפן דיכטערס באָדען, און כאָטש ער הויבט זיך אויך אַמאָל אויף און גיט אַ פליה אין דער לופטען, קערט ער זיך דאָך באַלד אום צוריק צום פעלד פון דיכטערס שאַפען, אָבער ער זייעט אין דעם זיינע אייגענע קערנדלעך, לאָזט אויפגעהן די שפּראָצונגען פון זיין אייגענעם געראַנק, מאַכענדיג אַ גאווה׳דיגע בעשיידענעם אָנשטעל, אַז דאָס איז נישט זיין געראַנק, נאָר דעם דיכטערס.

דער קריטיקער רבי זאָגט, אַז ער קומט נאָר אַנטפּלעקען דעם דיכטערס סודות, אַרויסברענגען די בעהאַלטענע מעגליכקייטען פון זיין ווערק, דער רייזען זיינע רייד, דער׳חלומ׳ען זיינע חלומות. דער סוף אָבער איז, אַז ער ווערט עפּעס אַ מין שם המפורש, וואָס מען לייגט אונטער דעם גולם אונטערן צונג... און צוליב דעם קריטיקערס מיטשאַפונג און איבערשאַפונג זעהט מען נישט דעם דיכטערס שאַפונג. דער קריטיקער פערוונקעלט דעם, וועמען ער דאַרף בעלייכטען, ער ווערט אַ שותף פון יענעם מין, וואָס לאָזט זיין קאָמפּאַניאָן פיגורירען נאָר אויפן שילד, איז דאָס, וואָס ער ווערט מיטן דיכטער אַ שותף. נישט קיין חסרון; אדרבה, אין צווייען איז שטאַרקער, אָבער — עס איז נישט „אין צווייען", וואָרום אַנשטאָט דעם דיכטער, ווערט דער קריטיקער דער גאַנצער בעל הבית. — דער קריטיקער, וואָס פערמעסט זיך צו זיין אַ רבי, אַנשטאָט צו זיין אַ חבר.

וויכציגער רביאיש, מעהר חבר׳יש זענען די קריטישע אָפּהאַנדלונגען, וועלכע עס האָבען געשריבען לכבוד איגנאַטאָווס יובילוי ד״ר זשיטלאָווסקי, א. שטיינבערג, י. ראַפּאַפּאָרט און אַ פּאָר אַנדערע, אָבער, אין תוך גענומען, איז קיין קריטיק נישט פריי אינגאַנצען נישט פון חסידישקייט און נישט פון רביאישקייט. יעדע קריטיק, און דער הויפּט די, וואָס ווערט געשריבען לכבוד אַ דיכטערס יום-טוב, איז אינספּירירט אָדער פון דעם ניגון, וואָס זי האָט אַרויסגעהערט פון דעם דיכטערס ווערק אָדער פון אַ ניגון, וואָס זי האָט אין זיי אַריינגעזונגען, און ביידע פאַלען איז דאָ אַ גייסטיגע בעהעפטונג פון דעם דיכטער מיט דעם קריטיקער. עס איז אָבער געוואונשען. אַז דאָס זאָל זיין טאַקע אַ בעהעפטונג, נישט קיין בעהערשונג. נישט קיין בעהערשונג פון דעם דיכטערס זייט, ווען דער קריטיקער איז מעהר חסיד ווי רבי, און נישט קיין בעהערשונג פון דעם קריטיקערס זייט, ווען ער איז מעהר רבי, ווי חסיד, עס איז געוואונשען אַ גלייכגעוויכט צווישען דעם קריטיקערס חסידישע און רביאישע איינשטעלונגען.

מיר, וויבער, פּראָטעסטירען!...

מאָנאָלאָג פון אַ יודענע

פון י. אַבערזשאַנעק

ווער איך בין? נישט אייער פּאַפּעס עסק. איך בין אַ יודענע, אַ יודענע מיט אַנ׳אויערינגעל, אַ „באַי באַבאַ", וואָס ליידט נישט קיין עוולות, אַ יודענע, וואָס לאָזט זיך נישט בלאָזען אין דער קאַשע אַריין.

ווי איהר קוקט מיך אָן, פרעג איך נישט נאָך קיינעם, וואָס איך האָב צו זאָגען — זאָג איך.

קומט צו מיר אַריין דער סעקוועסטראַטאָר און נעהמט „הויך קידוש - מאַכען". זאָג איך צו איהם:

— „פּאַניע לאַדני", מיט אַ טאָן נידריגער.

נעהמט ער בעטאַפּען דעם קרעדענץ, די גאַרדעראָבע, שאַנק אין דעם טיש, זאָג איך צו איהם:

— „פּאַניע נאַטשעלניקו, בעז ראַנג"....

פרעגט ער מיך: וואָס קאָן מען ביי אייך נעהמען? ענטפער איך:

— „אָוושעם, בודאָוולאַנע מאַטעריאַלי".

קוקט ער מיך אָן און פרעגט:

— „גרושע אַנע סאָן?"

— „גרושע"? אַפּיסעל ביי מיר, און די רעשט ביי מיין מאַן.

קוקט ער מיך ווידער אָן, און פרעגט:

— „אַ גרושע ווי מאַטשע טע בודאָוולאַנע מאַטעריאַלי?"

— „פּראָשען באַרדזאָ, יאַ מאַם גאָל-שטיינער, אי וואַפּנאָ. אַ מאָי מאָוזש מאַ טראָכען פּיאַסקו, אַביסעל דאָס, אַביסעל יענץ אי טאַק דאַלעי".

קומט צו מיר דער ווירט מיט אַ געוואַלד:

— איהר צאָהלט דירה-געלד, אַחוץ ציהט איך אַרויס.

פרעג איך איהם:

— זאָגט נאָר פּעטער, איהר ווייסט וואָס פאַר אַ וואָך ס׳איז איצט?

בעטראַכט ער מיך פון קאָפּ ביז פיס, און פרעגט:

— וואָס פאַר אַ וואָך?

— די „קאָפּ - וואָך".

— נו, איז וואָס?

— טאַ, „לערנט אייך פליהען" פון ראַנטען, און איידער וואָס, ווען, פליהט ער טאַקע פון אַלע שטיגען.

קומט צו מיר אַ בעל-חוב מיט אַ פּראָמעסטעל, ווייז איך איהם, ווי אַזוי מ׳קושט די מזוזה אויף יענער זייט טיר, און מאַמער זאָגט ער:

— וואָס הייסט? זי האָבען דאָך אונטערגעשריבען!

— אונטערגעשריבען? טאַ מעקט אויס!...

דערפאַר זעהט איהר, אַז איך קום צו אַ צווייטען מאָהנען אַ חוב, און יענער מאַכט זיך גע׳פּגר׳ט, דאַרפט איהר איהם נישט מקנא זיין. וואָס איך טו? אַ קליינינקייט: איך בעט מיר דאָס בעט און קריך אַריין אַזוי ווי איך געה און שטעה, און טאָמער העלפט דאָס נישט, נעהם איך קריסען, מיינט ער, אַז איך געה צום קינד, ווערט ער באַלד ווייכער, געהט ער צו „פּתיחה" אוי דאַנקט גאָט, אַז ער ווערט מיינע פּטור — אָט אַזאַ פערשווינטע בין איך, איך בין אַ יודענע מיט אַנ׳אויערינגעל. אַ „באַי באַבאַ" און לאָז מיר נישט בלאָזען אין דער קאַשע אַריין. וואָס איך האָב צו זאָגען — זאָג איך.

און נאָך אייך, מאַנספּערשוינען, פרעג איך יאָ? ווער זענט איהר דאָס, ווער? וואָס פאַר אַ מורינו׳ס זענט איהר מיר? ווער האָט איך געפּרוּוכט, ווער? וואָס פאַר אַ העדשער זענט איהר מיר געוואָרען? באַשר, איהר נעהמט אין הויזען, און מיר — אין קליידלעך? דערפאַר שטעהט איהר אין גרויסען? נישט ביי מאַטיען! ביי מיר זענט איהר מאַנספּערשוינען, נאָר קנאָפּע יחסנים, אמאָל זענט איהר טאַטעס טשוען משה גרויס, דאמאָלס, ווען איהר האָט געהאַט די אייזשליביכע רעכט אויף צו טראָגען הויזען, אָבער איצט — פע! איצט, סעהען מיר, וויבער אין די הויזען! קומט זומער קיין קאָלומנע, אָדער קיין שניאָוויש, וועלען איך די אויגען איבערגיין.... מיר, זענען די אמת׳ע הויזען - טרעגערינס, נישט איהר, טאַ וואָס פאַר אַ יחסנים זענט איהר מיר, וואָס?

אַנימעלמען האָט איהר, מאַנספּערשוינען געזאָגט: „לאַנגע האָר און קורצער שכל". איצט קאָנט איהר דאָס מעהר נישט זאָגען. מיר זענען אויס וויבער, „כלאַפּמשיצעס" זענען מיר! מיר קענען די זעלבע קונצען וואָס איהר: איהר רויבערט פּאַפּיראָסען? מיר אויך! איהר טרינקט „ריינעם" שנאַפּס? מיר אויך! איהר זענט פּוּרקאַכט אין „אויבער איבעל"? מיר אויך! איהר האָט ליב צו „וואַרפען איינלער"? מיר אויך! איהר באַפּט אַ באַמשנע פּליערט? מיר אויך!

טאָ, וויבאַלד מיר וויבער, קאָנען די זעלבע קונצען ווי זיי, טאָ פאַרוואָס זאָלען מיר נישט האָבען די זעלבע רעכט ווי זיי? פאַרוואָס זאָל מיין מאַן, דער שלימזל, דער לעקיש, וואָס ציטערט פאַר מיין קוק, האָבען אַלע רעכט, און איך נישט? פאַרוואָס זאָל מען איהם קענען ציצוצען צום מנין, און מיך נישט? פאַרוואָס זאָל ער קענען זיין אַ סנדק, און איך נישט? פאַרוואָס זאָל ער קענען זיין אַ מוהל, און איך נישט? דאָס איז דאָך אַנ׳אומדערהערטער סקאַנדאַל; איך טראָג, האָב געוויינט, ווער אויסגעדריסען, און טאַמער האָב איך אַ יונגעל, איז ער — חשוב בעל - ברית!... ווינשט מען איהם: מזל-טוב, בעל - ברית! ... איך האָב מיך 9 חדשים אַרומגעשלעפּט מיט דער פּויק, האָב געזעהען דעם טויט פאַר די אויגען, און ער קומט צום גרייטען — איז דאָס נישט אַ סקאַנדאַל?....

ווענען וואָס זאָג איך דאָס גראָד איצט? איך זאָג דאָס צוליב די — קהלה - וואַהלען. איצט, אַז מ׳געהט קלויבען אַ נייע קהלה, יענען זיי, די מאַנספּישוינען, די קלויבערס, מיר וויבער, האָבען נישט קיין וואַהל-רעכט.

פרעג איך, וואו איז דאָס פּראַוואָרליוואָשטש? פאַרוואָס זאָלען מיר וויבער, נישט האָבען קיין רעכט צו וועהלען? פאַרוואָס זאָלען מיר וויבער, נישט זיין פערטרעטען אין דער קהלה, פאַרוואָס? האָבען מיר דען נישט אונזערע ספּעציפיש - ווייבערישע אינטערעסען אין דער קהלה? וואָלטען מיר, וויבער, געוואָרען דאָזאָרטשיכעס, וואָלטען מיר יאָ איינגעפיהרט אַ „פּאָושאַנדרעק", ביי אונז, וואָלטען זיי, די מאַנספּישוינע דאָזאָרעס, נישט געווען קיין קונאַקערס, אַז מיר וואָלטען געוומען שרייען:

— געלד! די גראַצערס אהער! וואָלט מען געעפענט די קאַסע, און מ׳וואָלט טשאָהלט ווי אַ טאַטע... אוי, וואָלטען זיי געטאַקט באַש!..

אייף וואָס מיר וואָלטען געדאַרפט האָבען געלד!

— פאַר די וויכטיגסטע אינסטיטוציעס אין לאַנד.

— וועלכע אינסטיטוציעס זענען די וויכטיגסטע?

— קודם כל, וואָלטען מיר געוואָלטשעט, מ׳זאָל געבען אַ סובסידיע דעם פערעין „הכנסת כלה". אין דער שטאָט דרעהען זיך אַרום טויזענדער „פשעראָוואַיענע" כלה-מעדלעך, וואָס „פּראַגניען" חתונה צו האָבען, מוז די קהלה „פּאָפּירען" אַזאַ וויכטיגע אינסטיטוציע.

דערנאָך דאַרף מען אויפבויען מינדעסטענס נאָך אַ האַלב טוץ קינפּעטאָרין - קליניקעס. מיר טאָרען נישט דערלאָזען. אַז די מאַנספּישוינע זאָלען צוטון אַ האַנד צו די קינפּעטאָרינס....

אַ חוץ דעם, דאַרף מען אין לאַנד גרינדען אַנ׳„עזרת אלמנות וגרושות". די אויפגאַבע פון דעם פערעין דאַרף זיין, צו בעזאָרגען די „טיפּטרויערענדע" אלמנות און „פּסטריבטע" גרושות — טרייסטערס, וואָס זאָלען זיי „טרייסטען" און פערטרייבען פון זיי די מרה שחורה...

נאָך אַ גרויסע אויפגאַבע, וואָלטען די דאָזאָרטשיכעס געהאַט, צו בויען אין לאַנד אַ מעדעל - שולע, וואו ס׳זאָל געלערנט ווערען: קאָכעלאָגיע, שאַדעלאָגיע, רוימעלאָגיע, וואַשעלאָגיע, פּליטעלאָגיע און אַנדערע „וויסענשאַפטען".

דאָס אַלץ וואָלט געווען, ווען מיר, וויבער, וואָלטען געווען דאָזאָרטשיכעס אין דער קהלה.

זענען זיי דאָך אָבער די יחסנים, זיי האָבען דאָך די דעה, האָבען זיי אונז פערשטאָפּט די מיילער. זיי קומט עס, נאָר זיי האָבען די חכמה, מיר וויבער, נישט.

פרעג איך אייך, איז דאָס יושר׳דיג? קענען מיר דען נישט אַלע קונצען אַזוי ווי זיי, און אפשר נאָך בעסער? אַלץ זיי, חזנים — זיי, שמשים — זיי, גבאים — זיי, סטרקאָות׳ן — זיי, מוהלים — זיי און דאָזאָרעס ווידער זיי.

איך פּראָטעסטיר דערים אין נאָמען פון דער גאַנצער ווייבערישער מענשהייט:

טידער מיט דער מאַנספּישיגער קהלה!

זאָלען לעבען אונזערע דאָזאָרטשיכעס!

—*X*—

הומאר און סאטירע אין דער ניי־העברעאישער ליטעראטור

געדאנקען און שטימונגען — פון ראובן בריינין

אין דער ניי־העברעאישער ליטעראטור געפינען זיך נאר דריי הומאריסטען, וועלכע פארדינען מען זאל וועגען זיי רעדען און שרייבען.

דאס זענען: דוד פרישמאן, מ. י. טאוויאוו און א. לעווינסקי (לײַדער האבען זיי אלע פריהצייטיג אונז פארלאזען, נישט איבערלאזענדיג נאך זיך גייס־טיג־ליטעראַרישע יורשים).

יצחק ערטער איז געווען אייגענטליך נאר, און אויסשליסליך א סאטיריקער, אבער נישט קיין הומא־ריסט, ווי עס ווילען גלויבען מאנכע קריטיקער און אפילו ליטעראטור־היסטאריקער.

דוד פרישמאנ'ס הומאר איז אפטמאל געווען געמישט מיט ביטערער גאל. איהם האט געפעהלט דער נאטירליכער גוטמוטיגער הומאר. דארט, וואו זיין הומאר איז געווען ווירקליך גייסטרייך, איז דאס געווען מעהר קאפ־ארבייט און מאניערירט, שאבלא־טענהאפט. דער לייכט־פליגלענדיגער פארם, אין א געוויסען נוסח, דער נוסח פון „הידעת את העז? היודעת את זנבה?" (קענסטו די ציג? איז דיר בעקאנט איהר עק?)

פרישמאנ'ס הומאר איז זעלטען ווען גאנץ ריין פון דעם גיפט־סאטירישען עלעמענט. זיין הומאר איז צוזאמענגעזעצט פון מזרח־עלעמענטען מיט מערב־אייראפעאישע עלעמענטען. נישט שטענדיג איז איהם געלונגען דער סינטעז פון די צוויי פער־שידענע וועלטען.

* * *

הומאר און סאטירע! נישט בלויז דער געוועהנלי־כער לעזער איז נישט אימשטאנד צו אונטערשיידען צווישען הומאר און סאטירע, נאר אפילו די שרייבער אליין, וועלכע פראדוצירען אין זיך גופא די טאלאנ־טען פון הומאר און סאטירע, זענען נישט שטענדיג בכח צו ציהען א שארפע גרענעץ־ליניע צווישען זיי ביידען.

די סאטירע און דער הומאר זענען ברידער און שוועסטער. וועלכע פון זיי איז פריהער געבוירען געווא־רען? מיר דארפען אננעמען, אז די סאטירע איז צו־ערשט געקומען אויף דער וועלט, אין א פריהערדי־גער עפאכע פאר דעם הומאר, ווייל זי, די סאטירע, איז ווייניגער ציוויליזירט, ווייניגער דיפלאמאטיש און מעהר פרימיטיוו.

די סאטירע איז — נישט צו שאנד זאל איהר זיין, — ס'רוב בלינד אויף איינס פון איהרע אויגען און הינקט אונטער אויף איין פוס, דערפאר דער־פילט זי איהר פונקציע נאר אויף א העלפט: זי וואונ־דיגט אבער היילט נישט.

דער הומאר שוועבט און פלאטערט איבער די לעבענס־ערשיינונגען, וועלכע ער זעהט פון אלע זייטען מיט זיינע לאכענדע און קרישטאל־קלארע אוי־גען, בשעת זיין עלטערע שוועסטער, די סאטירע, איז נישט אימשטאנד זיך אביסעל אויפצוהייבען איבערן פלאכען לעבענס־שטח.

דער הומאר בייסט און קושט אין דערזעלבער צייט; גרייט די רפואה פאר דער מכה. זיינע שארפע און ציל־טרעפענדע פיילען זענען קיינמאל נישט אנ־געשמירט מיט טויטענדיגען גיפט.

די סאטירע, — די דאזיגע אלטע בתולה, — איז פול מיט שנאה, קנאה און נקמה־געפיהלען, בשעת דער הומאר, איהר יונגערער ברודער, איז פול מיט שפאס און געלעכטער.

מיר קאנען גוטמוטיג און לייכט־הארציג לאכען צוזאמען מיט דעם עכט־הומאריסטישען שרייבער, אויסלאכען מיט איהם אונזערע אייגענע פעהלערן און די מומים אין אונזער כאראקטער.

דער הומאר העלפט אונז ארויסצוקריכען און זיך אויסלייזען פון אונזער [illegible]. דער הומאר קוועלט ארויס פון די טיפענישען פון ליבע און פון מיט־לייד, בשעת די סאטירע קומט ס'רוב פון כעס און רוגזה.

דער הומאר איז א פראדוקט פון א רייפער קול־טור, ער איז די נחלה, דער בעזיץ פון הויך־קולטי־ווירטע פעלקער, בעת מיר קאנען אנטדעקען די שפו־רען פון סאטירע אויך אין די ליטעראטורען פון פעל־קער, וועלכע שטעהען אויף נידריגער קולטור־מדרגה.

דער הומאר איז די וואפען פון דעם האר־מענש, פון דעם הערשער און זיגער אין די שוועריגקייטען פונם לעבען.

די סאטירע איז דער כלי־זיין פון דעם פער־שקלאפטען און בעזיגטען מענשען.

דער הומאר אין זיין העכסטער פארם איז א צייכען פון איבערפלוס, פון רייכקייט אין לעבענס־קראפ־טען, ווערענד די סאטירע איז אין די מייסטע פאלען א צייכען פון הילפלאזיגקייט און קראפטלאזען צארן.

* * *

די קלאסישע הומאריסטען אין דער וועלט־ליטער־ראטור זענען: שעקספיר, ראבלעי, דער פראנצויז, און דער שפאנישער סערוואנטעס. דער הומאר פון דעם לעצטען אין זיין ראמאן „דאן קיכאט" איז דער רייפסטער און אייגנארטיגסטער. דער הומאר פון דעם סארט דערוועקט אין אונז ביים לייענען, סאציא־לע געדאנקען. עס איז דער הומאר, דאס לאכען, פון א 'איבער־מענשען, וועלכער זעהט פון א הויכען פונקט און ברייטען און הויכען האריזאנט די אלע לעבערליכע זייטען פון יענער עקזיסטענץ, וואס ער בעאבאכטעט. אין אפקלאנג פון אט דעם געלעכטער הערט זיך אפט ארויס א טיפער זיפץ. צו דעם סארט הומאר געהערען אויך די קאמעדיעס פון מאליער.

דער הומאר אין זיין מאדערנער נייער פארם, שאפט פריידען צווישען די קאנטראסטען, וועלכע ליגען בהאלטען אין די טיפענישען פון אונזער עקזיסטענץ.

דער הומאר אין זיין נייער געשטאלט הויבט זיך אויף צו יענעם הויכען און פרייען געזיכטס־פונקט, פון וועלכען עס דערשיינען די אלע קרומע און פער־געלדיגטע וועגען ווי א גלייכער שטח.

דער הומאר אורטיילט פון זיין הויכען שטאנד־פונקט מיט א פיינעם און פקח'דיגען שמייכעל אויף די ליפען. די סאטירע האט זיך איהר לאזונג: „קיין שלום נישט מיט די רשעים! זאל בעסער די וועלט צו־גרונט געהן, אבי די געררעכטיגקייט זאל דורך דעם זיגען". די סאטירע אנערקענט נאר די מדה פון שטרענגען דין, אבער נישט די מדה פון רחמנות, אהן וועלכער די וועלט קען נישט עקזיסטירען.

דער הומאר, אבער, מאכט נישט קיין אונטער־שייד צווישען רשעים און צדיקים, צווישען גוטע און שלעכטע. אין זיי אלעמען געפינט ער שוואכקייטען, פעהלערן און לעכערליכע זייטען. סיי די גוטע און סיי די שלעכטע רופען ביי איהם, ביים מאדערנעם מענש ארויס א געלעכטער. אין דעם דאזיגען גוט־מוטיגען געלעכטער איז פארהאן א געוויסע פילא־זאפיע, — די לעבענס־פילאזאפיע.

דער סאטיריקער איז פון דער נאטור א מר־נפש, א פערביטערטער, ווען ער איז א דענקער מיט א רע־וואלוציאנערען גייסט. דער קאמף איז זיין לעבענס־עלעמענט.

דער הומאר אין זיין נייער פארם, אין וועלכער ער דערשיינט ביי מארק טוועין, דאס הייסט, אין זיין נישט דערהויבענער פארם, לאכט אויס און שפאסט מיט אונזערע מינע און ברייטליך איבער יענע טעג, אין וועלכע ער האט נאאיוו געגלויבט אין הויכע אי־דעאלען, אין אבסאלוטער געררעכטיגקייט.

דער נייער הומאר איז אין אונזערע טעג איינער פון די געלאדענע געסט צו דער רייכער לעבענס־סעודה, זיצענדיג ביים רייכען טיש, מאכט ער לוסטיג זיינע שכנים, די זולל־וסובא'ס, וועלכע כאפען און גנב'ענען פונם איבערגעלאדענעם טיש מיט די פעטע מאכלים און מיט די בעסטע געטראנקען. ער אליין, דער מאדערנער הומאר, בעהאנדעלט די אלע מיט־זי־צענדע ביים טיש מיט דרך־ארץ און טאקטפול. ער שטעלט קיינעם פון די כאפערס און פון די גנבים נישט ארויס קיין צונג, ר'מאכט דערביי קיינעם נישט קיין קרומע מינע, ווי ער פלעגט דאס מאכען מיט א צייט צוריק. און ווען סוף־כל־סוף ווערען איהם זיינע שכנים, די מיטזיצער, איבערדריסיג און עקעלהאפט דאן ווען ער בלייבט אליין מיט זיך, מיד פון דער חוצ־פה'דיגער סעודה, לאכט ער זיך אויס און שפאסט אפ פון אלע זיינע שכנים. די סאטירע לאכט און שפאסט נישט פון זאטקייט, נאר פונם הונגער און נע־ונד זיין. איהר לצנות מאכט נישט לוסטיג איהרע שכנים און חברים. פערקעהרט: יעדעס ווארט, וואס קומט ארויס פון איהר מויל, שאפט איהר א פיינד און יעדע פייל, וואס זי שיסט ארויס, שטעלט אויף קעגען איהר א גרופע ביטערע שונאים.

דער הומאר איז פעהיג, לויט זיין טבע, לאנג צו לעבען, ווען ער ווערט נישט צו־פעט און צו דיק. אבער די טעג פון דער מאדערנער סאטירע זענען צו־קורץ: זי עסט אויף און פארצעהרט איהר אייגען לייב און איהר אייגענעם נפש; מיר מוזען איהר דאנק־באר זיין, ווען איהר געלינגט אין איהר קורצען לע־בען, אויסצוווארצלען כאטש איין דומהייט, אויסצו־רייסען פון אונזער לעבענס־וויינגארטען אפילו נאר איין דארן.

דער הומאר קומט צו אונז זעהר אפט ווי א מלאך וואס דערלייזט אונז פון פאלשער בעריהמטהייט און פוסטער גאוה; אפטמאל ווארפט ער ארונטער די קרוין פון אונזער קאפ און טוט אונז אן דעם נארען־מיץ, אבער די סאטירע אין איהר מאדערנער פארם, קומט צו אונז אנגעגורט מיט די שארפסטע פלי־זיין,! כדי צו צעפרעכען און פערניכטען אונזערע פלי־זיין, און גרויסע געשטשקעס. זי העלפט אונז צו דערלייזען זיך פון דעספאטיזם און פון זיין אכזריות.

* * *

די שארפע גרענעץ־ליניע וואס איך האב דא גע־צויגען צווישען הומאר און סאטירע, האב איך מיט דעם געמיינט דעם פלאץ, וואס ביידע, דער הומאר און די סאטירע, פערנעמען אין דער וועלט־ליטערא־טור.

אין דער העברעאישער און יודישער ליטעראטור האבען מיר גוט געקאנט אנווייזען אויף ביישפילען פון ריינער הומאריסטיק.

שלום עליכם איז געווען דער ערשטער, דורך וועלכען עס איז אונז ענטפלעקט געווארען דער ערש־טער פאלקסטימליכער הומאר.

דער קוואל פון וואנען שלום־עליכם האט גע־שעפט זיין הומאר איז געווען קרישטאל־ריין, אהן דער קלענסטער פרעמדער צומישונג.

דער גאנץ קלארער און הארציגער הומאריס־טישער קוואל פון שלום־עליכם איז א מתנה פון גאט, דעם גאט פון גוטער און מיטלייד,—דער גאט, וואס זיצט אין הימעל און לאכט איבער די נארישקייטען און קליינליכקייטען פון די מענשען, די שאפונג פון זיינע הענט.

שלום עליכם האט געהאט א קלאר אויג און אנ־אפען אויער, און א גוטמוטיגען שמייכעל אויף די ליפען, זיין הומאר איז לייכט און אנגענעהם, ווי די זון־שטראהלען און ווי די זיסע און פרישע פריה־לינגס־ריחות.

שלום עליכם איז א טייערער גאסט, ווי דער לע־גענדארער אליהו הנביא, אין דעם הויז פון יעדען יחיד, פון יעדען פאלקסטימליכען מענשען.

דער הומאר פון שלום עליכם איז א היטערע שאפונג פון א לעבענס־פילאזאף, פון איינעם וואס ליבט דאס לעבען.

אלחנן לעווינסקי איז געווען שטארק בעאיינ־פלוסט פון שלום עליכמ'ס הומאר, נישט פערליהרענ־דיג דערביי זיין אייגענעם וועזען און ליטעראַרישען כאראקטער.

די ריינע הומאריסטישע קולטור האט זיך ענט־פלעקט, צום ערשטען מאל, אין דער ניי־העברעאישער ליטעראטור דורך לעווינסקי'ן.

דוד פרישמאן און ח. י. טאוויאוו זענען געווען אייגענטליך פעליעטאניסטען. זיי האבען געמאכט א געברויך פונם הומאר אויף אזוי פיל, וויפיל עס האט זיך געפאדערט צו בעווירצען און בעלעבען זייערע פעליעטאנען.

טאוויאוו'ס הומאר איז אין די מייסטע פאלען בעשטאנען פון ווארט־שפילערײַ. אין דער הינזיכט איז ער געווען א תלמיד מובהק פון מאריץ סאפיר. פרישמאן איז געשטאנען לעבענס־לאנג אונטער דעם איינפלוס פון היינע און בערנע. ער האט געזוכט נאכצומאכען זייערע וויצען, ווערענד ער האט בע־וואונדערט די גייסטרייכע איראנישע קראפט פון היינע און בערנע, האט ער פערנאכלעסיגט זיין נא־טירליך־געזונדען הומאר דורך שפראך־שניצערייען, נישט אפהיטענדיג די גרעניץ, וואס שיידט אפ דעם הומאר פון סאטירע און פון קלוגער איראניע.

אפטער רבי / פלעגט אויסטראכטען שיינע מעשיות

פון חסידישען קוואל • פון מנשה אונגער

איינער פון די ערשטע רביים צו בעקומען דעם טיטעל „רב" פאר זיין גאונישקייט סיי אין נגלה און סיי אין נסתר, איז געווען דער רבי ר' אברהם יהושע העשל, וועמען די חסידים האבען גערופען סתם: „דער אפטער רב".

דער רבי ר' אברהם יהושע העשל איז געבוירען געווארען אין יאהר תקט"ו (1755), מיט פינף יאהר פריהער ווי עס איז נפטר געווארען דער בעגרינדער פון חסידות, דער בעל שם־טוב, ביי א מיוחס'דיגער משפחה, וואס האט געצויגען איהר יחוס פון דורות צוריק (דער פאטער זיינער, ר' שמואל איז געווען רב אין ניי־שטאט און א גרויסער גאון).

שוין אין די יונגע יאהרען האט דער רבי ר' אברהם יהושע העשל ארויסגעוויזען גרויס גאונ'יש־קייט און דערצו האט ער נאך געלערנט חסידות ביים רבין ר' אלימלך פון ליזשענסק, דער מחבר פון „נועם אלימלך", און ביים רבין ר' יחיאל מיכל פון זלאטשעוו.

דער רבי ר' אברהם יהושע העשל איז צוערשט געווארען רב אין קאלבאשאוו, גאליציע. דארט האט ער שוין אנגעהויבען זיך צו פיהרען ווי א רבי, און צווישען זיינע חסידים איז אויך געווען דער רבי ר' משה טייטעלבוים פון אוהעל, אונגארן. ער איז דער־נאך געווארען רב אין אפט און די שטאט איז ביי איהם געווארען אזוי בעליבט, אז ער האט זיך שוין זיין גאנצע לעבען געהייסען רופען ביי אט דעם נא־מען: „דער אפטער רב".

אין יאהר תקס"ה (1805) איז ער אויפגענומען געווארען פאר רב אין דער שטאט יאסי (רומעניע).

דארט, אין יאסי, האט ער אנגעהויבען צו פיה־רען די רבי'סטווע ביד־רמה, איינצופיהרען א נייעם דרך אין חסידות: צו זאגען גוזמאות, דערצעהלען מעשיות, וואס האבען נאך נישט געקאנט געמאלט זיין. אבער אלע רביים פון זיין דור האבען זעהר שטארק געגלויבט יעדער גוזמא, וואס דער אפטער רב האט דערצעהלט, און זיי האבען אפילו געזאגט, אז דער אפטער רב האט א „גאלדען געוויכטעל אין מויל". דאס הייסט, אז ער רעדט נישט ארויס קיין איין איבעריג ווארט אהן א כוונה.

אייניגע פון זיינע גרעסטע גוזמאות, וואס ער האט געזאגט, ווערען דערצעהלט אין, אז איינמאל האט ער מורא געהאט, אז די פאליציי זאל נישט מאכען א רעוויזיע אין זיין הויז, האט ער דריי טעג און נעכט אהן איבעררייס פערברענט די קוויטלעך, וואס די חסידים האבען איהם געגעבען...

און אויב דאס האט זיך טאקע געקאנט לייגען אויפן שכל, האט דער אפטער רבי אמאל געקאנט געבען א זאג א גוזמא, אז „אויף דער חתונה פון זיין זוהן, דער רבי ר' יצחק מאיר, זענען געקומען אזוי פיל חסידים, אז מען האט געדארפט קויפען פאר טויזענטער רובעל אייער מיט ציבעלעס און פון די שאלעכץ פון די אייער האט מען געמאכט צוויי וועגען אינם טייך לעבען שטעטעל, און מען האט געבראכט צוויי וועגענעס מיט שטרוי, כדי די חסי־דים זאלען האבען מיט וואס אויסצווישען זיך די ציין..."

די גוזמאות פון דעם אפטער רבין קאן מען נאר פערגלייכען מיט די גוזמאות פון א רבה בר בר חנה.

אט האט איהר אנ'אנדער גוזמא, וואס דער אפ־טער רבי האט געזאגט: דער פעלץ, וואס ער האט געמאכט צו זיין זוהנ'ס חתונה, איז געווען אזא טיי־ערער און די האר פונם פעלץ זענען געווען אזוי מורא'דיג טיף, אז אמאל איז א קאזאק רייטענדיג אויף א פערד מיט א שפיז אין דער האנט אריינ־געריטען אין פעלץ אריין, איז ער איינגאנצען דאר־טען פערלוירען געגאנגען, אז מען האט איהם נישט געקאנט ארויסזעהען.... און דערצו איז דער פעלץ געווען אזוי ווייך און דין, אז ער האט געקאנט איינגאנצען אריין אין א שאלעכץ פון א וועלשענעם נוס....

און הגם די צדיקים פון זיין דור, ווי דער רבי ר' ברוך'ל פון מעזשביזש און ר' ישראל פון רו־זשין, האבען געזאגט, אז דער דרך פון אפטער רבין איז א נייער, האבען די חסידים, וואס זענען געוואוינט געווען, אז דער רבי דארף זיין „בבחינת מלאך", נישט געקאנט סובל זיין דעם אפטער רבינ'ס דרך, און צווישען זיינע רודפים זענען אויך געווען די חב"ד'ער חסידים, וועלכע פלעגען פשוט חוזק מאכען פון זיינע תורה'ס און גוזמאות.

אבער דער רוזשינער רבי האט געזאגט: „כאטש דער אפטער רבי האט געקאנט אויסקלייבען דעם אנ־גענומענעם חסידישען דרך פון פאסטען און מסגף זיין זיך, האט ער אבער אויסגעקליבען דעם וועג פון דינען דעם אויבערשטען דורך עסען און טרינ־קען, ווייל: „עס זענען פערהאן א סך יודען, וואס זינדיגען געבער אין די תאוות פון דער וועלט, מוז דער צדיק אט די אלע תענוגים מתקן זיין, וואס די מענשען האבען קאליע געמאכט"—ווי דער אפ־טער רבי האט אמאל געזאגט:

דערצו נאך איז דער אפטער רבי געווען א גרויסער בעל־קנאי און פאר יעדען מינדסטען דין אדער מנהג, האט ער געקעמפט מיט אלע בעלי־בתים פון דער שטאט, און דאס האט געבראכט דערצו, אז עס איז אין יאסי אויסגעבראכען א גרוי־סע מחלוקה, ביז ער האט געמוזט אנטלויפען פון דער שטאט אויף א וואגען מיסט....

דעמאלט האט דער אפטער רבי געזאגט: „ווען איך בין אויפגענומען געווארען פאר רב אין יאסי, האב איך געמיינט, אז „יאס" זענען די ראשי־תיבות: „סוף ארץ ישראל", אבער איצט זעה איך, אז „יאס" מאכט: „יש אומרים סרוס"....

דער אפטער רבי האט שוין מעהר נישט געוואלט אננעהמען קיין רבנות־שטעלע אין קיין שום שטאט נאר ער האט זיך בעזעצט אין דעם קליינעם שטעט־על מעזשיבעזש. דאס וויגעלע פון חסידות, וואו דער בעש"ט האט געוואוינט. דארט האט ער זיך אפגעגעבען בלויז מיט חסידות און די גרעסטע רביים פון זיין דור זענען געווארען זיינע חסידים, ווי דער רבי ר' הערשעלע זידיטשויווער, ר' אייזיקעל זידי־טשיווער, דער רבי ר' משולם נתן פון באראשאוו און א סך אנדערע רביים.

דארט אין מעזשיבעזש האט דער אפטער רבי שוין געזאגט וועגען זיך זאכען, וואס פריהער האט ער נישט געוואגט צו זאגען. אזוי האט מען גע־הערט איהם זאגען ביי דער „עבודה" אנשטאט „וכך היה אומר", „וכך הייתי אומר". און ער האט אמאל מגלה געווען פאר די חסידים, אז ער געדענקט נאך, וואס פאר אנ'עבודה ער האט געטון אין בית המקדש...

און אמאל איז דער אפטער רבי געזעסען זעהר פערטראכט, זענען די חסידים, די יחידי סגולה, צו איהם אריין אין זיין חדר המיוחד און האבען איהם געפרעגט: „פארוואס איז דער רבי אזוי פער'עצבות־דיג?"

„פארוואס זאל איך נישט זיין פערטרויערט, אז איך דערמאן זיך, אז איך בין איצט שוין אין צעהנ־טען גלגול אויף דער וועלט? און איך געדענק, אז אין ערשטען גלגול בין איך געווען א נשיא, דער־נאך אין אנ'אנדערן גלגול א ריש גלותא, אזוי אין יעדען גלגול עפעס אנ'אנדער מנהיג, און איצט בין איך גארנישט..."

האבען די חסידים מיטגעוויינט מיטן רבין, און זיי האבען איהם דערנאך געפרעגט: „דער רבי איז דאך אויך איצט א מנהיג הדור?"

אבער דער אפטער רבי האט גארנישט געענט־פערט און טרעהרען האבען זיך געשלענגעלט פון זיינע אויגען איבער זיינע באקען אין דער גראהער באָרד אריין — איז פלוצלונג אריינגעקומען א משו־לח פון ארץ־ישראל און האט געבראכט א כתב, אז די יוחסין פון ארץ־ישראל האבען איהם געמאכט פאר א נשיא איבער דעם ארץ־ישראל געלט פון „כולל וואהלין". דעמאלט ערשט איז זיין הארץ דערפרייט געווארען און ער האט געהייסען שטע־לען משקה און געגעבען דעם משולח פופציג רובעל, ער זאל איהם קויפען א קרקע און ארץ־ישראל נע־בען דעם קבר פון הושע בן בארי און טבריה.

עס איז היינט שווער צו פערשטעהן די שמוע־סען פון אפטער רבין און וואס פאר א ווירקונג זיי האבען געהאט אויף זיינע חסידים, אבער, אז מען טראכט זיך אריין, אז דאס איז געזאגט געווארען פון א מענשען, וואס האט געהאט א געוואלדיגע רייכע פאנטאזיע, און צו חסידים, וועלכע האבען געגלויבט, אז יעדער ווארט, וואס דער רבי זאגט, איז מיט א כוונה און אז ער בעשאפט מיטן בלויזען דיבור מלאכים, קאן מען פערשטעהן, וואס פאר א השפעה די דאזיגע שמועסען האבען געהאט אויף זיינע חסידים און ווי די חסידים האבען אריינ־געלייגט אין יעדען פשוט'ן זאג פערשיידענע רמזים און סודות....

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

ווער האָט געגעבען די איניציאַטיוו צום עקאָנאָמישען קאַמף מיט די יודען?

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

דער געראַנגעל פון די לאָדזשער אינדוסטריעלע פּפערעם מיט יודען, נעמט אין ערשטען אויגענבליק אָן דעם כאַראַקטער פון א רעליגיע, אָדער שבטים-קאַמף, בפרט דער געראַנגעל צווישען די דייטשען און יודען. דער אינדוסטריעלער וואוקס האָט אַריינגעבראַכט אין לאָדז צוויי שטאַרקע אימיגראַציע-שטראָמען: איינע אַ דייטש-טשעכישע פון אויסלאַנד, די צווייטע — אַ יודישע פון אַנדערע שטעט פון קיניגרייך און שפּעטער אויך פון רוסלאַנד (אַ שטאַרקערע אימיגראַציע פון פוילישען פויערישען און פריצישען עלעמענט האָט זיך אָנגעהויבען ערשט שפּעטער, העכסטוואַרשיינליך, ערשט נאָכ'ן 1863-טען יאָהר). די דייטשען האָבען אַנטוויקעלט דעם האַנדעל מיט איהם. די בעציהונגען פון אָט די צוויי האָבען זיך פון סאַמע תחילת אָן נישט זעהר פריינדליך איינגעשטעלט. די דייטשע אימיגראַנטען, נאָך איידער זיי האָבען זיך בעזעצט אין לאָדז און אין אַנדערע פאַבריקס-ערטער פון קיניגרייך, האָבען זיך, אין זייערע אָפּמאַכען רעגירונג דורך זייערע פאָרשטעהער, אַ סך פּריווילעגיעס. די דאָזיגע אָפּמאַכען האָבען ענטהאַלטען בפירוש אַנטי-יודישע טענדענצען; הגם די אינטערעסען פון דער מאַכט זענען קיין אַנטי-יודישע נישט געווען, וואָס עס בעווייזט דער פאַקט, אַז אין די שפּעטערדיגע יאָהרען, האָט די רעגירונג געשטרעבט לגמרי צו נעגירען די געזעלשאַפטליכקייט פון די דאָזיגע אָפּמאַכען און די רעגירונג האָט אָפט אונטערגעשטראָכען מיט איהר ליבעראַלער האַנדלונג אין ענינים פון יודישען ישוב אין די נייע פאַבריקס-געגענדען. בכן זענען די אַנטי-יודישע פונקטען אין די אָפּמאַכען אַריינגעפיהרט געוואָרען, סיידען אויפי בפירוש'ן פערלאַנג און אלס פועל-יוצא פונם דרוק מצד די דייטשע ישובניקעס, וועגען אַזאַ דרוק דערמאָנט בפירוש, למשל, גראַף אַנטאָני אָסטראָווסקי („אין תחילת — שרייבט אָסטראָווסקי — האָבען די פרעמדע קריסטען, וואָס זענען אָנגעקומען פון אויסלאַנד, מיר געשטעלט אַ בעדינג, אַז אויך זאָל קיין יודען לגמרי נישט אַריינלאָזען אין די פאַבריקס-ישובים (פון טאָמאַשאָוו) און די, וועלכע זענען שוין דאָרט פאַראַן — אַרויסיאָגען"). הייסט עס אַלזאָ, אַז בעת'ן אָנקום פון די דייטשע אימיגראַנטען קיין פוילען, האָבען זיי שוין געהאַט אַן אַנטי-יודישע שטעלונג, וועלכע זיי האָבען לגמרי נישט געפרובט צו בעהאַלטען און וועלכע איז אומעטום געווען בעקאַנט. היות די ווירטשאַפטליכע סטרוקטור פון דער לאָדזשער בעפעלקערונג איז געווען אַזעלכע, אַז נאָר יודען האָבען געקענט אויספיהרען די ראָל פון צושטעלער און אויפקויפער, פון סוחרים און פערלעגער — האָבען די אומפערמיידליכע היפוכים פון די עקאָנאָמישע אינטערעסען אַרויסגערופען פרישע רייבונגען. זאָלץ אויף די אָפענע וואָונדען האָבען די יודען צוגעשיט מיט זייערע בעמיהונגען אַריינצודרינגען אין דעם וועבער-פאַך, אָדער צו וואוינען אין די פריש-ענטשטאַנענע שטאָט-טיילען. די וועבערס פערשטעלען פאַר יודען דעם וועג מיט וואָס נאָר זיי קענען, היטען אייפעריג זייערע שטאָט-טיילען און זייער מלאכה, רופען זיך אָפּ מיט שוים אויף די ליפען אויף דער „יודישער גירינקייט אַריינצושטופּען זיך אין דער שטאָט לאָדז צו שאָדען פון די איבריגע איינוואוינער" זיי זעהען אין יודען די סיבות צו דעם גאַנצען אונטערפאַלג פון דער לאָדזשער אינדוסטריע און אין די יאָהרען 1840—1845 טרעטען זיי אַרויס אין אָפענעם קאַמף קעגען די יודישע סוחרים און פערלעגער.

ווער איז געווען דער איניציאַטאָר פון די קאַמפען? — זאָלען דאָס זיין געווען די וועבער-כאַליפיקעס, וועלכע האָבען געדאַרפט צום שטאַרקסטען דערפיהלען די פאָלגען פון די הויך יודען אייגעפיהרטע מעטאָדען פון פּראָדוקציע און סחורה-אויפקויף? — ניין, טאַקע זיי זענען מיט קיין איניציאַטיווע נישט אַרויסגעטרעטען, ווייל זיי האָבען נישט געוואָלט אָנווערען די אַרבייט, וואָס די לוינערס האָבען זיי געגעבען. די איניציאַטיווע צום קאַמף איז גיכער געקומען מצד די פערמעגליכערע, זעלבסט-שטענדיגע וועבערס און פאַבריקאַנטען. די ערשטע האָבען מורא געהאַט, אַז זיי אַליין זאָלען נישט אַריינפאַלען אין די אָרעמס פונם לוין-סיסטעם, וועלכע האָט זיך וואָס אַמאָל מעהר פונאַנדערגעשפּרייט. אַ חוץ דעם האָט די בילינקייט פון דער „יודישער" אויסאַרבייטונג זיי „קורץ געהאַלטען" און זיי האָבען זייערע אויסאַרבייטונגען אויך געמוזט ביליג פערקויפען. די צווייטע ווידער (און אין דער ערשטער ריי די גאַרן-פאַבריקאַנטען), האָבען, אַ חוץ דער מורא פאַר דער קאָנקורענץ, נאָך געהאַט אַנדערע צילען, קאַמפענדיג געגען די יודישע לאַנעריסטען און געגען די שמוגלערס פון אויסלענדישע אויסאַרבייטונגען. אין די קאָמפענדיגע רייהען געפינען יודען, בעמערקען מיר אויך, אלס הויפּט קאָמבאַטאַנט, דאָס דייטשע סוחרטום, וואָס נוצט אויס די געלעגענהייט שוואַכער צו מאַכען די פּאָזיציע פון זייערע שטאַרקע קאָנקורענטען.

אינם קאַמף געגען די יודישע אונטערנעהמערס, בענוצען זיך די וועבערס מיט פערשידענע אַרגומענטען און אָנקלאַגעס: אויף דער יודישער אויסנוצונג, אויף דער בילינקייט פון דער יודישער אויסאַרבייטונג, אויף שמוגלעריי, אויף שלעכטען רצון, אויף דעם „אייגעבוירענעם ווילען אַלעמען שאָדען צו ברענגען", אויף אָפּנאַרעריי א. ד. גל.

די לאָדזשער וועבערס זענען אין זייערע אָנקלאַגעס נישט געווען איינזאַם. „קודם-כל דאַרף ווערען פעסטגעשטעלט, אַז אומעטום, וואו נאָר יודען טרעט מען אַרויס אלס קאָנקורענטען, לאָזען זיך הערען די קלאָגעס אויף זייער שערליכען איינפלוס אויף דעם קריסטליכען מצב... יודען נעמען ביי זיי צו די פערדינסטען, נעמען זיי אַוועק די חיונה" (אַזוי שרייבט זאָמבאַרט). גראָד ווי אין לאָדז, הערען זיך אין 1740, אויך אַזעלכע תרעומות'ן אין פראַנקרייך. אויך די ענגלישע און דייטשע סוחרים בעקלאָגען זיך, אַז יודען מאַכען קאַליע דעם פּרייז, אַז זיי געווינען די קליענטעלע דורך בילינערע פּרייזען. ענגלישע סוחרים בעשטעטיגען, אין 1665, אַז יודען שטרעבען צו רואינירען דעם גאַנצען ענגלישען סוחרים-שטאַנד, אַ צווייט מאָל שמעלען זיי פּעסט, אַז יודען מאַכען בכלל אוממעגליך, אַז ענגלישע סוחרים זאָלען קענען עפּעס פערדינען. אַ סך מאָל ווערט יודען פאָר געוואָרפען אָפּנאַרעריי. דאַנציגער סוחרים רופען אָן יודען „שאָרענמאַכער" און אַזוי בסדר.

די דאָזיגע אַלע אָנקלאַגעס זענען אַזוי ענליך צו די, וועלכע מיר הערען פון די מיילער פון די לאָדזשער וועבערס, אַז עס וואָלט כדאי געווען צו אַנאַליזירען געוויסע שותפות'דיגע מקורים און סבות. די פּאָרוואורפען פון די לאָדזשער וועבערס לאָזען זיך איינטיילען אין 4 הויפּט-פּונקטען, דהיינו: 1) די לוינערס נוצען אויס די וועבערס, 2) שמוגלעריי, 3) אָפּנאַרעריי, אָדער שלעכטער רצון מצד יודישע סוחרים און 4) די בילינקייט פון יודישער סחורה. דעם ערשטען פּאָרוואורף האָבען מיר שוין גענוגענד אויפגעקלערט, רייהענדיג וועגען דעם לוין-סיסטעם, דאָס זעלבע האָבען מיר אויך געטאָן מיט'ן צווייטען פאָרוואורף. עס בלייבט אַלזאָ נאָר צו בעהאַנדלען די צוויי לעצטע פּאָרוואורפען און דאָס וועלען מיר טון אינם נאָהענטסטען קאַפּיטעל.

די ביהנע-לעמפּלער

דערצעהלונג

נאָכן פראַנצויזישען

פון נ. פּערלמאַן

וועט לואָן קראַטין שפּילען היינט אויפפיהרונגאַכט? אָט די פראַגע האָט זיך געשטעלט ענגעל, דער שרייבער פון דער קאָמעדיע, וואָס דער בעריהמטער קאָמיקער קראַטין האָט געשפּילט אין איהר די הויפּט-ראָלע, אויך דער דירעקטאָר פון טעאַטער און יעדער איינער פון דעם געקליבענעם טעאַטער עולם, וואָס איז געווען איינגעלאַדען צו דער גענעראַל-פּראָבע.

אַ גרויס אומגליק, אַ קאַטאַסטראָפע האָט מע-טראָפען אין קראַטינס לעבען: ער האָט ערשט מיט אַ טאָג פריהער בעגראָבען זיין איין-און-איינציג קינד, זיין טעכטערל: זי איז געבויהרען געוואָרען אַ קרענקליכע, פון אַ שפּעטער הייראַט און דאָס לעבען האָט שטענדיג קוים געצאַנקט אין איהר, ביז וואַנען זי האָט, צו דרייצעהן יאָהר, זיך אויסגעצאַנקט אויסעלאָשען.

אַלע האָבען געוואוסט, אַז קראַטין איז געווען אַ טעוויסנהאַפּטער שוישפּילער, אַ מענש פון פליכט, פון שטרענגער דיסציפּלין, סיי אין טעאַטער, סיי אויסער טעאַטער. דערצו איז ער געווען ענגעלס אַ נאָהענטער, אינטימער פריינד און האָט געשפּילט כמעט אין אַלע ענגעלס פּיעסען; זייערע בײדענס קאַריערעס זענען אַזוי אַרום געווען ענג צוזאַמען-געבונדען: איינער האָט דעם אַנדערען געהאָלפען ווערען בעריהמט און אפילו רייך. אָבער קראַטינס פּראָפעסיאָנעלער געוויסען און זיין פריינדשאַפט האָבען זיך אָנגעשלאָגען אָן אַ געוואַלדיגער שטערונג: ווי אַזוי האָט ער געקאָנט, אין דעם טאָג פון זיין גרויסען טרויער, אויפטרעטען אויף דער ביהנע? ער האָט טאַקע צוגעזאָגט אין פריהמאָרגען צו קומען און אָוועגד שפּילען. דאָך האָט קיינער אין טעאַטער נישט געוואָלט גלויבען און גערעכענט, אַז אין דער לעצטער מינוט וועט ער אוודאי לאָזען וויסען, אַז ער קומט נישט.

אַרום אַכט אַ זייגער אָוונט איז קראַטין אַריינגעקומען אין זיין גאַרדעראָב צימער. ענגעל און דער דירעקטאָר זענען געווען גענוג איידעל צו בעהאַלטען פון איהם זייער בעאייסטערונג, וואָס וואָלט טעקענט אויסזעהן אַביסעל שוין צו ענטאַוסטיש. דאָך האָבען זיי איהם געזאָגט און עס איבערגעזאָגט נאָכאַנאַנד:

— אַזאַ מוט! זיך צווינגען צו שפּילען אונטער אַזעלכע אומשטענדען! ביסט אַ העלד!

קראַטין האָט זיי געוויזען פערצווייפעלטע אויגען, פערלאָפען פון טרעהרען און אַן אייגעפאַלען פּנים. אַ קרוב זיינער, אַ שוואָגער, האָט איהם בעגלייט פון דער היים אין טעאַטער, כדי צו העלפען איהם אין פאַל פון אַ צוזאַמענבראָך.

— מיין ווייבעל, — האָט דער קאָמיקער געזאָגט, — ליגט צו בעט, דערשלאָגען פון אונזער אומגליק.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש, פאַרן שפּיגעל און זיך גענומען גרימירען.

ענגעל האָט איהם אָנגעקוקט מיט בעוואונדערונג, מיטלייד, דאַנקבאַרקייט. ער האָט אָוועקגערופען דעם שוואָגער אָן אַ זייט און איהם געזאָגט:

— איהר קענט רוהיג זיך אומקעהרען צוריק צו אייער אומגליקליכער שוועסטער. איך וועל אַכטונג געבען אויף קראַטינען. איך וועל איהם נישט פערלאָזען צווישען די אַקטען און וועל איהם אָפּ-פיהרען אַהיים גלייך נאָך דער פאָרשטעלונג.

דאָס גלעקעל האָט געקלונגען. קראַטין, וועלכער האָט געדאַרפט אויפטרעטען ערשט אין דער דריטער סצענע, איז שוין געשטאַנען גרייט הינטער דער ביהנע.

די קאָמעדיע איז געווען זעהר אַ פּראָהליכע: קאָמישע סיטואַציעס, אַ דיאַלאָג, וואָס האָט געפינקעלט מיט הומאָר, וויציגע איינפאַלען און שפּיצלעך. קראַטין האָט גלאַנצט אין זיין ראָלע. ער האָט אַריינגעלעגט אין איהר חשם גאַנצען קאָמיזם, אויף וועלכען זיין גרויסער טאַלאַנט איז געווען פעהיג, האָט נישט דורכגעלאָזען קיין עפעקט, האָט זיך געוויזען היינטיגס אָוועגד אפשר פריהליכער און לוסטיגער ווי געוועהנליך. די ערשטע עטליכע מינוט האָט זיך קיינעם נישט געגלויבט, אַז דאָס איז טאַקע קראַטין אַליין, — האָט איהם נישט איינגעפונען פערביטען, אַן'אַנדערער, אַ קלענערער קאָמיקער, וואָס האָט איהם געקענט אַזוי טעגליך, אַזוי גוט נאָכמאַכען?

— אָבער ניין, קיינער אין דער וועלט האָט נישט געקענט זיין אַזוי אָריגינעל אַזוי איינציג אין זיין מימיק, אין זיין חנ'עוודיג - הייזעריגליכער שטימע, אפילו אין זיין גרויס ווי קראַטין. באַלד האָבען אַלע אין טעאַטער, אַריינגעצויגען אין דעם שפּיל, נאָר מעהר נישט געדענקט. אַז אָט דער אומפערגלייכליכער קאָמיקער, וואָס האָט דאָסמאָל איבערגעטראָפען זיך אַליין, איז געווען אַ צובראָכענער מענש, אַן'-אָבל, וואָס האָט פערלוירען זיין איין-און-איינציג קינד. אָבער ביים שלוס פון ערשטען אַקט האָט מען זיך פאַרט דערמאָהנט אָן דעם און אַפּלאָדירט מיט בעגייסטערונג סיי די פעסטקייט פון זיין כאַראַקטער, סיי דאָס זעלטענע שפּילען.

די פאָרשטעלונג האָט זיך געענדיגט מיט אַ לאַנגער, שטורמישער אָוואַציע, וואָס האָט זיך גאָרנישט געוואָלט ענדיגען. די נייע פּיעסע, האָט עס אויסגעזעהן, וועט זיין אַן'ערפאָלג. און צום גרעסטען טייל, טאַקע נאָר צוליב זיין, קראַטינס שפּילען.

— ווי אַזוי זאָלען מיר דיך בעדאַנקען? — האָבען איהם געזאָגט אין זיין גאַרדעראָב-צימער, ענגעל און דער דירעקטאָר.

קראַטין איז געזעסען, אַן'אויסגעשעפּטער, פאַרן שפּיגעל, צו שוואַך אַרונטערצונעהמען דעם גרים פון פּנים, צו זאָגען אַ וואָרט, צו בעוועגען מיט אַ פינגער. זיין געוויסען פון אַן'אַרטיסט און דאָס געפיהל פון אַ געטרייען פריינד האָבען איהם געגעבען דעם איבערמענשליכען כוח זיך אויסצוהאַלטען אויף אַ פאַר שעה פון זיין טרויער. אָבער איצט איז אַלץ געווען פערביי. דער פאַרהאַנג איז געפאַלען, די ליכטער אין טעאַטער אויסגעלאָשען. וואָס טוט ער דאָ, אין דעם גאַרדעראָב צימער? ער איז געווען אַ געבראָכענער, און האָט געקוקט מיט אַ ליידיגען בליק פאַר זיך. ענגעל און דער דירעקטאָר האָבען נישט געהאַט קיין מוט צו רעדען, צו זאָגען איהם אַ וואָרט פון טרייסט יעדער פרעמדער קלאַנג, האָט זיך געפיהלט, וואָלט אין דעם מאָמענט געווען אַ גראָבקייט, אַ פערשוועכונג, אָבער קראַטין אַליין האָט זיך באַלד אויפגעכאַפּט און גענומען מיט ציטערדיגע פינגער אַפּווישען פון פּנים דעם פּאַיאַצישען גרים, וואָס האָט אַזוי זיך נישט געפּאַסט צו זיינע פערטרויערטע, פערטרערטע, טראַגישע אויגען.

ערשט שפּעטער, ווען קראַטין און ענגעל זענען געזעסען אין דעם אויטאָמאָביל, וואָס האָט זיי געפיהרט אַהיים, האָט ענגעל, וואָס האָט די גאַנצע צייט געשוויגען, זיך אָנגעטאָן אַ כוח און אַרויסגעזאָגט מיט אַ געבראָכענער שטימע, מיט וועלכער מענשען רעדען צו אַן'אָבל:

— דו דאַרפסט נישט מאָרגען שפּילען. איך פער לאַנג עס אַבסאָלוט נישט פון דיר. עס איז אַ צו גרויסער קרבן. מיר וועלען אָפּליגען די פּרעמיערע, ווייטינסטענס אויף אַ וואָך צייט. דער דירעקטאָר און דער פובליקום וועלען פערשטעהען. די פּיעסע וועט, איבערגעטאָן, גאַרנישט פערלירען. דו האָסט עס היינט בעוויזען...

קראַטין האָט אויפגעהויבען אַ שוואַכע, אומבעגערנדע האַנט און דער לופטען און אַרויסגעמורמעלט זעהר שטיל:

— איך וויל שפּילען...

קראַטין האָט געטראָפען זיין פרוי, ווי ער האָט זי געהאַט איבערגעלאָזען: וויינענדיג ביטער, אָהן טרייסט, אין אַ צעוואָרפענער בעט. איהר אָפּגעלאָזענקייט, איהרע צעשייפּערטע האָר און איהרע רויט פערלאָפענע אויגען האָבען נישט געקענט פערשטעלען איהר יונגשאַפט איהר פרישע בלאָנדע שעהנקייט. קראַטין איז געווען אַזויפיל עלטער פון איהר. דאָך זענען זיי געווען, ווי אַלע האָבען געוואוסט, אַ גוט צוזאַמענגעלעבט פּאָרפאָלק.

ווען קראַטין איז אַריינגעקומען, האָט די פרוי זיך צוזאַמענגענומען אַביסעל, האָט געפּרובט, קאָנטיג, זיך שטאַרקען. מיט אַ געבראָכענער, פערטרערטער שטימע האָט זי געוואָלט זיין געלויבטע העלדיש-קייט, זי האָט אָבער אויך, ווי דאָס האָט פריהער געטאָן ענגעל, גענומען באַלד זיך בעטען ביי איהם, אַז ער זאָל זיך אָפּרוהען עטליכע טעג.

קראַטין האָט איהר דערויף גאָרנישט געענטפערט. ער איז נאָר צוגעקומען נעהנטער צו איהר, האָט זי צאַרט אַרומגענומען און ביידע האָבען אויסגעגאָסען אויסגעבראָכען אין אַ פרישען שטראָם טרעהרען.

ווען ענגעל האָט גענומען זיך געזעגענען מיט זיינע פריינד, האָט איהם קראַטין געזאָגט:

— מאָרגען אַרום ניין אין פריהמאָרגען, וועל איך טעלעפאָנירען אין טעאַטער און לאָזען וויסען, צי איך שפּיל. איך גלויב, אַז איך וועל שפּילען....

ענגעל און דער דירעקטאָר זענען אויף מאָרגען, אַרום ניין איינדערפריה, געזעסען ביים טעלעפאָן אין טעאַטער, ניין... אַ זייגער... ניין דרייסיג... צעהן.... דער טעלעפאָן קלינגט נישט. דער פּיעסען שרייבער און חשר דירעקטאָר האָבען גענומען זיך שרעקען. צי האָט נישט עפּעס פּאַסירט מיט קראַטינען, צי האָט ער נישט צוזאַמענגעבראָכען נאָך געכטיגער איבער-מענשליכער אָנשטרענגונג, צי האָט טישט עפּעס געטראָפען מיט זיין פרוי. דער דירעקטאָר האָט גער-מוזט גלייך אַלץ וויסען. עס איז געווען אַ פראַגע פון בעשטימען דעם טאָג פאַר דער פּרעמיערע, אויב קראַטין שפּילט נישט היינט, אַ פראַגע פון אָפּזאָגען אָדער אַנאָנסען אין די צייטונגען.

— לאָמיר צולויפען צו קראַטינען, — האָט דער דירעקטאָר געזאָגט.

דער דירעקטאָר און דער פערפאַסער האָבען גע-טראָפען קראַטינען, ווי ער האָט איינגע'טענה'ט ווע-גען עפּעס מיט זיין פרוי.

קראַטינס פרוי האָט גענומען פאַר עדות די צוויי בעזוכער:

— ער וויל אַבסאָלוט היינט שפּילען, — האָט זי געזאָגט, — און איך וויל איהם אַפּריידען דערפון. גם אין אַן'אומוין, עס איז ריינע משוגעת! אַ מענש מיט אַ צעוועהטאָגטע האַרץ זאָל אַרויסטרעטען אויף אַ ביהנע, דערצו נאָך אין אַ קאָמעדיע, און לאַכען, און אַרויסרופען געלעכטער ביי אַנדערע, — ניין, עס איז צו גרויזאַם, צו האַרצרייסענדיג! איהר קאָנט נישט פערלאַנגען פון איהם, אַז ער זאָל נעהמען אויף זיך אַזאַ מאַטערניש!

ענגעל איז געוואָרען שטאַרק גערירט פון חשר פרוים רייד.

— דיין פרוי האָט רעכט, — האָט ער געזאָגט, — דו דאַרפסט זיך אָפּרוהען, קומען אַביסעל צו זיך. דו ביסט האָך נישט קיין פּאַיאַץ, וואָס מוז, ווי מען שטעלט איהם פאַר אין נאַרישע אָפּערעטעס, לאַכען, ווען זיין האַרץ איז צובראָכען. וועסט אויסרוהען דיינע איבערגעשפּאַנטע נערווען, דיין טרויער וועט אַביסעל פערשטילט ווערען, — דערמאָלט וועסטו קו-מען צוריק אין טעאַטער און דערפרעהען מענשען מיט דיין גרויסען טאַלאַנט.

דאָ איז קראַטין אויפגעשפּרונגען פון שטוהל און אויסגעשריען מיט פעסטקייט:

— אָבער איהר פערשטעהט מיך נישט! איהר פערשטעהט אַלע קיין זאַך נישט!

ער איז צוגעקומען צו ענגעלען, האָט אַרויפגע-לייגט אַ האַנד אויף זיין אַקסעל און גערעדט ווייטער:

— מיינסטו טאַקע, אַז איך האָב נעכטען נאָר געשפּילט, ווייל איך האָב געוואָלט אָפּהיטען די טעאַטער-דיסציפּלין, ווייל איך האָב געפיהלט מיין גרויסע פער-אַנטוואָרטליכקייט פאַרן טעאַטער, פאַר דיר, פאַרן פּובליקום?... דאָס אַלץ אפשר אויך אַביסעל. דער עיקר אָבער האָב איך געשפּילט, ווייל איך האָב גע-וואָלט זיך פערגעסען. מיט אָט דער ראָלע, וואָס דו האָסט געשאַפען פאַר מיר, מיט אָט דער ראָלע, וואָס איז אַזוי געוואַלדיג קאָמיש, האָסטו מיר אַריינגעגע-בען אַ נייע נשמה, האָסט מיך בעצויגען מיט אַ נייער הויט, אויב דו ווילסט, נעכטען, ווען איך בין אָנגעקומען אין טעאַטער, בין איך געווען פערזונקען אין פינסטערטייש, איינגעוויקעלט אין מרה-שחורה, מיטאַמאָל איז מיין נאַכט געוואָרען ליכטיג פאַר מיר: איך האָב דערזעהען דעם סלאָר-בלויען הימעל ביים סוף פון אַ טונעל. דער אומגליקליכער פאָטער איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ פריילעך, קאָמיש מענשעל...

ער איז אַ ווייל אַנשוויגען געוואָרען, דערנאָך האָט ער צוגעגעבען:

— ווי שרעקליך איהר נאַרט זיך אַלע, ווען איהר מיינט, אַז מיין פליכט צום טעאַטער, צו מיין שפּי-לען קען פערגרעסערען, פערשטאַרקען מיין טרויעריגקייט. עס איז פונקט פערקעהרט: אין מיין איצטיגען פיינ-ליכען צושטאַנד איז דאָס שפּילען פאַר מיר אַ וואונ-דערליך הייל מיטעל, אַ דערלייזונג. די געשיכטע פון דעם פּאַיאַץ, פון דעם ליד, וואָס מוז זיך מאַכען נאַ-רייש, ווען זיין האַרץ טריפט מיט בלוט, איז געבויט אויף אַ פּסיכאָלאָגישען ליגען. די גאַנצע מעשה איז פאַלש. מען דאַרף דעם פּאַיאַץ אין אַזאַ פאַל מקנא זיין, נישט האָבען אויף איהם רחמנות. אַנדערע מע-נען אין פערצווייפלונג קאָנען נישט, אַזוי ווי ער, אַנטלויפען, זיך ראַטעווען פון זייער פערצווייפלונג דורך גרימאַסען, דורך אַן'אויסגעשמירטען פּנים.... איך וועל היינט שפּילען! קיינער וועט מיך דערפון נישט אָפּהאַלטען! אָ, ווי איך וואָלט וועלען, אַז עס זאָל וועהרען נאַכט!...

ענגעל און דער דירעקטאָר האָבען שטילערהייט פערלאָזען קראַטינס הויז. די סצענע, וואָס ער האָט אָפּגעשפּילט פאַר זיי, איז געווען צו שטאַרק פאַר זייערע נערווען. זיי האָבען אָבער געמוזט זיך איילען אין טעאַטער אַריין צו מאַכען אַלץ גרייט פאַר דער גרויסער פאָרשטעלונג.

— ער זעהט מיר אויס ווי אַ געפעהרליכער קראַנקער, — האָט ענגעל געזאָגט צום דירעקטאָר, — וואָס וואַרט מיט אַ פלאַמענדיג האַרץ אויף אַן'-איינשפּריצונג פון מאָרפין.... אפשר וועט די הייני-טיגע פּרעמיערע מאַכען זיין די איינשפּריצונג, וואָס וועט פאַרט שטילען זיין וועהטאָג... עס איז אַ שוואַכע טרייסט...

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

שבת הגדול: איך זאג אייך, אז אלע לענדער וועלען איינפיהרען די רעוואלוציע א חוץ דייטשלאנד.

קורצער פרייטאג: פארוואס נישט דייטשלאנד?

שבת הגדול: ווייל דייטשלאנד האט שוין סיי ווי אין דער וועלט א שלעכטע מארקע.

הארמאטען אנשטאט פוטער

רודאלף העס, דער פארטיי־פערטרעטער פונם היטלער, האט — רעדענדיג וועגען דער שלעכטער אפראוויזאציע פון דער דייטשער בעפעלקערונג — ערקלערט: „אונזער וויכטיגע לאזונג איז „הארמאטען אנשטאט פוטער".

פרעגט זיך א פראגע: וואס פאר א צוזאמענהאנג האט פוטער מיט הארמאטען? צו הארמאטען ברויכט מען דאך גאר פלייש? איז דער תירוץ: אז די נאציס דערזעהען דעם „פיהרערס" הארמאטען, צעשמעלצען זיי זיך אזוי ווי פוטער.

א. איטקין

שניידערישע תורה
פארוואס מאכט ער אזעלכע הויזען?

א שניידער האט פון א היגען יתומים־הויז בעקומען א בעשטעלונג אויף הונדערט פאר הויזלעך. אפגערענדיג די הויזלעך, זאגט דער פרעזעס צום שניידער:

— ר׳ צדוק, די הויזלעך האבען דאך אינגאנצען נישט קיין הינטענס?

האט דער שניידער א שמייכעל־געטון און געענטפערט:

— די הויזלעך זענען דאך פאר יתומים, און די גמרא זאגט: „יתומי לאו בני מחילה ניהו..."

ער קווטשעט זיך
שמועס אין די האלעס

ערשטער: איז דאס אמת, אז וויטמער קארטשעט זיך אליין?

צווייטער: יא, ס׳איז אמת, נעכטען איז צו מיר געקומען דער פעקוועסטראטאר, האט ער אויף מיר א קאלטען קוק־געגעבען, האט זיך באלד איינגעקארטשעט הונדערט זלאטים.

אייביג פיהרט מען

ציערשט פיהרט מען א ליבע, דערנאך פיהרט מען א קינדער־וועגעלע, און שפעטער פיהרט מען — א קריג.

פערדער - שפריצען

אז א חכם רעדט ליגט ער צו קאפ, און אז א נאר רעדט, ליגט ער צו דייד.

א מענטש, וואס האט בעשלאסען צו בעגעהן א נארישקייט, וועט איבערקומען אלע שוועריגקייטען, וואס שטעהען איהם אין וועג, צו דערגרייכען זיין ציל.

דער וואגען פון „פראגרעס" קען נישט נעפיהרט ווערען פון פערד.

קאלטע דענקער האבען אמאל הייסע אנהענגער.

א געוועהנליכער מענטש ארבייט נאר איינמאל אויפן געלד, דער קארגער אבער צוויי מאל: ביים פערדינען און ביים אויסגעבען.

איידעלקייט

— איך בין געקומען זיך ענטשולדיגען פאר אייך, ליבער שכן מיינער, פאר מיין האן, וועלכער האט א תל געמאכט פון אייערע בלומען.

— וואס רעדט איהר, איהר דארפט דאך מיר גאר ענטשולדיגען, ווייל מיין קאץ האט נאר וואס דערשטיקט דעם האן.

— ס׳מאכט נישט אויס, ווארום מיין הונט האט נאר וואס צעביסען אייער קאץ.

— אויב אזוי איז גוט, ווייל מיין מאן האט נאר וואס איבערגעפאהרען אייער הונט...

זיי זוכען „פיאנטקעס"

— מיט וואס איז א היינטיגער סוחר גלייך מיט א שילער?

— בײדע לעכצען צו בעקומען א פיאנטקע (דער סוחר וויל א פאטענט 5־טע קאטעגאריע).

א. איטקין

ער איז א „רואה את הנולד"
אנ׳איינפאל פון א גנב.

א בעקאנטער גנב, האט זיך אנגעטון א נייעם פאלטען, פון פארענט א גראנאטע שטאף און פון הינטען — ברוין, פרעגט מען איהם:

— זרח׳ל, פארוואס האט דיין פאלטען צוויי פארבען?

— גאר פשוט: מיאמער כאפט מען מיך ביי א „שטיקעל ארבייט", זאלען די עדות אין געריכט זיך פלאנטערן אין די רייד; איינער וועט זאגען, דער גנב האט געטראגען א גראנאטענעם פאלטען, און דער צווייטער וועט זאגען — א ברוינעם.

אין ענדעקישען געוועלב

אין איינעם פון די אין לאדז ניי־געעפענטע ענדעקישע געוועלבער, פרעגט א קונה:

— פאניע, פארוואס קאסט ביי אייך אלץ טייערער ווי אין די יודישע געשעפטען?

— ווייל איך בין א פאטריאט, איז ביי מיר יעדע זאך אין פוילען טייערער ווי ביי די זשידעס.

געזעלשאפטליכעס

די דירעקציע פון דער גימנאזיום „לקח טוב" בעט די עלטערען, זיי זאלען די קינדער אנטון האלבע הויזען, ווייל די פעדאגאגען קענען זיך נישט קיין עצה געבען מיטן אפשמייסען.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: דו ווייסט טרייטעל, די וואהלען אין לאדז, האבען די ענדעקעס געעפענט די אויגען.

טרייטעל: יא, און זיי האבען געעפענט — קעפ!

חתן כלה

ריכטער (צו די בעשולדיגטע): איהר ווערט בעשולדיגט, אז איהר בײדע, זייענדיג, חתן־כלה, האט בע׳גנב׳עט די וואוינונג פון די בעלי־בתים, וואו די כלה האט געדינט, מיט וואס קאנט איהר זיך פערטיידיגען?

כלה: איך בין אבסאלוט נישט שולדיג, ווייל איך האב גאר נישט גענומען. איך האב נאר געזאגט מיין חתן, ווען די הערשאפט זענען נישטא אין דער שטוב.

חתן: איך האב טאקע נישט גערעכענט צו גנב׳ענען, ווייל איך האב נאר גענומען אויפן חשבון פון נדן.

א. איטקין

איהר שרעקליכער חלום
פון וואס חלומ׳ן ווייבער

אין מיטען נאכט, שרייט דאס ווייבעל פון שלאף:

— הילף... ראטעוועט!

— בײלע, בײלע, וואס איז געשעהען?

— אוי, ס׳האט זיך מיר גע׳חלומ׳ט, אז ראמעק לופטשיק איז אריינגעפאלען אין וואסער.

— ראמעק לופטשיק? ווער איז ער?

בײלע פערטראכט זיך א ווײלע און ענטפערט:

— דו קענסט איהם נישט. כ׳האב איהם ערשט מיט 10 מינוט צוריק בעקענט אין שלאף.

אין דער שולע

לעהרער: ווער פון אייך, קאן מיר בעצייכענען דעם אויסדרוק פון „ווייניג" און א „סך"?

שילער: איך, למשל איין ציגעל — איז צו ווייניג צו בויען א הויז און איין ציגעל אין דער האנד פון אנ׳ענדעק, איז שוין צופיל...

א לעהרער אין פענסיאנאט

— איך בין געווארען א לעהרער אין פענסיאנאט.

— וויפיל געהמסטו?

— איך צאהל נאך צו.

— וואס פאר א לעהרער איז דאס?

— איך לעהר דארט אויס די טעלער.

דער „ארענדאווניק" איז גערעכט

דער „ארענדאווניק" שרייבט, אז די נייע יודישע ראטמענער רעדען שלעכט פויליש.

ס׳איז קיין וואונדער נישט; ווי קאן דעם „ארענדאווניק" געפעלען א פויליש, אין וועלכען עס איז נישטא קיין „דאכאלערי", „פשאקרעוו", „דא באראבי" א. אז. וו.?

דער קונדס

● הומאר ● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בײלאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 237 פרייטאג, דעם 16 אקטאבער 1936

פערזארגט מיט „כל-טוב"...

יודען: נישט געזארגט! ס׳געהט וואהלען, יעדע פארטיי וועט געבען „עפעס אנדערש" — ס׳וועט שוין גוט זיין!...

פאליטיק פון וואד

די אראבער ווערען, ווי מיר זעהען, ווייבער. פארם כל האבען זיי אפגעשטעלט דעם שטרייק.

געהערט אביסעל פאליטיק! מען נעהמט און מען שטרייקט אפ א 6 חדשים צייט, מען הרג'עט אוים העכער צוויי הונדערט מענשען און צום סוף הערט מען אויף צו שטרייקען.

הכן עס געפעלט זיי נישט, וואס יודען בויען אויף מאדערן און וואשען אירצפעאיש א שטיק מדבר.

דער אראבער קאן נישט דולדען, וואס עס וואקסען אוים פאר זיינע אויגען הויכע, געמויערטע הייזער, עלעקטרישע בעלייכטונג, פעסטע טעכניש-מאדערנע בריקען איבער די טייכען, לייטישע שאסעען א. אז. וו. א. אז. וו.

דער אראבער איז צוגעוואוינט צו זיינע אור-אלטע געצעלטען און צו נאכט-פינסטערניש און דורך א טייך — אריבערצושווימען, קומען יודען און פארדרעהען איהם א קאפ מיט מאדערנע טעכנישע קאפ-פערדרעהענישען.

וואס טוט דער אראבער? נעהמט ער און ווארפט צוועק די ארבייט און לאזט זיך פשוט און פראסט מארדען.

היינטיגע צייטען איז אייגענטליך נישט קיין פיעם צונויפמישען פאליטיק מיט מארדעווען, נאר פאר די אראבער איז דאס צופיל מאדערן. דעריבער איז קלאר, אז אין דער גאנצער אראבישער טאקטיק, ליגט א פרעמדער מאדערנער כוח.

בלעטער און וואלוטעס

צווישען בטלנים

— איך זאג דיר איטשע, אז אלץ אויף דער וועלט ענדערט זיך.

— חהיינו?

— אמאל זענען אין הערבסט געפאלען בלעטער פון די בוימער, און איצט פאלען — וואלוטעס.

— יא, ביזט גערעכט, און איצט זאג מיר, וואס וועט אויף דער קומענדיגער סיים-סעסיע בעטראכט ווערען?

— חאס, וואס מ'האט געדארפט בעטראכטען מיט א יאהר צוריק.

אוי, די אגענטען!

די פאליסע איז געזיכערט

די פערזיכערונגס-אגענטען, זאגט, ווי בעוואוסט שרעקליכע נודניקעס, טאמער טשעפען זיי זיך צו איינעם, מוז ער זיך אסעקורירען. אזוי האט זיך אן'אגענט צוגעטשעפעט צו א יוד און איהם אזוי לאנג געפייניגט, ביז ער האט מסכים געווען. צום סוף פרעגט דער יוד:

— מיט וואס בין איך זיכער, אז די פאליסע וועט צו דער צייט אויסגעצאהלט ווערען?

— איך פערזיכער אייך — האט דער אגענט געענטפערט — אז די פאליסע וועט נאך אויסגעצאהלט ווערען, פאר אייער לויה. טאמער נישט, זאלט איהר מיך רופען — ליגנער!...

ארדנונג מוז זיין!

אין א היגער אינסטיטוציע, וואס פארנעהמט זיך מיט בארגען גמילת-חסדים, זאגט דער פרעזעס צום סעקרעטאר:

— פאניע סעקרעטאזש, לעגט אוים אלע ביטען אויף הלוואות לויטן אלפאבעט. און לויט דעם סדר פון די נעמען — ווארפט זיי אלע אין אויווען אריין.

—***—

נראף קאלי.

אויס יום-טוב!...

שוין אוועק די פרייד פון יום-טוב
טרויעריג אויפן הארץ און קאלט
אפגעשלאגען שוין הושענות
מיט די בלעטער האט דער וואלד....

און דער הימעל זאגט שוין גשם
און עס בלאזט א קאלטער ווינט...
מקבל פנים זיין דעם ווינטער
גרייטען אלע זיך אצינד.

אוים פון יום-טוב די פאעזיע
ווידער קומט די פראזע - וואך
ווידער געהען מיר געבויגען
איינגעשפאנט אין שווערען יאך...

* * *

אויך דער פעטערקע ישמעאל,
אויפגעוואכט האט די מינוט
פון די זעקס חדשים יום-טוב
וואס ער האט זיך אויסגערוהט...

גאנצע זעקס חדשים יום-טוב!
עפעס טאקע מעשה-גביר —
איז ער לעדיג זיך געזעסען
נישט געטון די האנט קיין ריהר...

אך פארדאן! — אינגאנצען לעדיג
איז ער נישט געזעסען, ניין,
— האט געשפילט זיך אין סאלדאטען
אונטער יעדען בארג און שטיין....

שטילערהייט צולעגט א פייער
— פון שווארצער נאכט פערשטעלט
און א הונדערט טויזענט בוימער
אפגעשיקט אויף יענער וועלט...

פון בעהעלטעניש געשאסען
ערגיץ דארטען פון דער הויך,
ארער שטילערהייט א מעסער
א יאהוד דערלאנגט אין בויך...

יונגע מעדלעך, זקנים, קינדער,
קיינעם האט ער נישט געשוינט
מיט דער הילף פון גרויסען אללא
איז זיין וועג געווען בעקרוינט...

איצטער געהט ער צו דער ארבייט
נאך א תפילה אין מעטשעט....
און עס זאל געלויבט זיין, אללא!
און זיין נביא מאכמעד....

„אושעם" האט ער געזאגט!

אונטערגעהערט אין קאלושעק

אין קאלושעק שטעהען צוויי יודען, ביידע ווארטען זיי אויף א צוג, פרעגט איינער דעם קונדוקטאר:

— פראשען פאנא נאטשלניקו, קאנט איהר מיר זאגען, ווען ס'קומט אן דער צוג פון ווארשא?

— „אושעם"....

— מענדעל, איך בין מיאוס איינגעפאלן, ראכט זיך מיר, אז דאס איז דער מיניסטער — „אושעם", האט ער געזאגט!...

ער און זיינע עלטערן

טראגעדיע פון אן'אלטען בחור

אן'אלטער בחור, האט זיך גע'שדכנ'ט צו א יונג מיידעל. זעהענדיג זיין קוואדראטאווע ליסינע, דאס לעדיגע מויל, די קרימע פיס און די איינגעטריקענטע פיגור, פרעגט איהם דאס מיידעל:

— פאניע גיסטאוויע, ווי לאנג האט אייער פאטער געלעבט?

— מיין פאטער? הם... מיין פאטער האט געלעבט 90 יאהר. ער וואלט נאך דעמאלס אויך נישט געשטארבען, נאר ער איז אראפגעפאלען פון א פערד.

— אזוי? נו און אייער מוטער?

— מיין מוטער האט נאך לענגער געלעבט, ווען זי איז געשטארבען, איז זי אלט געווען 98 יאהר.

— אזוי? און אויף וואס איז זי געשטארבען?

— אין... אין א... קימפעט...

צו בעהרען דעם אנדענק

פון פערשטארבענעם פרעזעס

אין א היגען פעראיין האט מען די טעג געפייערט דעם 10-יאהריגען יובילוי פון דער עקזיסטענץ. אין מיטען דער פייערונג, איז דער וויצע-פרעזעס ארויף אויף דער טריבונע און געמאלדען:

— חברים, גראד איצט, ווען מיר פייערן אונזער יום-טוב, איז אנגעקומען א טרויעריגע בשורה פון ווייען, אז דארט איז געשטארבען אונזער פרעזעס.

אלע פערזאמעלטע האבען זיך אויפגעשטעלט פון די ערטער, און דער וויצע-פרעזעס האט ביי א טויטער שטילקייט ווייטער גערעדט צום שטעהענדיגען עולם:

— דער פערשטארבענער איז געווען איינער פון אונזערע בעסטע און געטרייעסטע מיטגלידער, גרינדער פון אונזער פעראיין, בעליבט און געשעצט פון אלעמען. איך לעג דערום פאר צו בעהרען זיין אנדענקען....

דער גאנצער פערזאמעלטער שטעהענדיגער עולם האט זיך ווי איין מאן... אוועקגעזעצט....

פיניעלע מזיק

גיט לשון

נו, וואס זוגט עץ צו אייער פיניעלע? יעץ זעיט עץ שוין ווער איך בין? עץ זעיץ עפיס ווי זיי, די ניגידיניקים אין די צניסטן, אבן זיך פאר מיער דערשראקן? אזוי ווי זיי אנע זעך דיוויסט, אז אייך עב קונדידירן צי דער קילע, זענע זיי סטראכניעט געווארן און אבן אנעגידרייט דעם דישעל — אשיי ווייני נאזאט.

אוי, ציטערן זיי פאר מיר, זיי וויסן, אז אייך עב מיעך אויסגעקעצן מיט די ווילקער באַ איין טיש, עבן זיי מים אויסגנארן, אזא לושן ווי אייך וועב געגיבן אבן זיי נאך ניש גיהעיעט, אפילק פון רומקאסקן אכיט ניש. זיי וויסן אז אייך עב מעטשים זאן א דאזארצע אין דעיר קילע עב אייך מאכן יאלים:

— געוואלט! געוואלט פאר די פאליטער! אין טאמער זאבן זיי מאכן האקוט-פאקוס, עב אייך געיבן א זבענק אין טיש אראן עבן די שאבין ציטערן: אייך האלט ניש פין די יאלדישע כאכומים, פין אופשטימיכצן. אייך בין א פאליטער קאט, אין טאמער ווער אייך נערוועיאייש לייגן אייך סאטעם אין געגוב!

ני, אבן זיי זעך טאקיש דערשראקן פאר מיער, אין וילן דעפאר אפליגן די וואלן צי דעיר קילע, נאר אייך לאך מיך אויס פין זיי, טאמער עבן זיי אופליגן, עב אייך ווערן א דאזארצע אין א יוער ארים, עב אייך זאן א יוער עלטער, אבער זאן עב אייך דעיר איינינער פיניעלע, עב אייך זבענקן אין טיש אראן אין א יוער ארים, זיי עבן שוין ניש מאנע פוטער וועירן, אז אייך זוג, אז אייך עב זאן א דאזארצע, עב אייך זאן, סעט זיי גורניש העלפן.

דערוואל שמיסט מע אין באליט, אז די וואלן עבן יא פאקימע, אלעוואי זאלן זיי טאקיש פאקימע, עב אייך מייך צי זיי וואשן ווי צי א ווארימע ציקער בילקע. כ'זוג עניק, יאטן, כאשוין ניש קא גידילד צי ווארטן. כ'שלאף מייער שוין די צעיען. צעץ זעיען ווי אייך עב זיי ציראכט מאכן. גאנץ באליט עט לעקן די פינגער פין מאנע דרושים. אוי, העט עץ, עב אייך די ווילקער פאציילן די מאנסע פין שוויינער — סעט זאן כאגע!

דערוואל אציץ מיער א גיטן שאבים אין זאציץ מייער געזינט.

א קאליקע נעבעך!

פאר דער אלטשטאטישער שוהל, שטעהט א קאליקע מיט א האלצערנעם פוס, און שרייט:

— יודען בני רחמנים, שענקט א נדבה אן'אומגליקליכע קאליקע, וואס האט א האלצערנעם פוס און געפרוירענהייט אן!..

—*X*—

די דריי פוילאקעס

א קינדער-מעשה'לע פאר דערוואקסענע

דער קעניג האט געהאלטען ביים שטארבען, האט ער צוגערופען צום בעט זיינע דריי זיהן, און געזאגט:

— קינדער, איהר זעהט דאך, אז מיינע שעה'ן זענען געצעהלטע. וויל איך וויסען וועמען פון אייך איבערצוגעבען די קרוין. מיין נאכפאלגער וועט זיין דער וועלכער ס'וועט זיך ארויסווייזען פאר דעם פוילסטען.

— פאטער — האט געזאגט דער עלטסטער — איך בין אזוי פויל, אז א בין שטעלט זיך מיר אויפן שטערן, פויל איך מיך א שאקעל צו טון מיטן קאפ, כ'זאל זי אראפיאגען.

— און איך — האט געזאגט דער צווייטער — אז איך זיץ ביים אויווען, און ס'פאלט ארוים א שטיק רויטע קוילע אויפן פוס, גלוסט זיך מיר נישט א ריהר צו טון מיטן פוס — אזוי פויל בין איך.

— דאס איז אלץ גארנישט — האט געזאגט דער יונגסטער. איך, אויב איך וועל אמאל הענגען אויף דער תליה און מ'וועט מיר געבען א מעסער, כ'זאל איבערשניידען דעם שטריק, וועל איך נישט וועלען א ריהר-טון מיט דער האנד, כ'זאל מיך אפשניידען פון דער תליה.

— דיר, מיין יונגסטער זוהן, דיר קומט די קרוין! — האט דער קעניג געזאגט און האט רוהיג אויסגעהויכט די נשמה.

זאל שוין בלייבען ביי דער לעבער!

דער קראנקער און דער דאקטאר

דאקטאר: איך בין איבערצייגט, אז דער דאקטאר, וואס האט אייך ביז איצט בעהאנדעלט, האט גער האט א טעות. ער האט אייך קורירט אויף דער לעבער, און איהר קרענקט גאר אויף דער גאל.

קראנקער: אפשר וואלט איהר אויך מיך קורירט אויף דער לעבער, ווייל ס'וועט מיר זעהר שווער זיין זיך צוצוגעוואוינען צו אן'אנדערע קרענק.

י קינדער זוכען א טאטע.

יוהאנע (צו א שכנ'טע א גרושה): פרוי פודערניטשקא, איהרע קינדער לייענען שוין ציימונג?

גרושה: יע, זיי זוכען אין דער ציימונג הייראטס אנאנסען, זיי זוכען א לייטישען טאטען.

שטילע לאקאטארען

א היגער מאנופאקטוריסט האט געזוכט א נאכט-שומר פאר זיין געשעפט. פרעגט ער איינעם פון די קאנדידאטען:

— ר' יוד, איהר זענט שוין ערגעץ וואו געווען א שומר?

— יא, גאנצע צעהן יאהר.

— האבען זיך די לאקאטארען נישט אויף אייך בעקלאגט?

— איינמאל אויך נישט. כ'קאן שווערען דערויף.

— וואו זענט איהר געווען א שומר?

— אויפן בית-החיים.

א „בעגרינדעטע פאראניע"

א יוד, וואס האט נאך נישט קיין פוילישע בירגערשאפט, איז אריינגעקומען מיט פאלגענדער ביטע צו דער.........

„איך בין שוין 40 יאהר אין פוילען, עס דריי מאל אין טאג קארטאפעל-זופ, בין א קאליקע פון די אויטאס, האב פיס מיט אטשיסקעס פון לויפען מיט רעקורסען. בעצאהלט אונצעהליגע מאל מאנדאטען פאר אריבערגעהן די גאסען, בעקום זעהר אפט קלעפ פון די ענדעקעס. ס'ביסעל מעבעל האב איך ביים סעקוועסטראטאר.

דעריבער בעט איך אויפן סמך פון מיינע בעגרינדעטע מאטיווען, מיר צוגעבען פוילישע בירגערשאפט".

אויפגעכאפט פון קאפריזנער

—*X*—

„סם נא סם"...

דאקטאר (צום פאציענט, א בחור, וואס איז געקומען בעטען ביי איהם אן'עצה):

— איהר טארט נישט טרינקען קיין בראנפען, אויך בעהויפט זענען פאר אייך שארפע משקאות גיפט, סם-המות.

פאציענט: טא, פארוואס טרינקט איהר, ה' דאקטאר, די חאזיגע משקאות?

דאקטאר: איך אין לייכט צו פרעגען קשיות, ווייל איהר זענט נאך א בחור, איהר ווייסט נאך נישט דעם טעם פון א בעווייבטען מאן!... ווען איהם וועט נאר אמאל חתונה האבען, וועט איהר שוין שפעטער געוואויר ווערען פונם מעדיצינישען כלל: אז אקעגען גיפט איז נישט פערהאן קיין אנדער מיטעל ווי איינצונעהמען גיפט....

א נאש בראט.

צוליב אן'אויסשטעלונג

שמועס צווישען צוויי לאדזער סוחרים

— פאר וואס האט מען אונזער שכן, הכם סוחר, פערדרוקט א יאהר תפיסה?

— צוליב אן'אויסשטעלונג.

— דהיינו?

— פאר אויסשטעלען פאלשע וועקסלען.

א. איטקין

בריוועל'ע

פון א היגען פאבריקאנט צו א סוחר

א היגער פאבריקאנט דיקטירט דער מאשין-שרייבערין א בריף צו א סוחר:

— „געעהרטער הער לעקיש אין....

איהר געמיינער לאבוס, קעשענעס-גנב, אנטיצער, שייגעץ, פאסקודניאק, סיבערניק, אויסוואורף, פאר וואס שיקט איהר מיר נישט קיין געלד"?....

די מאשין-שרייבערין רייסט איהם איבער:

— פאניע שעפיע, אפשר וואלט געווען געווען בלויז די לעצטע ווערטער: „פארוואס שיקט איהר נישט קיין געלד"?

— אך, יער וועט נישט גלויבען, אז דאס איז מיין בריף...

בעפרייט

פרוי (צו איהר מאן אן'אדוואקאט): נו, דיין קליענט איז בעפרייט געווארען?

אדוואקאט: יא, אויפן וועג פון געריכט צו דער תפיסה, איז ער אנטלאפען.

—*—

וואנדערענדיגע אראבער

(בילדער)

פון פישעל קארנאווסקי

תל-אביב

איך האב בעזוכט מיין פריינד, א גאנץ אלטען חלוץ, אין זיין פרדס. געווען איז דאס אין חודש פעברואר אין די נאכמיטאג-שעה'ן. איך האב גע-וואלט ארומקוקען זיין באלעבאטישקייט, די מאראנ-צען-ביימער האבען געבליהט און ארויסגעגעבען א שמעקענדיגען ריח. עס האט זיך געדאכט, אז אין גאנץ ארץ ישראל האט מען אויסגעגאסען מיליאנען ליטער שטארקען פערפום, און אז פון דעם אטעמען מען אבער צו שטארקען ריח וועט מען קריגען קאפ-ווייטאג. מיין פריינד האט מיך צוגעפיהרט צו א גרויסען בארג מיסט בעדעקט מיט ערד. דא, זאגט ער איז פארגעבראכט פאר איבער דריי הונדערט ענג-לישע פונט שפעטענע באבקעס בערך 9000 זל. ער איז דרייסט אריין אין בארג, אפגעשארט מיט די הענט די ערד, ארויסגעשלעפט א הויפען שעסענע באבקעס, צוריבען מיט פוח און שנעל אוועשען די הענט און מיר אונטערגעטראגען גלייך אונטערן נאז. איך זאל שמעקען. דער קאנטראסט, דער שנעלער איבערגאנג פון שטארקען ריח פון מאראנצען-בלומען צום ריח פון שפעטענע מיסט, איז געווען פאר מיר אזוי אי-בעראשענד, אז איך האב א ליכטען ציטער געטון און אינסטינקטיוו געשטעלט א טריט צוריק, מיין פריינד האט געלאכט און זאגט ס'וועט איך נישט פער-שאטען. איהר אליין זוכט אויך א פרדס, און עס וועט אייך ברענגען נוצען. ער האט אריינגעשטעקט מיר אין האנד די צוריבענע טרוקענע מיסט, און איך האב אנגעהויבען שמעקען, איך האב זיך געוואונ-דערט, וואס דער ריח פון מיסט האט מיך נישט אפ-געשטויסען. נאכדעם האב איך פערשטאנען, די זון האט אויסגעטרוקענט און ארויסגעצויגען אלע אל-קאלישע סובסטאנצען און דערמיט אויך דעם שלעכ-טען ריח. די באבקעס זענען געווארן מאגאזינען פון פיינע עקסטראקטען פון די גראזען, וועלכע די שעפס-לעך זוכען זיך אויס אין די פעלדער. וואס מעהר איך האב געשמעקט, האב איך געפונען מעהר מעלות לטובת דעם מיסט. מיר האט געשיינט, אז דער גע-רוך פון די מאראנצען-בלומען איז וואולגאר און צו פערשיכורנדיג ביז צו קאפ-ווייטאג, דאגעגען דער-מאנט דער גערוך פון די מיסט א דעליקאטען און איי-דעלען גערוך פון די פעלד-בלומען. בעדאנקענדיג מיין פריינד פאר די ערלויבטע אינספעקציע בין איך געווארען דורך איהם איינגעלאדען אויף א גלעזעל טהעע. איך האב איהם געבעטען, ער זאל מיר דער-צעהלען איניגע מעשה'לעך פון זיין צוזאמענלעבען מיט די בעדואינער.

מוחמד

ביי מיר האט געארבייט מוחמד, אלט א יאהר דרייסיג, פון מיטעלען וואוקס און שטארק געבויט, מיט א בריטער פולט'ער ברוסט. אלע גלידער זע-נען געווען ביי איהם ווי געגאסען פון אייזען. א שווארצער אפגעברענטער פנים, פון די שווארצע אויגען קוקט ארויס א מידקייט, די באָרד אפגעטאלט, מיט קליינע שווארצע וואנסעס איבער די ליפען, מוחמד איז געווען שעהן, אבער דאס פנים איז גע-ווען טרויעריג און אהן איין אנגענעמען שטריך.

ער האט געארבייט ביי מיר איניגע יאהר, געאר-בייט האט ער פערשיידען; מאנכעס מאל זעהר פליי-סיג, מאנכעס מאל איז ער געווען פויל ווי אנ'אייזעל. בעזונדערס פלעגט ער זיך פוילען אין דער פריה, ביז ער פלעגט פערטרייבען זיין פערשלאפענקייט, פון דער נישט אויסגערוהטער נאכט, איינמאל איינדערפריה האב איך איהם געטראפען ארבייטען מיט גרויס התמדה קעגען זיין געוואוינהייט. ער האט אנגעהויבען פאר תפילת שחרית. סך בערהענאק, מוחמד, בעגר'ס איך איהם, וואס איז דאס היינט ביי דיר פארא ענ-דערונג?

— פרנק סלמה, חוגה, איך וועל איצט ארבייטען מעהר, און ענדיגען אוועקגעהן אביסעל פריהער. איך דארף היינט זיין אין מיין שטעטעל, אין מראר.

אזוי ווי מוחמד רעדט צו מיר, הער איך א קול פון א קרעכץ. מוחמד האט א קוק געטון אויף יענעם ארט, און זאגט פאר זיך מיט א גרויסען כעס, שווייג, הונד אייטע, ווען נישט וועל איך דיך דערהרגענען.

איך האב מיך אי דערשראקען, אי געוואונדערט.

— מוחמד — זאג איך — וואס פארא קרעכץ האב איך געהערט?

— גארנישט — ענטפערט ער, און האט ווידער אנגעהויבען ארבייטען.

איך האב ווידער געהערט דעם שטילען קרעכץ. איך בין געגאנגען אין דער ריכטונג פון קול, אין פאר מיר האט זיך ענטפלעקט אזא בילד. אויף די גראזען, נעבען מיין גדהעניץ איז געלעגען א יונגע אראבקע. דער פנים צום הימעל, די הענט געבונדען מיט א דינעם שטארקען שטריק. דער צווייטער עק פון שטריק איז צוגעבונדען צו מוחמד'ס עזעל. איך האב זיך צוגעקוקט צו איהר נעהנטער און זי דער-קענט. דאס איז געווען עמנה מוחמד'ס ווייב. הוייך און שעהן מיט שווארצע גרויסע אויגען פול מיט א שטילען אומעט.

— עמנה, וואס איז מיט דיר? — זי האט גאר-נישט געענטפערט.

— מיט וואס האסטו זיך פערזינדיגט, פארוואס האט דיך מוחמד פארבונדען? איך וועל דיר ארונ-טערנעמען די שטריק. און דו וועסט געהן אהיים.

— ניין, חחוג'ה, ניין — איך האב מיך געווענ-דעט צו מוחמד, וועלכער האט זיך געדרייט צווישען די ביימער ווי א שטורם.

— מוחמד, מוחמד!

ער האט מיר נישט געענטפערט, — מוחמד ווארף די ארבייט — האב איך געשריען מיט כעס.

ער האט געווארפען די ארבייט, און געבעטען איך זאל איהם לאזען ענדיגען דעם טאג.

— ניין, נעם דיין ווייב און געה דיר געזונטער-הייט, אהיים, דו זאלסט זי נישט מעהר ברענגען אהער.

איניגע טעג שפעטער איז מוחמד צוריקגעקומען צו דער ארבייט, און דערצעהלט מיר זיין טראגישע היסטאריע.

פערגאנגענעם זומער בין איך צוריקגעקעהרט אהיים אין זרנוגה פון עכב, וואו איך האב געארבייט ביים שניט. אונטערוועגס בין איך אפגעשטיגען צו מיין אנקעל און מראר און דארט גענעכטיגט. פאר-טאג האב איך אנגעזאטעלט מיין עזעל און ארויסגע-ריטען איידער די זון איז אויפגעשיינט. איך בין פערביגעריטען דעם ברונעם אנצוטרונקען מיין עזעל. די זון איז אויפגעגאנגען פון מזרח, און געגענאיבער דער זון, פון מערב, האט מיר אין די אויגען א שטארקער און וואונדערבארער בלאסק געגעבען. עס איז מיר אנטקעגענ-געקומען פון ברונעם א שיין מיידעל מיט א קרוג וואס-סער אויפן קאפ. איך האב געקוקט אויף איהר און די נשמה איז מיר שיער נישט ארויס. חוגה. איך האב א סך שיינע מיידלעך געזעהן אין מיין לעבען. אבער איהרע אויגען, אזוי ווי גרויס און ווי שווארץ, ווי די פליגלען פון א ווראנע, און א בלאסק פינקלט פון זיי ווי דער בלאסק פון א שפיז ביי דעם ליכט פון דער העלער לבנה. איך האב מיך פערליבט אין איהר ביז צום טויט און געשוואוירען זי מוז ווערען מיינע, און זאל זיין וואס עס וויל. איך האב געהאט ביי מיר מזומן פינף און זיבעציג פונט, אפגעשפארט פון דער ארבייט אין משך פון זעקס יאהר. דרייסיג יאהר בין איך אלט געווען און האב נאך נישט חתו-נה געהאט. דעם טאג בין איך שוין פערבליבען אין מראר, איך האב ערפאהרען, אז זי הייסט עמנה. זי איז א איינציגע טאכטער ביי אנ'אלטען טאטען, וועל-כער האט בעשטימט איהר פרייז פינף און זיבעציג פונט. איז דאס נישט א סימן פון אללאה. אז עמנה איז בעשטימט פאר מיר.

אין אוונט בין איך אוועקגעריטען אין זרניגה. צו מארגען זענען מיינע קרובים אוועק נאך מראר, און האבען געענדיגט דעם עסק אין א מזלדיגער שעה. עמנה איז מיינע. ביז דער חתונה זענען אריבער צוויי חדשים, און ווער איז נאך געווען אזוי גליק-ליך ווי איך די גאנצע צוויי חדשים? אלע זעהען מיר מקנה געווען. איינמאל לאכט פון מיר מיין חבר אטלה און זאגט, עמנה קוקט מיט איהרע שעהנע אויגען קיין יבנה און נישט אין זרנוגה. מילא, וואס אטלה רעדט, ער האט אלע מאל ליב זיך צו חכמה'נען.

אבער פון דעם טאג, וואס עמנה איז געקומען אין מיין שטוב, איז מיר מיין וועלט פינסטער געווארען. פון דעם וואס איך האב זי געזעהן ביים ברונעם, איז זי איינגאנצען אראפ פון פנים. זי זעהט אויס ווי שטארק קראנק, נאר די אויגען זענען אזוי שעהן ווי פריהער.

פון דער צייט ווי זי איז געקומען אין מיין שטוב האט זי מיר נישט געוואלט פאלגען און מיר געהע-רען... איך האב זי געבעטען, געוויינט, געשריגען אויף איהר, צום סוף געשלאגען. זי ענטפערט איין ווארט, לא, מיט אנ'אלף.

וואלט זי וויינענדיג געוויינט, זיך געבעטען, וואלט מיר לייכטער געווארען. זי איז אבער ווי א שטימע און פאר דער גאנצער צייט, וואס איך האב זי דערקענט, רעדט זי ארויס איין ווארט „ניין".

איך האב געמיינט, עס וועט אריבער אביסעל צייט, זי וועט זיך געוואוינען צו מיר, וועט זי ענדערן איהר מיינונג, און וועט זיך אונטערגעבען, און איך האב פאר קיינעם מיין חרפה נישט דערציילט. איך האב אומזיסט געהאפט. עס זענען אוועק טעג, וואר כען און חדשים. עמנה שווייגט, זי ארבייט, עסט און שווייגט.

איך האב זי נישט געבראכט צו מיינע עלטערן, איך האב געדונגען א דירה, א בעזונדערע. ברויט האב איך געהאט פון שניט, אויפ'ן גאנצען ווינטער א קוה האב איך געהאט א איינענע, איך האב געאר-בייט ביי די שטיינהאקער און האב גאנץ גוט פער-דינט. איך האב געקלערט, זי וועט ביי מיר לעבען ווי די פרינצעסין פון סולטאן. די ערשטע צייט האט עמנה געארבייט, זי האט נישט געהאט איהרס גלייכן און וואסער טראגן, ברויט באקען, קאכן און וואשען. בין איך געקומען פון פעלד, האב איך געפונען מיין עסען פארגעבריט, מיין עזעל האט זי אריינגעפיהרט אין שטאל, די קוה געמאלקען. די קאריטע געפילט, אבער אז איך האב איהר אנגעהויבען שלאגען האט זי אויפגעהערט ארבייטען.

מיד און הונגעריג פלעג איך קומען פון דער אר-בייט, דאס ברויט איז נישט געבאקען, עסען נישט פארגעבריט. די קוה איז הונגעריג, די קאריטע איז לעדיג און עמנה ליגט ווי א שטיק האלץ. א מידער בין איך געגאנגען באקען ברויט און מאכען אלע שטוב-ארבייט. אז עס האט מיך פעדראסען, האב איך זי געשלאגען. יעדע נאכט פלעג איך זי שלאגען... און אז איך האב געבראכט אהיים א ביסעל צוקער, אביסעל רייז פלעגט זי דאס קאליע מאכען און ארויס ווארפען דורכ'ן פענסטער. איך בין אלע מאל געגאנ-גען א הונגעריגער און אין כעס.

איינמאל האב איך זי אזוי געשלאגען, אז זי האט זיך בעגאסען מיט בלוט, איז זי אנטלאפען צום טא-טען אין מראר. איך ווארט א פאר טעג, איך קלער אפשר קומט זי אליין צוריק, אפשר וועט זי דער טאטע ברענגען. זי איז אבער נישט געקומען. די צווייטע וואך בין איך אוועק נאך מראר. איך קום אין דארף און זעה, עמנה געהט פונם ברונעם מיט א קרוג וואסער אויפן קאפ. זי גייט שטאלץ מיט א אויסגעשטרעקטען האלז, און זי איז פול מיט פריי-שען לעבען. איך האב זי געזעהן. איך געה אויס, זי געפעלט מיר און איך בעגעהר זי. דעם טאג האב איך דערצעהלט איהר פאטער, וואס פארא קאוואל עמנה האט מיר אפגעטון.

אוועגד האט זי דער טאטע ארויסגענומען אויפ' הויף, צוגעבונדען צום פארקאן, און האט זי גע-שלאגען ביז זי איז האלב טויט געפאלען צו דר'ערד. עמנה האט קיין שום געשריי נישט ארויסגעלאזט. דיזעלבע נאכט האב איך זי אהיימגענומען. א גאנ-צע וואך איז זי געווען רוהיג, געמאכט אלע הויזלי-כע ארבייטען און געשוויגען ווי פריהער. איך האב מיך געפריהט, זי איז שוין אביסעל אנדערש געווא-רען. אז איך בין געקומען צו איהר, האט זי מיך אפגעשטויסען און ווידער געהערט פון איהר איין ווארט „ניין". עס האט מיך פערדראסען ביז צום טויט, איך האב זי געשלאגען ווי נאך קיינמאל נישט. מיט די הענט, מיט די פיס, וואס איך האב געפונען האב איך אין איהר געווארפען. עמנה איז ווי א שטומע, ווען איך בין אויפגעשטאנען איינדערפריה האב איך איהר אין שטוב נישט געפונען.

איך האב זי אויך ביים טאטען נישט געפונען, אז מיר זענען ארוים זי זוכען אין אוועגד, האבען מיר זי געפונען אונטערן ברוק אין וואדי יבנה, א הונגע-ריגע, א האלבטויטע, און גאנצען געציטערט. קיינער איז ביי איהר נישט געווען... נאר איך האב מיך ער-אינערט, וואס אטלה האט מיר אמאל געזאגט. א ביי-זע קנאה פון א מאנסביל האט זיך אין מיר אויפגע-וועקט, ווען נישט דער טאטע, וואלט איך זי אויף דיזער שטעלע דערהרג'עט.

איך האב זי געבונדען מיט שטריק, ארויפגע-לעגט אויפן עזעל און געברענגט צו מיינע עלטערן. פון יענער צייט לאז איך זי נישט איבער אליין. א גאנצען טאג איז זי געבונדען און מיין מאמע היט ז'. אז די מאמע איז געגאנגען אין שטאט, האב איך זי געברענגט א געבונדענע אין פרדס.

איך האב מיך דורכגערעדט מיט מוחמד, ער זאל אפגט'ען עמנה, איז ער אויף מיר ברוגז געווארען, און געווארפען די ארבייט.

אין א יאהר ארום האב איך געטראפען מוחמד מיט זיין ווייב. ער איז געזונד ווי פריהער, זי איז א שוואכע, אפגעלאזענע, צוקנייטשט ווי א שמאטע, אויף איהרע הענט טראגט זי א קליין קינד.

אטלה זאגט צו מיר, עמנה האט זיך בערוהיגט. אטלה רופט דאס קינד פון עמנה „דער יבנער".

RADIOODBIORNIKI
wszelkich typów na r. 1937 do nabycia na b. dogodnych warunkach w firmie
„Radio-Selektor" Piotrkowska 17. tel. 264-01 (w podwórzu).
PRZYJMUJEMY POŻYCZKI.

וואס איז די אקציע „כפר המכבי"

פון א. מארגענשטערן

די ארבייט פאר „כפר המכבי" ווערט ביי אונז געטון פארלויפיג אין קליינעם פערנעם. די נויט-ווענדיגקייט אויסצולייזען באדען אין ארץ-ישראל בכלל אלס וויכטיגען יסוד פאר'ן אויפבוי פון לאנד, און שאפען א שטח באדען פאר'ן מכבי בפרט, דארף מעהר ווי ביז איצט אריינדרינגען אין די ברייטע שיכטען פון דער מכבי-בעוועגונג, בכדי צו פערגרע-סערן די עליה אין די רייהען פון מכבי.

דאס איז נישט בלויז א סכום פון אזוי פיל און אזוי פיל געלד פאר דער נאציאנאלער קאסע, אדער א שטח פון אזוי פיל און אזוי פיל דונאם פאר די חלוצים פון מכבי די אקציע פון „כפר-המכבי" האט א פיל גרעסערן אינהאלט, דאס איז א טראפ אויף דעם וועג, וועלכע פאָדערט דעם מכבי צו זיין תכלית און ציל — צו א ווירקליך נאציאנאלער ספארט-בעוועגונג.

דער געדאנק פונם „מכבי" איז געבוירען גע-ווארען אינם שויס פון דער נאציאנאלער בעוועגונג, אונטער די גייסטיגע פליגעל פונם ציוניזם. די אויפ-ריכטונג פון יודישען קערפער, די אויפלעבונג פון יודישען מוסקול, איז איינע פון די געבענשטע ווערט-זאכען, וועלכע דער ציוניזם האט מיט גרויס בע-גייסטערונג פראקלאמירט גלייך אויפ'ן צווייטען ציו-ניסטען קאנגרעס אין באזעל, דער ציוניזם ברענגט מיט זיך נישט בלויז דערלייזונג פון פאלק און גלות נאר אויך הערלייזונג פון חושים אין גלות. און אין דער דאזיגער דערלייזונג-ארבייט פערנעמט דער מכבי געדאנק א שעהנעם און וויכטיגען פלאץ.

צווישען א בעוועגונג און איהרע שאפונגען איז פארהאן א געגענזייטיגע ווירקונג. נישט ווייניגער ווי די בעוועגונג ווירקט אויף איהרע שאפונגען, ווירקען די לעצטע, אָדער זיי דארפען ווירקען צוריק אויף דער בעוועגונג. דער ציוניזם, וואס האט ארויסגע-בראכט דעם מכבי-געדאנק, האט געמעגט האפען, אז דער דאזיגער געדאנק וועט ארויספיהרען ציוניס-טען, אז ער וועט דעם ציוניזם צוריקגעבען זיהן, וואס האבען פערבלאנדזשעט און דערווייטערט זיך פון זייער פאלק, אין ציוניזם איז פריהער יהדות, נאכ-דעם שיבת ציון. דער פראצעס פון צוריקקעהרען צום פאלק איז האר שווערסטער. דעריבער וועלען די זיהן וואס האבען זיך דערווייטערט, צוריקקעהרען צום פאלק און צום לאנד נישט מיט איין וועג, נאר מיט פיל וועגען. דער טויער פון ספארט, וועלכער איז איצט אזוי פאפולער און אנגענומען ביי אונזער דור, איז איינער פון די וויכטיגסטע טויערן, אין וועלכע דער ציוניזם נויטיגט זיך זעהר. בכדי צו פערפעס-טיגען דעם קשר צווישען ציוניזם און מכבי.

עס איז בכלל היינט נישט קיין פלאץ פאר אב-סטראקטען ציוניזם, אין וועלכען עס איז טייל פון פאלק, אָדער יוגענד, דער ברענענדער און אויפהאל-טענדער כוח פונם ציוניזם איז ארץ ישראל און בפרט נאך אין אזא בעוועגונג ווי מכבי. בנוגע דעם ציו-ניזם אין דער דאזיגער בעוועגונג האט געקאנט מכריע זיין בלויז נאר א לעבענס בעריהרונג מיט ארץ ישראל. ווי אלע יוגענט בעוועגונגען ווארצלען זיך איין אין ציוניסטישען גרונט נאר אויף אזוי פיל, אויף וויפיל זיי ווערען חלוצים און לאזען ווארצלען אין דעם שטח פון בנין-הארץ און קאלאניזאציע. אזוי האט אויך געמוזט זיין מיט דער מכבי-בע-וועגונג.

אויך דער מכבי איז געקומען און בעריהרונג מיט דעם ממשות'דיגען ארץ-ישראל, דאס הייסט, מיט ארץ-ישראל פון קאלאניזאציע, פון ערד-ארבייט פון דארף, דורך דער פערמיטלונג וואס רופט זיך קרן-קימת.

די אקציע פון „כפר המכבי" האט גלייך אין אנהויב פון איהר ארבייט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג און באלד אין די ערשטע צוויי יאהר זענען צו דעם צוועק געזאמעלט געווארען 5000 פונט. חוץ דעם מאטעריעלען ערפאלג, האט די דאזיגע אקציע זעהר גוט זיך אפגערופען אויף דער ארבייט פון דער גאנצער בעוועגונג פון מכבי. ביים יחיד און ביים כלל, א דאנק דעם קשר צווישען מכבי און קרן-קימת.

די אקציע פון „כפר המכבי" איז נישט בלויז א הכנסה פאר דער נאציאנאלער קאסע, אדער ברענגט אזוי פיל דונאם ערד פאר די חלוצים פון מכבי, נאר אויך כדי צו פערפלאנצען די יודישע ספארט - בעוועגונג אויפן באדען פון דער נאציא-נאלער אויפלעבונג אויף די ערד פון אונזערע אבות.

* * *

אין שייכות מיטן קומען נאך לאדז פון דעלעגאט פאר די ענינים פון כפר-המכבי. מיטגליד פון עק-זעקוטיווע פון וועלט - פערבאנד „מכבי" ה' ל. צוצקא פון ארץ-ישראל קומט פאר אנ'אקאדעמיע היינט פרייטאג, האלב 9 אין אוונט.

וועגען די פראבלעמען פון ערשטען דארף אויפן נאמען פון „מכבי" וועלען רעפערירען דער גאסט, ה' צוקער, דר. עלענבערג און הר. י. קרויש.

1.סטאמאטאלאגישע לעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
Dr. med. פון
Sadokierski
פיעטריקאווער 56, טעל. 129-77
כירורגיע פון ציינער, קיהן-באקען און יאסלעס
עמפפאנגס-שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 בייטאג

א בליץ-שטראהל איבער דער נויט אין דריטען רייך

די „פראגער פרעסע" שרייבט : דער פעלקישער בעאבאכטער", דער צענטראל ארגאן פון דער נא-ציאנאל סאציאליסטישער פארטיי, פון פאריגען זונ-טאג ענטהאלט א זעהר אינטערעסאנטע אילוסטריר-טע זייט. דאס זענען בילדער פון כל'ערליי זאכען און לעבענסמיטלען צוזאמענגעשטעלט. די אונטערשריפ-טען אונטער די בילדער אילוסטרירען אמבעסטען וואס די בילדער שטעלען פאר : „ליידיגע שאכטלען האבען נאך א מעטאלישען ווערט און דעריבער דארף מען זיי צונויפזאמלען" ווערט געזאגט אין איין אונטערשריפט. א צוויטע : „פרנזען ניט אכטונג ! קארטאפעל דארף מען נישט אזוי דיק שיילען !" א דריטע אונטערשריפט : פאר יעדן קארב קארטא-פעל שאלעכץ און רעשטלעך פון גרינצייג בעקומט מען אין טוישהאנדעל א געהעריגן קוואנטום ברויט-האלץ". ווייטער : „קיין שום זאך זאל נישט אוועקגע-ווארפן ווערן. געוויסע זאכען פון דעם הויז-מיסט איז ווערטפול פאר דער פאלקס-ווירטשאפט".

די דאזיגע ביישפילען זאגען שוין גענוג, זיי בער-ליכטען ווי דורך א בליץ די וואקסענדע נויט אין דריטען רייך, וואס זיין פראפאגאנדע בעמיהט זיך גלייכצייטיג צו פערהוילען. א שלעכטער שניט און מאנגעל פון דעוויזען צוליב דעם איינשרומפען פון עקספארט האבען גורם געווען א מאנגעל אין לעבענס מיטלען אין רויה-שטאפען, געגען וועלכע מען מוז מאביליזירען העם — שלאגווערטער פעהלט זיי נישט אויס — „קאמף געגען דער פערניכטונג". פון גליק און לאכענדע פנימער, וועגען וואס עס ווערט אזוי אפט געזונגען אין די פראפאגאנדע רעדעס, איז דאס זעהר, זעהר ווייט".

ייִדיש פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

ייִדיש פאָלקסבלאַט

פרייטאָג, 16 ל' תשרי תרצו	**אָקטאָבער**
	4.33 זון-אונטערגאַנג
	7.13 זון-אויפגאַנג
	4.23 ליכט-צינדען

יאָהרגאַנג 1916

היינט, פרייטאָג ד. 16 אָקטאָבער דאַרפען זיך שטעלען די יאָהר־גענג פון 1916, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען פאָליציי־קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

J K

און פון 8-טען קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

W Z Ż Ź

מאָרגען, שבת דעם 17 אָקטאָבער דאַרפען זיך שטעלען די יאָהרגענג פון 1916, וואָס וואוינען אויפן שטח פון 3 קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

L Ł M

און פון 9טען קאָמיסאַריאַט

A B C D

שטרייקען

(א) אין קאָנטאַראָוויטשעס זייף־פאַבריק אויף גדאַנסקאַ 9, איז צוליב'ן נישט אויסצאָהלען די אַרבייטער אויסגעבראָכען אַן'אָקופּאַציע־שטרייק. דער אַרבייטס־אינספּעקטאָר אינטערווענירט.

* * *

(א) אין דער ציגעלניע פון גאָוואָרצקי און קאַטשאַראָווסקי, אין פאַביאַניץ איז אויסגעבראָכען אַ שטרייק. מחמת אַ לוין־רעדוקציע. די שטרייקענדע אַרבייטער, אַן ערך 100 מאַן, פאָדערען אַ הוספה 22 פּראָצענט.

עס זענען שוין פאָרגעפיהרט געוואָרען אונטער־האַנדלונגען.

מען בעמיהט זיך, אַז פּאָסט־קאַסטען זאָלען פערקלענערט ווערען

(א) אין די סוחרישע אָרגאַניזאַציעס פערנעהמט מען זיך לעצטענס מיט דער פראַגע פון פּאָסט־אָפּצאָלען סיי פון בריף, סיי פון פּעקלעך.

וועגען דעם ענין איז אפילו אויסגעאַרבייט געוואָרען אַ ספּעציעלער מעמאָריאַל, וועלכער וועט פאָרגעלייגט ווערען דעם פּאָסט־און־טעלעגראַף־מיניסטעריום.

אין דעם מעמאָריאַל ווערט געפאָדערט צו רעדוצירען דעם איצטיגען פּאָסט־טאַריף, אונטערשטרייכענדיג, אַז ער איז אַ צו הויכער און בעלעסטיגט צו שטאַרק די האַנדעלס־הוצאות. ער בעלעסטיגט נישט נאָר דאָס סוחר'טום און אָנגעשטעלטע, און ספּעציעל די אַרבייטער, פאַר וועלכע דאָס אַרויס־שיקען אַ געוועהנליכען בריף איז די זעלבע הוצאה, וואָס — קויפען אַ קילאָ ברויט...

דערוואָרגען מיט אַ קאַרטאָפעל

די פּאַגאַטאָוויטש איז געשטאָרבען מיט אַ שעה צו שפּעט

(א) אויף קילינסקיעגאָ 142 האָט נעכטען פּאַסירט אַן אומגליק מיט דעם 51־יאָהריגע אַנטאָנינאַ קופּיש.

זי האָט בײַם עסען זיך דערוואָרגען מיט אַ הייסען קאַרטאָפעל, וואָס איז איהר געבליבען שטעקען אין דער קעל און זי האָט זיך אָנגעהויבען צו שטיקען.

דער מאַן איהרער האָט געהאַלטען אין איין קלינגען דורכ'ן טעלעפאָן צו דער פּאַגאַטאָוויע פון „רויטען קרייץ" און צו דער שטעטישער פּאַגאַטאָוויע, אָבער די קעטשלעך זענען געווען פאַרנומען אין דער שטאָט.

ערשט שפּעטער — מיט אַ פאַרשפּעטיגונג פון אַ שעה מיט 10 מינוט — איז אָנגעקומען די פּאַגאַטאָוויע פון דער „אובעזפּיעטשאַלניע", אָבער די אומגליקליכע איז שוין געווען טויט.

אויספלוג קיין איטאַליען

ווינע, ווענעדיג, רוים, נעאַפּאָל, בודאַפּעשט

10/X ביז'ן 3/XI זל. 665

קיין ווילנאַ

פּאָפּולערער צוג דעם 36—11/X

מאַהן־הנחות קיין ווילנאַ און זאַקאָפּאַנע.

גענעראַל־פּערטרעטונג פון „אינטוריס" אויספלוגען קיין סאָוויעט־רוסלאַנד.

אינדיווידועלע און גרופּען־רייזעס קיין פּאַלעסטינאַ.

אַנמעלדונגען נעהמט אָן

„אָרבּיס" פּיעטריק. 18

טעל. 249-40 און 249-37.

וועגען שטילע שותּפות'ן

פון אדוו. ע. שעסקין

דער האַנדעלס־קאָדעקס, וועלכער איז אַריין אין קראַפט דעם 1. יולי 1934 זעהט פאָר די פאָרם פון פיהרען אונטערנעהמונגען, וועגען וועלכע די ביז־יעצטיגע שיכטען פון שטייער־צאָהלער זענען כמעט נישט אינפאָרמירט:

דאָס זענען די אַזוי־גערופענע „שטילע שותּפות'ן". דער האַנדעלס־קאָדעקס שטעלט פעסט, אַז ווער ס'נעהמט אַנטייל אין אַ שותּפות־געשעפט מיט קאַפּיטאַל אין אַן'אונטערנעהמונג פון אַ סוחר, וואָס פיהרט עס אויף זיין אייגענעם נאָמען איז אַ שטילער שותּף.

אַ שטילער שותּף איז נישט פאַראַנטוואָרטליך בנוגע די קרעדיטאָרען פאַר די פאַרפליכטונגען פון דעם סוחר. צום פיהרען די געשעפטען אין דער אונטערנעהמונג איז פאַרפליכטעט דער סוחר. דער שטילער שותּף נעהמט אַנטייל אין די געשעפטען ביז דער הויך פון דעם אַריינגעלעגטען קאַפּיטאַל, דעם אָפּמאַך פון דעם שותּפות בעשטימט די הויך פון אַנטייל פונ'ם שטילען שותּף אין די פערדינסטען. אויב דער אַריינגעלעגטער קאַפּיטאַל איז צוליב די פאַרלוסטען קלענער געוואָרען ווערט דער פערדינסט גענומען אויף צו דערגענצען דעם קאַפּיטאַל.

אַ שטילער שותּף האָט דאָס רעכט צו פאַרלאַנגען אַן'אָפּשריפט פון יעהרליכען בילאַנס און, אַדורכצוקוקען די ביכער און דאָקומענטען, כדי צו קאָנטראָלירען זיינע חובות, דער אָפּמאַך קען נישט בעגרענעצען די רעכט פון שטילען שותּף וועלכע ער האָט לויט די פאַרשריפטען. אין פאַל פון טויט פון דעם שטילען שותּף, מוזען זיינע יורשים אויפווייזען דעם סוחר איין פערזאָן אויסצופיהרען די רעכט פון פאַרשטאָרבענעם שותּף.

צום אויפלעזען דאָס שותּפות קענען ברענגען פאָלגענדע סיבות: 1) סיבות, וועלכע זענען פאַראויסגעזעהען אינ'ם אָפּמאַך פונ'ם שותּפות, 2) אַ הסכמה פון ביידע שותּפים, 3) אויפּאַדלאַשטש, 4) דער פאַרקויף פון דער אונטערנעהמונג, 5) טויט פון סוחר, 6) קינדיגונג און 7) אַנאורטייל פון געריכט.

אַ שותּפות וואָס איז געשלאָסען געוואָרען אויף אַ אומבעגרעניצטער צייט קען דער שותּף קינדיגען אויף 6 חדשים פאַר'ן סוף פון אומזאַץ־יאָהר.

אין אויפּאַדלאַשטש פון סוחר קען דער שטילער שותּף אָנמעלדען אין דער מאַסע זיינע פּרעטענציעס צוליב דעם עודף פון איי'געצאָהלטע איטיילס־קאַפּיטאַל איבער זיין אַנטייל אין די פאַרלוסטען. נאָכ'ן אויפלעזען דאָס שותּפות דאַרף דער סוחר אַדורכפיהרען די אָפּרעכענונג מיט'ן שטילען שותּף אויפ'ן יסוד פון אַ באַזונדערען בילאַנס און איהם אויסצאָהלען דאָס וואָס קומט איהם אין מזומן.

אין דער פאַראָרדנונג, וואָס האָט איינגעפיהרט דעם האַנדעלס־קאָדעקס איז שוין בעטאָנט, אַז צו די אָפּמאַכען, וועלכע זענען געשלאָסען געוואָרען פאַרן אַריינגאַנג אין קראַפט פון האַנדעלס־קאָדעקס און לויט דעם דאָזיגען קאָדעקס זענען דאָס שטילע שותּפות'ן ווערען אָנגעווענדעט די פאַרשריפטען פון שטילע שותּפות'ן. כלפּי חוץ טרעט אַרויס אין אַ שטילען שותּפות דער סוחר, וועלכער קויפט אויס אַ פּאַטענט אויף זיין נאָמען.

וואָס שייך אָבער דעם הכנסה־שטייער, ווערט אויפ'ן יסוד פון בילאַנס פעסטגעשטעלט די הכנסה פון די שטילע שותּפים בעזונדער און פון סוחר בעזונדער און יעדער פון די שותּפים ווי אויך דער סוחר אונטערליגט אַ בעזונדערע בעשטייערונג.

מ'דאַרף בעטאָנען, אַז מאַנכע שטייער־אַמטען ספּעציעל אויף דער פּראָווינץ נעהמען אָן אַלס יסוד פון דער בעשטייערונג דעם בילאַנס־פערדינסט, נישט טיילענדיג דעם דאָזיגען פערדינסט צווישען שותּף און סוחר, דאָס איז נישט אין הסכם מיט די פאַרשריפטען פון געזעץ וועגען הכנסה שטייער, ווייל דער בילאַנס פערדינסט איז דער יסוד פון בעשטייערונג לויט'ן אַרטיקעל 24 נאָר ביי רעכטליכע פערזאָנען דאָס הייסט אַקציען־שותּפות'ן און שותּפות'ן מיט בעגרעניצטע פאַראַנטוואָרטליכקייט וואָס ביי פירמען־שותּפות'ן, קאָמאַנדיט־געזעל־שאַפטען און שטילע שותּפות'ן, האָבען מיר דאָ נישט צו טון מיט אַ בעזונדערען רעכטליכען פערזאָן אין דער בעשטייערונג און טערליגט נישט דאָ שותּפות־געשעפט אַלס אַזעלכעס, נאָר פערזאָנען, וועלכע נעהמען אַנטייל אין שותּפות־געשעפט.

ערשט הייַנטיגע וואָך האָב איך פאַרטיידיגט אַזאַ ענין אין דער אַפּעלאַציע־קאָמיסיע פון דער פינאַנץ־קאַמער אין לאָדז, און די קאַמער איז פול־שטענדיג מסכים געווען מיט דער דאָזיגער שטעלונג. די אינסטרוקציע פון אַ שטילען שותּפות איז זעהר בעקוועם פאַר'ן האַנדעל; מיר האָבען פיל פאַלען פון דער עקזיסטענץ פון אַזעלכע שטילע שותּפות'ן אָבער אָהן אַדורכגעפיהרטע פאָרמאַליטעטען וואָס ווערען פאַרגעזעהען אין האַנדעלס־קאָדעקס דאָס איז אַ גרונד־פעהלער פון די, וועלכע ווילען גרינדען אַזאַ שותּפות און ווייסען נישט, אַז דער האַנדעלס־קאָדעקס האָט לעגאַליזירט אַזאַ פאָרם פון פיהרען אַן'אונטערנעהמונג.

געלד־זאַמלונג

אויף צו דערנעהרען אָרימע קינדער פון פאָלקס־שולען

(א) לויט'ן מוסטער פון די פאַרגאַנגענע יאָהרען, טרעט איצט צו דער שול־ראַט אין לאָדז צו אַ צוגאַב־דערנעהרונג פון אָרימע פאָלקס־שול־קינדער.

די אַקציע וועט זיך אָנהויבען פונ'ם 1. ליסטאָפּאַד ה. י. אין די ראַהמען, וואָס זענען פאָראויס געזעהען דורכ'ן שול־ראַט, און וועט אַרומנעהמען דערווייל 2000 קינדער. בעזונדערע שולען וועלען בעקומען ענטשפּרעכענדע סומען אויף איינצוקויפען ברויט און מילך. עס וועלען עווענטועל אויך אַרויס־געגעבען ווערען מיטאָגען.

בכדי צו פאַרשטאַרקען די פאָנדען אויף דעם צוועק, וועט זונטאָג דעם 25. ד. ח. אָרגאַניזירט ווערען אַן'עפענטליכע זאַמלונג.

דער שול־ראַט אַפּעלירט צו דער בעפעלקערונג, זי זאָל דורך אַ ברייטען שפּענדען צוהעלפען דער פאַרברייטערונג פון דער צו דערנעהרונגס־אַקציע.

אַפּטייקען.

הייַנטיגע נאַכט · דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: דושקיעוויטש (זגערזשער 87), האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 24), הישפּאַנסקי (פּל. וואָלנאָשטשי 2) פּערלמאַן (ציגעל־נאַם 32), צימער (וואָיל־טשאַנסקאַ 37), דאַניעלעצקי פּעטריק. 127), וואַטיש צקי (נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 27).

צובּיסען דורך אַ הונט

(א) אין הויף אויף פּשעמיסלאַווא 24 איז צובּיסען געוואָרען דורך אַ הונד די 9 יעהריגע יאַנינאַ פּיעטשאַק.

די פּאַגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט די ערשטע הילף.

PRAKTYCZNY i elegancki

Kapelusz

nabędzie pan tylko w firmie

B. KLAJNBAUM

Piotrkowska 88

31

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער: שוואַכע · בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ־אַנאַליזע

נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט

זונטאָג און חגאות פון 9—12

צו אַלע!

עס ווערט אַלעמען בעקאַנט געמאַכט, אַז שוין אין די נאָהענטסטע טעג וועט פאַרקומען די ציהונג פון דער 1־טער קלאַס 37־טער מלוכה־לאָטעריע!

ווער עס זאָרגט וועגען זיין צוקונפט דאַרף שוין קויפען אַ לאָס אין דער בעריהמטער קאָלעקטור

נ. יאַסקאַ

פּיעטריקאָווער 22

פּיעטריקאָווער 66

נאָוואָמיעסקאַ 1

ווי עס פאַלען שטענדיג די גרויסע געווינסטען!

ערב דעם בעשלוס

וועגען די וואַהל־פּראָטעסטען

(א) דער פּראָטעסט געגען די שטאָטראַט־וואַהלען, וואָס איז בעלייגט געוואָרען דורכ'ן וואַהל־קאָמיטעט פון די ענדעקעס אינ'ם 4־טען וואַהל־קרייז, איז צוליב דער אַבוועזענהייט פונ'ם וואָיעוואָדע ה' האויקע־נאָוואַק, וועלכער האָט פאַרברענגט אין וואַרשע — לעת עתה נישט בעטראַכט געוואָרען.

ערשט נעכטען האָט די זעלבסטפאַרוואַלטונגס־אָפּטיילונג פאָרגעלעגט דעם וואָיעוואָדע דעם פּראָטעסט און איהר מיינונג פאַרן וואָיעוואָדע.

אין דער קומענדיגער וואָך וועט צוזאַמענגערופען ווערען די וואָיעוואָדישע אָפּטיילונג, וועלכע וועט אָננעהמען אַ בעשלוס וועגען דעם פּראָטעסט און אויף דעם גרונד וועט דער וואָיעוואָדע אַרויסגעבען זיין ענדגילטיגע דעציזיע מכוח'ן נאָכגעבען אָדער אָפּוואַרפען דעם פּראָטעסט.

אינ'ם צווייטען פאַל וועלט דער שטאָט־ראַט צונויפגערופען געוואָרען אין די ערשטע טעג פון חודש נאָוועמבער ה. י.

שווערע שטראָפען

פאַר'ן שיסען דעם מאַן פון דער געליבטער

(א) טעאָדאָר קוניץ (קאָנסטאַנטינאָוו), איז געווען דער געליבטער פון דער פרוי טרעלענבערג (קאָנסטאַנטינאָוו, לוטאָמיערסקאַ 74) צווישען דעם מאַן פון פרוי טרעלענבערג און קוניצען זענען צוליב דעם פאָרגעקומען אָפטע קריגערייען און געשלעגען.

איינמאָל האָט טרעלענבערג דערזעהען זיין געגנער אין דער געזעלשאַפט פון זיינעם אַ „פריינד" אַ געוויסען לעהמאַן ביידע טויט־שיכור, טרעלענבערג האָט געוואָלט אויסמיידען די ביידע חברה־לייט און אַריבערגעהען אויף דער צווייטער זייט. יענע האָבען איהם אָבער בעמערקט, אַרויסגעצויגען רעוואָלווערען און אָנגעהויבען שיסען צו טרעלענבערגען. דער לעצטער איז שווער פאַרוואונדעט געוואָרען.

נעכטען זענען ביידע — קוניץ און לעהמאַן געשטאַנען פאַר'ן קרייז־געריכט.

דאָס געריכט האָט פאַרמשפּט לעהמאַנען, וועלכער האָט דער ערשטער אויסגעשאָסען אויף טרעלענבערגען — אויף 10 יאָהר טורמע און קוניצען אויף 6 יאָהר טורמע.

EUROPA

אומאָפּרופליך לעצטע 2 טעג! פרייטאָג און שבת

מאָלי פּיקאָן אין יודישען פילם א. ג. „יודל מיטן פידל"

די פּרייזן זענען בעדייטענד פערקלענערט פון 80 גר.

שבת 12 און 2 פריהמאָרגען־סעאַנסען.

געוו. פאליציי=אינספ. נאסעק פערמשפט

אויף א יאהר מיט 6 חדשים טורמע און פערלירען די בירגער און עהרען-רעכט אויף 5 יאהר

נעכטען 9 א זייגער אינדערפריה האט זיך אנגע-הויבען דער פערטער און לעצטער טאג פון גרויסען פראצעס נעגען געוו. פאליציי - אינספעקטאר נאסעק. די זיצונג האט זיך אנגעהויבען מיט

א רעפליק פון פראקוראר סקאמפסקי

נאך די רעדעס פון די פערטיידיגער גאיעווסקי און דר. אשענברענער.

אין גאנצען האט דער פראקוראר סקאמפסקי בע-טאנט, אז אויב ער ערלויבט זיך צו פערנעהמען צייט דעם געריכט איז נישט דערפאר ווייל דער בעשול-דיגונגס אקט איז צוקלאפט געווארען דורך דער פער-טיידיגונג, נאר דערפאר כדי נאכאמאל אונטערצו-שטרייכען די שולד פון אנגעקלאגטען נאסעק. אויף דער געריכטס - פערהאנדלונג איז די שולד פעסטגע-שטעלט געווארען.

די פערטיידיגונג פערווכט זיך דערויף, זאגט דער פראקוראר, אז דאס אפעלאציע געריכט האט אנולירט די בעשולדיגונג נעגען מאקס בארנשטיין בנוגע דעם פונקט פון שאנטאזשירען די ברידער קאשוב, אבער די אומשטענדען וועלכע זענען אנגעטייטען געווארען דורך דער פערטיידיגונג, האבען נישט קיין בעדיי-טונג פארן איצטיגען פראצעס, ווייל דאס אפעלאציע געריכט האט זיך געשטעלט אויפן פארמעלען שטאנד פונקט, די דאזיגע פארמאליטעט האט געהערט צום אינספעקטאר נאסעק, וועלכער האט נישט ערפילט די פליכטען, וועלכע זענען אויף איהם ארויפגע-לעגט געווארען און האט מיספרויכט מיט זיין דינסט ליבער שטעלונג. ווען ס'האט זיך געמאלדען דער בע'עוולהטער צד האט ער נישט געמאכט קיין פרא-טאקאל.

ווייטער, זאגט דער פראקוראר, האט אינספעקטאר נאסעק, טראץ זיין פליכט, נישט אנגעהויבען קיין קרימינעלע אויספארשונג נעגען בארנשטיינען, נישט קוקענדיג דערויף וואס די קאשובס האבען מסכים געווען צו דעקען אלע קאסטען, וועלכע זענען פערבונ-דען מיט'ן אנהויבען אנ'אויספארשונג נעגען בארנ-שטיינען, אינספעקטאר נאסעק קען זיך נישט פער-טיידיגען דערמיט וואס די קאשובס האבען נישט אנ-געגעבען קיין שריפטליכע מעלדונג, ווייל דאס האבען די בע.עוולהטע נישט געדארפט טהן, דאגעגען האט נאסעק פון אמט געדארפט אריינהדיגען אין דעם גאנצען ענין און אנהויבען אנ'אויספארשונג נעגען בארנשטיינען.

דער פראקוראר ענדיגט דערמיט, אז ער האלט אונטער די גאנצע בעשולדיגונג.

אויף דער רעפליק פון פראקוראר ענט-פערט אדוו. אשענברענער.

איידער איך וועל ענטפערען דעם פראקוראר, זאגט דער אדוואקאט, וועגען ענין קאשוב, וויל איך אויפ-מערקזאם מאכען אויף דער פראגע צי מאקס בארנ-שטיין איז געווען א קאנפידענט אדער נישט. אויף דער געריכטס פערהאנדלונג, ווי אויך ביי דער אויס-פארשונג האט מען געשטרעבט צו בעווייזען אז בארנ-שטיין איז נישט געווען קיין קאנפידענט, נאר איז גע-ווען אנ'אילוזארישע פערזאן, ווי ס'האט ערקלערט נאטשעלניק ווייער. מ'וויל בעווייזען, אז בארנשטיין איז נאר געווען אין גוטע בעציהונגען מיט'ן אינס-פעקטאר נאסעק. איך ערקלער דעריבער, אז מאקס בארנשטיין איז געווען א קאנפידענט פון אינספעק-טאר נאסעק. ביי די פערמאכטע טירען זענען אנגעגע-בען געווארען 3 פאלען אין וועלכע דאס געריכט האט זיך געקענט איבערצייגען, אז מאקס בארנשטיין האט געלייסטעט פאר דער פאליציי און פאר די דאזיגע לייסטונגען האט ער גענומען געלד. בארנשטיין איז א חוץ דעם נאך געווען א קאנפידענט פון אנדערע פאליציי-פונקציאנארען. צווישען אנדערע אויך פון איבערקאמיסאר ווייער. דער אינספעקטאר נאסעק נישט אנגענומען די מעלדונג פון די קאשובס צוליב דעם וואס זיי האבען אזא מעלדונג נישט אפגעגעבען ער איז געגאנגען אויף דיעזעלבער ליניע וואס דאס אפעלאציע געריכט.

דאן בעקומט דאס לעצטע ווארט דער אנגעקלאג-טער נאסעק. דורך דער גאנצער צייט פון פראצעס האט ער זיך פערהאלטען רוהיג, איצט איז ער אויפגע-שטאנען איפגערעגט און האט ערקלערט, איך האב מעהר נישט וואס צו זאגען, איך האב אלץ ערקלערט ביים אנהויב פון פראצעס. מיינע פערטיידיגער הא-בען בעוויזען דעם געריכט מיין אונשולד, איך פיהל זיך נישט שולדיג און בעט מיך צו בעפרייען.

האלב 11 איז דאס געריכט אוועק אויף א בעראַ-טונג, וועלכע האט געדויערט ביז **אנ'ערך דריי א זייגער, ווען ס'איז ארויסגעטראגען געווא-רען פאלגענדער אורטייל:**

דאס לאדזשער קרייז-געריכט נאכן בעטראכטען דעם פראצעס נעגען זיגמונד נאסעק האט איהם געפי-נען פאר שולדיג דעריין וואס ער האט נישט ווי געהע-ריג אויסגעפיהרט זיין פליכט ביים פערפאלגען פער-ברעכער, נישט קוקענדיג דערויף וואס ער האט וועגען זיי געהאט ידיעות און צוליב דעם בעקומט ער א **שטראף פון 1 און א האלב יאהר טורמע,** א העלפט פון דער שטראף ווערט איהם געשענקט אויפן גרונד פון דער אמנעסטיע.

דאס געריכט בעשליסט אייך **אפצונעהמען ביים אנגעקלאגטען די בירגער און עה-רען - רעכט אויף 5 יאהר.** בנוגע דעם צווייטען פארוואורף אז ער האט איגנספירירט דעם אנאנים גע-גען קאמיסאר ווייער האט דאס געריכט נישט געפי-נען קיין גענוגענדע בעווייזען און איהם פריינעשפרא-כען פון דאזיגען פארוואורף. אין די מאטיווען האט דאס געריכט ערקלערט, אז נאסעק האט נישט געהאט קיין מאטעריעלע נוצען נאר האט נישט ווי געהעריג ערפילט זיינע פליכטען.

פערליר נישט דעם בטחון!
זארג נישט!
געדענק וואלאנאוו מאכט רייך!
פיעטריקאווער 11 און 72.

א מעשה שבכל יום...

(א) די 28־יאהריגע העלענא וואדזשינסקא (או-גוסטינא 4) איז א לע גערע צייט געווע' כלה פון דעם 30־יאהריגען סטאניסלאוו קובטשאק. לעצטענס איז אבער דעם חתן קובטשאקן געפעלען געווארען אנ'אנדער מיידעל און ער האט מיט העלענאן איבערגעריסען אלע בעציהונגען.

נעכטען, אז ער איז צו איהר געקומען אפגעזעה-מען זיינע זאכען און געזעגענען זיך, האט זי איהם אפגעגאסען מיט א טאפ קאכענדיגען שמאלץ.

זי האט איהם אזוי, בעגעך, צוגעמאכט, אז מ'האט איהם אין א שווערען צושטאנד אפגע-פיהרט אין שפיטאל.

אונטערגעווארפען א קינד

(א) וויקטאריא סיבירא (11 ליסטאפאד 84) האט געמאלדען דער פאליציי, אז א געוויסע העלענא גאלעס. א היימלאזע, האט איבערגעלאזט איהר 3 יעהריג יונגעלע אויפ'ן הויף און איז אנטלאפען.

דאס קינד האט מען איבערגעשיקט אין קינ-דער־היים.

נישט געלונגענע ג'בה

(א) אויף זגערזשער גאס האט עפעס א פערשוין געפרובט ארויפגנבענען פון א פוהר וואס איז גע-קומען פון אזארקאוו און געהער צום פוהרמאן קלמן יאקוב וו טש, א שטיק וואהלענע סחורה אין דער ווערט פון 150 זלאטעס.

די דורכגעהער האבען בעמערקט דעם גנב אנ-געהויבען איהם נאכיאגען און געכאפט.

דער פערהאלטענער איז דער 27 יעהריגער

ער מאכט זיך, צי ער איז?

(ז) נעכטען איז געשטאנען פאר'ן געריכט דער פיל-מאל געשטראפטער גנב, דער 18־יאהרי-גער שייע-לייב קראקאווסקי, וועלכער איז אגב בע-קאנט, אז אויף געריכטס-פראצעסען מאכט ער זיך משוגע. די זעלבע משוגענע קונצען האט ער אויך געמאכט נעכטען, און דערביי איז אויך דער איצ-טיגער פראצעס זיינער אפגעלעגט געווארען. אויף דער צווייטער סעסיע וועלען איהם בעטראכטען 2 דאקטוירים-פסיכיאטארען, און אויב עס וועט פעסט געשטעלט ווערען, אז ער מאכט זיך בלויז — וועט ער בעקומען א גאר הארבע שטראף.

סיכסוך צווישען פליישער-ארבייטער און פליישער צעך

צוליב דעם קאלעקטיווען אפמאך

(א) אונטער דעם פארזיץ פון ארבייטס אינספעק-טאר וויזשיקאווסקי איז נעכטען פארגעקומען א קאנ-פערענץ צווישען די פארשטייער פון די פליישער-אר-בייטער מיט די פארשטייער פון דעם פליישער-צעך. עס האט זיך געהאנדעלט אין דעם וואס דער צעך האט געקינדיגט דעם קאלעקטיווען אפמאך.

די קאנפערענץ האט נישט געבראכט צו קיין פער שטענדיגונג און איז אפגעלענט געווארען אויף דעם 27טען ד.ח.

עס וואקסט די ריכטיגע פרי!

נעווארפען מיט א האק אין קאפ

(ז) דער 8-יאהריגער זיגמונט וואלעווסקי (לאט-ניטשא 4) האט נעכטען ארונטערגעווארפען פון פענס-טער פון ערשטען שטאק א האק אין דער 17־יעהרי-גער חיה סליעפן (פונם זעלבען הויז). צו דער שווער פערוואונדעטער מיידעל האט מען ארויסגערו-פען פאגאטאוויע.

ווי עס ווייזט זיך ארויס, לאזען זיך ביי דעם יונ-געל שוין א מעשה 2 יאהר בעמערקען פערברעכע-רישע אינסטינקטען. דעם פאריגען יאהר האט ער זיך נעווארפען מיט א מעסער אויף אנ'ארורכגייענדער פרוי, צו וועלכער מ'האט אויך געמוזט ארויסרופען פאגאטאוויע.

זעלבסטמארד פרוב צוליב ארבייטסלאזיגקייט

(א) אויף סקורניצקא 11 האט געפרובט זיך נעהמען דאס לעבען דער ארבייטסלאזער 28־יעהרי-גער העניק סאיעצקי.

דעם דענאט האט מען געפונען מיט א דורכגע-שניטענעם האלז אין א שווערען צושטאנד האט מען דעם דענאט איבערגעפיהרט אין שפיטאל.

לויה=ביורא פון ליבקערט אין לאדז
„נצח ואמת"
ציגעל-גאס 11, טעל. 244-61
איז טעטיג ביטאג און ביינאכט אהן איבעררייס

Dr. med. H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל=גאס 70 אויף
69 פילטדסקיעגא 69
(רוג נארוטאוויטשא) טעל. 141-32.

ה. אכערמאן

ער און זיינע פרויען

ראמאן פון יודישען לעבען

37

צום בעסטען דערקענט מען א מענשענס כאראק-טער ווען ער איז אין א צרה. צום ביישפיל נעהמט מיך. איך האב זיך דאך שוין געהאט אין לעבען אנגעליטען מעהר צרות פון בערקע'ן, און אין פ-ו יק בין איך דאך שוין מעהר געווען ענטוישט ווי ער. וועמען נאך אויף דער וועלט האבען פרויען אזוי צעבראכען ווי מיך? פונדעסטוועגען איז מיט דער צייט מיין כאראקטער אזוי פערהארטעוועט געווא-רען, אז איך האב שוין נישט אזוי געפיהלט. עס האט מיך שוין גארנישט געארט.

ווי אנדערש אבער איז בערקע געווען! אנ-שטאט ער זאל וואס אמאל מעהר געוואוינט ווערען מיטן געדאנק, אז זיין ווייב איז פון איהם אוועק און ער זאל זי פערגעסען, האט ער וואס ווייטער אלץ שטארקער געבענקט נאך איהר.

איך, אין הארצען, האב גוט געוואוסט, אז ער האט נישט נאך וועמען צו בענקען; אז נאך אזא פרוי דארף מען נישט בענקען... זי האט עס נישט פערדינט ביי איהם. אבער זאגען איהם האב איך עס נישט געזאגט, צו וואס זאל איך איהם שיטען זאלץ אויף די וואונדען, דעם ארימען בערקע'ן, דעם צעבראכענעם?... איך האב אויף איהם, אויף זיין שוואכען כאראקטער געהאט גרויס רחמנות, און ער איז מיר געווארען וואס אמאל בעהנטער און נעהנטער צום הארצען, ווייל א חוץ איהם, וועמען נאך האב איך געהאט אויף דער גרויסער וועלט? ער איז אין מיינע צרות געווען דער איינציגער פריינט, כדי צו טרייסטען איהם אין זיינע צרות, האב איך איהם דערצעהלט מיינע איבערלעבע-נישען ביז דאן, ווען איך האב זיך מיט איהם גע-טראפען און מיר זענען געווארען, ווי מען זאגט אין יודיש אחים לצרה (בגיודער אין נויט).

ביז עס איז געקומען שפעטער דערצו, אז איך און בערקע האבען זיך צעשיידט. ווי איך וועל עס ווייטער דערצעהלען. אבער דערווייל האלטען מיר דערביי ווי אזוי עס איז געקומען דערצו, אז מיר זאלען ביידע אוועקגעהען פון אדעס.

וועגען מיר ווייסט איהר דאך שוין פארוואס איך האב פון דארט געמוזט אוועקגעהען; פשוט פאר מורא פאר סיאמ'ען. עס איז אבער אויך געקומען דערצו, אז בערקע זאל אין אדעס אויך מעהר נישט וועלען זיין, און מיר זענען ביידע פון דארט אינגיכען אוועק.

ווי קומט עס וואס בערקע זאל אויך וועלען אוועק פון אדעס? — אט וועט איהר הערען:

איינמאל געהענדיג אזוי אין גאס, איך מיט בערקע'ן, שטעלט איהם אפ זיינער א בעקאנטער, א פראנט, און ער זאגט-אן בערקען א „בשורה", אז גיטעל איז צוריק דא אין אדעס און זי וואוינט מיט'ן בארבאנשטשיק דארט און דארט, און ער האט צוזאגט בערקען וואו ער האט זיי געזעהען.

בערקע איז נישט געווען קיין פוילער און איז אהינצו אוועקגעגאנגען איך האב זיך אפגעזאגט צו געהן מיט איהם. איך האב פשוט מורא געהאט, אז ווען גיטעל וועט מיך דערזעהען וועט זי אויס-פלאפלען וואס עס איז צווישען אונז פארגעקומען, און איך וועל אזוי ארום פערלירען מיין איינציגען פריינט בערקע'ן

אוועקגעגאנגען איז ער אויף יענעם אנגעגעבע-נעם אדרעס מיט דער האפנונג, אז איהם וועט גע-לונגען איבערצורעדען גיטלען זי זאל זיך צו איהם צוריק אומקעהרען, אבער צוריקגעקומען איז בערקע נאך מעהר צעבראכען ווי ער איז געווען.

אויף מיין פראגע ביי איהם, וואס עס איז גע-שעהען, האט ער מיר געענטפערט, אז גיטעל, ווען זי האט איהם דערזעהען אויף דער שוועל פון טיר, האט זי איהם אין הויז נישט אריינגעלאזט, און זי האט איהם געזאגט, אז ער זאל זיך ארויס-שלאגען פון קאפ, אז זי וועט אמאל צו איהם צוריקקעהרען.

בערקע האט געוויינט ווי א קליין קינד, און איצט האט ער מיך שוין צוגערעדט, אז מיר זאלען פערלאזען אדעס, ווייל ער קאן נישט זיין — האט ער פאר מיר געקלאגט — אין איין שטאט מיט גיט-לען, וויסענדיג, אז זי איז מיט אנ'אנדערען. און נאך מיט וועמען? — מיט זיי עם א געוועזענעם בארבאנשטשיק.

און אזוי האבען מיר איינגעפאקט אונזער „האב און גוטס" און מיר האבען זיך אוועקגעלאזט אין וועג אריין אויף גאט'ס בערג.

אזוי זענען מיר געגאנגען ביידע פון דארף צו דארף, פון שטעטעל צו שטעטעל, מיט שטע-קענס אין די הענד, אויף די פלייצעס אונזערע אינסטרומענטען. ביי מיר אויף דער פלייצע אנ-אלמער באראבאן, און ביי בערקע'ן א קלארנעט, און אזוי זענען מיר פערבייגעגאנגען דערפער לאנ-קעס, טייכלעך, ווינט-מיהלען, און מיר האבען אלץ געשפאנט ווייטער און ווייטער.

אז מיר פלעגען קומען אין א שטאט פלעגען מיר באלד „פערפאהרען" צום הקדש, און דארט האבען מיר שוין ביי אונזער גלייכען אויסגעפונען וואס מען קאן אויפטון אין דער שטאט און מיט וואסערע מיטלען מען דארף ארבייטען כדי צו מאכען גוט.

זייטיגע מענשען, באלעבאטישע ווייסען נישט וואסער קאמפליצירטע וועלט די „בעטלער-וועלט" איז. עס איז נאך נישטא קיין איין סביבה אויף דער וועלט, קיין איין געזעלשאפט, וואס זאל ז אזוי פערשידענארטיג ווי די בעטלערישע.

אויבען־אויף דאכט זיך אויס, אז יעדער איינער בעטלער איז גלייך — יעדער א שנארער. אבער אין דער אמתן אונטערשייד'ן זיי זיך איינער פון אנדערען ווי טאג פון נאכט.

איך האב זיך אזוי פיל אנגעזעהען מיט זיי, און האב געלעבט אין זייער געזעלשאפט, און מיר דאכט זיך, אז דאס בעטלערישע וועלטעל איז דאס פארביגסטע פון אלע — אפילו אריינגערעכנט די ציגיינער.

אין וואסער שטאט איך און בערקע זענען געקומען, האבען מיר באלד אויסגעפונען וואסער א מין בעטלער מיר דארפען ווערען, און אזעלכע זענען מיר געווארען. איך מיין דערמיט צו זאגען אט וואס:

עס זענען א שטייגער פערהאן אזעלכע שטעט, וואס נאר בעטלער קאליקעס קאנען מאכען היפש געלד, און אלע איבעריגע וועלען זיך דארט נאר דארפען מוטשען און קיים צוזאמענשלעפען א קער-בעל. אזוי האב איך אויסגעפונען, אז עס זענען פערהאן שטעטלעך וואס מיט קיין מוזיק און מיט קיין כלי־זמר'שע קונצען קאן מען זיי נישט נעמען, וואס-זשע דען? נאר מיט זינגען אליין, אבער נישט מיט שפילען.

און איך מיט בערקע'ן האבען זיך אומעדום געפיהרט ווי מען האט בעדארפט, און ווען בערקע זאל נאר געווען זיין א „מענש", וואלטען מיר געווען געמאכט גוטע געשעפטען, ער האט אבער אנגעהויבען צו שיכור'ן און עס איז פאר מיר געווען אומ-מעגליך מיט איהם זיך צו ווייזען אויף דער גאס.

און פרעגט יעדען בעטלער אין א קליין שטע-טעל (אין א סך פאלען אפילו אין א גרויסער שטאט), וועט ער אייך זאגען, אז דער גרעסטער דורכפאל צווישען בעטלער איז דער שיכור. אויף א שיכור'ן וועט קיינער נישט רחמנות האבען און מען וועט איהם גארנישט געבען.

און אזוי איז געווען אויך אין אונזער פאל.

(פארטזעצונג קומט)

קהלה'שע וואַהל-קאָמיסיע נעהמט אָן קאַנדידאַטען-ליסטעס

די וואַהלען וועלן לויט אַלע וואַהרשײַנליכקייטען פאָרקומען 15 נאָוועמבער

הגם ביז נעכטען אין אָווענד איז נאָך נישט געווען קיין ידיעה וועגן דעם צי די קהלה-וואַהלען ווערן אָפּגעלעגט אָדער נישט, איז אָבער שוין איצט כמעט ווי זיכער, אַז דאָס מיניסטעריום וועט נישט מסכים זיין אָפּצולעגן די וואַהלען, וועלכע וועלן פאָרקומען אין בעשטימטען טערמין, דאָס הייסט דעם 15 נאָוועמבער ה. י.

נעכטען איז אויסטערן פאָרזיץ פון פּרעזעס מינצבערג פאָרגעקומען א זיצונג פון דער קהלה-שער וואַהל-קאָמיסיע, אויף וועלכער ס'איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע ווי אַזוי אָנצונעהמען קאַנדידאַטען-ליסטעס דורך דער וואַהל-קאָמיסיע.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז קאַנדידאַטען-ליסטעס וועט מען קענען אַרײַנטראָגן פון זונטאָג דעם 18 אָקטאָבער ביז דאָנערשטאָג דעם 22 אָקטאָבער פון 1 ביז 3 נאָכמ. און פון 6 ביז 8 אָווענד.

וועגן דעם וועלן דײַטש פאַרעפנטליכט ווערען בעקאַנטמאַכונגען דורך דער וואַהל-קאָמיסיע.

* * *

ווי בעקאַנט האָט די מעהרהייט פון דער קהלה-שער וואַהל-קאָמיסיע בעשלאָסען צו שטרייכען פון די וועהלער-רשימות 9 פּערזאָן פון בונד און פועלי-ציון אויפ'ן יסוד פון דעם בעריהמטען פּאַראַגראַף 20, די דאָזיגע 9 פּערזאָן האָבן אַרײַנגעטראָגן רעקלאַמאַציעס אין דער קאָמיסיע אָבער אָהן פּעולה, דאַן האָבן 6 פון די געשטראָכענע אַרײַנגעטראָגן רעקלאַמאַציעס צו דער סטאַראָסטווע, נעכטען האָבן די דאָזיגע פּערזאָנען, דערהאַלטען פון דער סטאַראָסטווע, אַז זייערע רעקלאַמאַציעס ווע רען אָפּגעוואָרפען, ווייל צוליב דעם וואָס זיי האָבן זיך עפענטליך דעקלאַרירט אַלס רעליגיאָנסלאָזע קענען זיי געשטראָכען ווערען פון די וועהלער-רשימות אויפ'ן יסוד פון פּאַראַגראַף 20.

ווי מיר דערוויסען זיך וועלען די דאָזיגע פּערזאָנען ווייטער רעקלאַמירען אין דער וואָיעוואָדזטווע.

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פרייע קאַסעטקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטאַלענע קאַסעטקע. זיכער און גוט פראַצענטירט

זאַמעלט אייערע אָפּשפּאָרונגען און לאָקירט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאַראַנטיע פון א זיכערן קאַפּיטאַל בײַ א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימניס פון פקדונות ווערט שטרענג אָפּגעהיטען!

קיין שטעטישע אָפּטיילונגען בעזיצען מיר נישט

מיר מאַכען אויפמערקזאַם אויף אונזער אַדרעס: לאָדז נור פּעטריקאָווער 29

צו דער לאָדזער יידיש. בעפעלקערונג

(אויפרוף)

שוין מעהר ווי א יאָהר צייט, ווי מיר לאָדזער יידישע כּלי זמרים, קעלנער, בדחנים, זאַל-אייגענטימער און אַנגריטער'ס האָבען זיך געוואָנדען מיט א ביטע צום לאָדזער ראַבינאַט, און אַנגעוויזענדיג די שרעקליכע לאַגע און די נויט, וואָס מיר גשפּינען זיך צוליב דעם אָפּשאַפען מוזיק דורך די לאָדזער רבנים אויף יודישע חתונות, וועלכע איז אייגעפיהרט פון דור-דורות, און וואָס איז פערבונדען מיט א פּרנסה פון הונדערטער נפשות. האָט זיך מאַקט דער לאָדזער ראַבינאַט גערעכענט מיט אונז און זעהר מיטגעפיהלט, און גלייך אַרויסגעלאָזט אַן'אויפרוף צו אַלע מחותנים, וועלכע מאַכען חתונה, אַז זיי זאָלען אויף זייער שמחה נעמען מוזיק, קעלנער, בדחנים א. אַז. וו. דאָס איז גאָר געווען א מאַנעוער, כּדי אונז צו בערוהיגען. דאָס יאָהר האָט הרב טרייסטמאַן אַפּעלירט צו אַלע רבנים, וועלכע אָרדנען איין בײַ זיך אין די וואוינונגען חופּה-וקידושין'ס, מיט'ן גאַנצען פּערנעהם, מיט אויפנאַהמעס, אויך מיט מאָהלצייטען, בײַ וועלכע ס'ווערען שוין אונטערגעבראַכט די יודישע דינים.

ווי דער הרב טרייסטמאַן האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם נאָטיץ פון דער צייטונג, אַז דאָס איז א פּראָפּאַגאַנדע פאַרן לאָדזער ראַבינאַט און דאָך האָט זיך קיין איין מורה הוראה נישט בעוויזען, אפשר איז שוין צייט אָפּצושאַפען בײַ זיך די חופּה וקידושין, וועלכע זענען פערבונדען מיט אויפנאַהמעס אָדער מאָהלצייטען, כּדי נישט צו ברענגען צו אַזא חילול ה' און גלייכצייטיג נאָכצוקומען די הונגעריגע מוזיקער פון אונטערגאַנג, ווייל לויט אונזער איבערצייגונג וואָלטען פּופּציג פּראָצענט חופּות בעשטימט געווען פערנומען פון די אויפגעפיהרטע מאַנטעס זאַכען. מיר האָבען זיך שוין אויך געוואָנדען צום פּרעזעס פון דער יודישער קהלה ה' ל. מינצבערג, און ער האָט צוגעזאָגט צו ווירקען אויפ'ן ראַבינאַט און הערמיט אונז העלפען, אָבער צום בעדויערן, איז דערפון גאָרנישט געוואָרען און די יודישע כּלי-זמרים, קעלנער, בדחנים ווערען דערפיהרט צום אונטערגאַנג דורכ'ן לאָדזער ראַבינאַט.

מיר האָבען איינגעזעהן, אַז מיר קענען שוין גאָר נישט ערוואַרטען סיי פון אונזערע רבנים, סיי פון דער יודישער געמיינע, זענען מיר געצוואונגען אַנצוווענדען אַנדערע מיטלען. דעריבער ווענדען מיר זיך צו אייך מחותנים, וועלכע מאַכען חתונה זייערע קינדער, זיי זאָלען זיך אָפּהאַלטען פון גיהן צו די מורה הוראות מיט די שמחות, כּדי נישט צו דערפיהרען צום אונטערגאַנג צעהנדליגער יודישע משפּחות.

די מוזיקער

טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי"
ציגעל-גאַס 27; טעל. 112-25
דיר.: דוד צעלמייסטער.

אוּנאָפּרוּפליך לעצטע 7 טעג
גאַסטשפּילען פון טעאַטער

יונגע בינע (יונג=טעאַטער)

קינסטל. אָנפ. ד"ר מיכאל בראַנדט

היינט פרייטאַג 9.15 אָווענט (פּרייזען רעדוצירטע)

מאָרגען שבת 9.15 אָווענט (פּרייזען רעדוצירטע)

מאָרגען שבת 4.15 נאָכמיטאָג (צו ביליגע פּרייזען)

„מיסיסיפּי"

רעפּערטואַר אין 32 בילדער פון ל. מלאך.

אכטונג! אכטונג!

דאָנערשטאָג, דעם 22 ד. ח.

געזעגנונגס-פאָרשטעלונג!

פאָרלעזונג פון דר. ח. קנאָפּינג איבער שפּינאָזא

מאָרגען, שבת, 7.30 אָווענד קומט פאָר א פאָרלעזונג פון דר. ח. קנאָפּינג אין „דת ועבודה" (קילינסקיעגאָ 19) א. ט. „שפּינאָזא'ס לעבען, סיסטעם און איינפלוס אויף די אייראָפּעאישע קולטור".

פון הוט-געשעפט „שערלאַנס"

פּעטריקאָווער 10

דאָס בעוואוסטע הוט-געשעפט „שערלאַנס" פּעטריקאָווער 10, האָט זיך דורך דער צייט פון זיין עקזיסטענץ שוין איינגעבירגערט בײַ דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג, און זיך פערשאַפען בײַ דער ג. קונדשאַפט דעם פולסטען צוטרוי. א דאַנק דער רעעלקייט און סאָלידער בעציהונג צום קליענט. איבערהויפּט דערפאַר, וואָס דער לאַגער איז פערזעהן מיט דעם גרעסטען אויסוואַהל און די בעסטע קוואַליטעטען הוטען. ס'איז כּדאי צו בעמערקען אַז דאָס געשעפט איז שבת און יום-טוב געשלאָסען.

פאָרלעזונג פון רעד. גראָס-צימערמאַן

זונטאָג, ד. 18 ה. ח. וועט רעד. גראָס-צימערמאַן, וועלכער ווײַלט לעצטענס אין אונזער שטאָט אַלס שליח פון דער יודישער אַגענץ, האַלטען א פאָרלעזונג א. ד. ט. „דאָס וועלט-יודענטום אין ענטשיידונגס-קאַמף".

ניי-ערעפענטע מאָדערנע טאַנץ-שולע.

מיר דערוויסען זיך, אַז ה' רובינשטיין, דער געוועזענער שותף פון דער בעקאַנטער טאַנץ-שולע „קאַזאַנאָווסקי און רובינשטיין" האָט געעפענט אַן'אייגענע מאָדערן אייגגעאָרדענטע טאַנץ-שולע וואו ס'קומט זיך צונויף אויף לעקציעס די בעסטע געזעלשאַפט אין אונזער שטאָט. אין דער ניי-ערעפענטער טאַנץ-שול פון ה' רובינשטיין אויף פּעטריקאָווער 89 ווערען געלערנט די מאָדערנסטע טענץ אין דער שנעלסטער צייט.

די אַקציע פאַר'ן „מפעל-הבצרון"

לייב יפה אין לאָדז

נעכטען איז געקומען קיין לאָדז אין די ענינים פון „מפעל הבצרון". דער פאָרשטעהער פון דער צענטראַלע פון השם דאָזיגען פאָנד אין ירושלים ה' לייב יפה, בײַ דער באַהן איז דער חשוב'ער גאַסט אָפּגעוואַרט געוואָרען דורך די פאָרשטעהער פון לאָדזער קאָמיטעט פון „מפעל הבצרון". אין אָווענד איז פאָרגעקומען א בעראַטונג פון די קאָמיטעטען פון אַלע יוגענד-אָרגאַניזאַציעס און קבוצים, אויף וועלכער עס האָבען רעפערירט וועגען דער איצטיגער לאַגע אין ארץ ישראל און וועגען די צילען און אויפגאַבען פון מפעל-הבצרון לייב יפה, גראָס-ציטערמאַן, ד"ר אריה טאַרטאַקאָווער.

עס האָט זיך ענטוויקעלט א ברייטע דיסקוסיע, נאָך וועלכער ס'איז געוועהלט געוואָרען א ספּעציעלער יוגענד-קאָמיטעט, וועלכער וועט מיטאַרבייטען מיט דער לאָדזער עקזעקוטיווע בײַ דער אַדורכפיהרונג פון דער אַקציע.

ס'איז אויך אָנגענומען געוואָרען א בעשלוס, אַז אַלע ציוניסטישע יוגענד - אָרגאַניזאַציעס שטעלען זיך צו דער דיספּאָזיציע פון דער אויסערגעוויינליכער אַקציע פאַר דער בעשעפטיגונג און שוץ פון דעם ארץ ישראלדיגען ישוב.

נחת פון א יודיש יונגעלע

א זוהן פון אונזער'ס א בן-עיר אין האָלאַנד

גאַנץ האָלאַנד בעוואונדערט איצט די גרויסע פעהיגקייטען פון דעם יודישען יונגעל סאַמועל פרידעס.

פרידעס האָט איצט בײַ זיינע 7 יאָהר געענדיגט דאָס קאָנסערוואַטאָריום, שפּילט וואונדערבאַר אויף קלאַוויר און איז אַן'ערשטראַנגיגער טענצער, ער בעהערשט פולשטענדיג 4 שפּראַכען, פויליש, האָלענדיש, יודיש און דייטש. דער קליינער סאַמועל האָט אויך נישט קיין געוועהנליכע פילם-פעהיגקייטען, און טרעט איצט אַרויס אין איינעם פון די האָלענדישע פילמען.

כּדאי צוצוגעבען, אַז סאַמועל איז א זוהן פון אונזער בן-עיר ה' פרידעס. און נאָך אַלס 4-יעהריג יונגעלע, זייענדיג אין לאָדז, האָט שוין דאָס קינד אַרויסגעוויזען זעלטענע מוזיקאַלישע פעהיגקייטען.

פאַרוואָס

איז די קאָמעדיע

„פריילין לילי"

פאַרבאָטען געוואָרען אין דייטשלאַנד?

דאָס איז א סוד פאַר גאַנץ פראַג, אַז דער קינסטלער-אַנסאַמבל פון דער פריילעכער קאָמעדיע „פריילין לילי" — פראַנציסקאַ גאַל, האַנס יאַראַי און שעקע שאָקאַל זענען יודען, אויך אַז פר. גאַל און שאָקאַל זענען אונגאַרישע יודען און יאַראַי — א ווינער יוד, אַן'אַדוואָקאַט א זוהן.

דער אויבּיגער פילם ווערט דעמאָנסטרירט אין

„קאַסינאָ"

מיט גרויס ערפאָלג.

מאָרגען שבת און זונטאָג קומען פאַר פרימאָרגען-סעאַנסען צו הנחה-פּרייזען פון 80 גר.

ד"ר. אַרטור גייזלער

דעם 15-טען אָקטאָבער ד. י. איז געשטאָרבען נאָך לאַנגע ליידען דירעקטאָר אַרטור גייזלער. דער פערשטאָרבענער האָט איבער 30 יאָהר געאַרבייט אין דער ווידזעווער מאַנופאַקטור.

פאַר דער מלחמה האָט ער פערנומען א פּאָסטען אַלס דירעקטאָר אין דער אָפּטיילונג פון דער פירמע אין כאַרקאָוו.

נאָכ'ן קומען קיין פּוילען האָט דער פערשטאָרבענער איבערגענומען די פערקויפס - אָפּטיילונג און דעם עקספּאָרט פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור. לעצטענס איז איהם אָנפערטרויט געוואָרען דער פּאָסטען אַלס דירעקטאָר אין „קאָנסום". דער פערשטאָרבענער דירעקטאָר איז גוט געווען בעקאַנט אין אַלע האַנדעלס און אינדוסטריע-ספערען פון אונזער שטאָט און איז אומעטום געווען געשעצט אַלס מענש פון עדלען כאַראַקטער.

אין פערשטאָרבענעם פערלירט די „ווידזעווער מאַנופאַקטור" אַן'איבערגעגעבענעם מיטאַרבייטער וועלכער האָט שטענדיג מיטגעווירקט צו דערהויבען די פירמע.

כּבוד זיין אָנדענק!

וואַרשאַווער אָפיציעלע בערזע

12-טען אָקטאָבער

דעוויזען:

האָלאַנד	—	—	—	—	28460
לאָנדאָן	—	—	—		26.03
ניו-יאָרק (קאַבעל)		—	—	—	531³/₈
פּאַריז	—	—	—	—	24.76
פּראָג	—	—	—	—	18,80

אָפיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	100
3 פּראָצ. אינוועסטיציע I. פּרעמירטע				64.00
3 „ „ II.		„	—	65.—
4 „ דאָלאַרן בקע	—	—	—	49.00
7 „ סטאַביליזאַציע		—	—	450
5- „ וואַרשאַווער		—	—	54.88
5- לאָדזער	—	—	—	48.00

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 16-טען אָקטאָבער.

6.33 — גימנאַסטיק. 6.50 — מוזיק. (פּליטען). 7.15 — ידיעות. 7.30 — מוזיק (פּליטען). 7.35 — מוזיק (פּליטען), 8.00 — אודיציע פאַר שולען. 11.30 — אודיציע פאַר שולען. 11.57 — צייט-סיגנאַל. 12.03 — קאָנצערט. 12.40 — שמועס. 12.50 — ידיעות. 1,00 — קאָנצערט אויף האַוואַיישע גיטאַרעס. 2.57 — לאָדזער בערזע. 3.00 — וואַרשעווער ידיעות. 3.15 — רעקלאַמע קאָנצערט. 4.15 — שמועס מיט קראַנקע. 4.30 — פערוויילונגס-קאָנצערט. 5.00 — „באַרצעלאָנאַ" — רעפּעראַטאַזש. 5.15 — פאָרזעצונג פון פערוויילונגס קאָנצערט. 5.50 — אַקטועלער שמועס. 6.00 — ראַטגעבער פאַר ספּאָרט-לער. 6.10 — ספּאָרט. 6.20 — אָפּערן-אַריעס. 6.50 — אַקטועלער שמועס. 7.20 — אודיציע. 8.00 — סימפאָנישער קאָנצערט פון דער וואַרשעווער פילהאַרמאָניע. 10.30 — סקעטש. 10.45 — טאַנץ-מוזיק.

שבת, דעם 17-טען אָקטאָבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פּליטען), 8 אודיציע פאַר שולען, 11.30 אודיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט (פּליטען), 12.40 מוזיק (פּליטען), 12.50 ידיעות, 2.30 פרעהליכע אודיציע פאַר קינדער, 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע-קאָנצערט, 3.40 פידעל-קאָנצערט, 4 לידער (פּליטען). 4.15 הומאָרעסקע, 5 סאָליסטען קאָנצערט, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט, 6.20 ליטעראַרישע אודיציע, 6.35 פּאָפּורי (פּליטען), 6.50 אַקטועלער שמועס, 7 אודיציע פאַר פּאָלאַקען אין אויסלאַנד, 7.30 פערוויילונגס-קאָנצערט, 8.45 אָווענד-ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 „אין טאָג פון שאָפּינ'ס טויט", 9.45 קאָנצערט, 10.30 גראַטעסק-שפּיל פאַר קינדער, 11 טאַנץ-מוזיק (פּליטען), 11.30 „קאָנצערט זשיטשען".

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט-קראַנקהייטען

טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98

נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָווענד

זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

ZACHĘTA

זגערזשער 26

היינט און טעגליך

פּרעכטיגער פּוילישער פילם

א. ט.

באַלטישע ראַפּסאָדיע

געשאַפען אויס'ן גרונד פון מאַטראָזען-לעבען. אין די הויפּט-ראָלען:

MARJA BOGDA

ADAM BRODZISZ

א. א. אויסערן פּראָגראַם: ???

נעכסטער פּראָגראַם:

„Marja Baszkircewa"

אָנהויב מעגליך 4 א זייגער שבת און יום-טוב 12

פון די גרעסטע אמעריקאנער קינסטלער
לוסי און מישא גערמאַן

נאָר 15 גאַסטשפּיל
טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי"
ציגעל גאַס 27
טעל. 112-25
דיר. דוד צעלמייסטער
אנפ. מ. וויבדער

„יודען ווילען פערכאַפּען די לאַנדווירטשאַפט אין פּוילען"
דעמאַגאָגישער העץ אַרטיקעל אין ענדעקישען „דז שעניק נאַראָדאָווי"

אין קשעשאָוויץ, מערב גאַליציען, איז געעפענט געוואָרען א לאַנדווירטשאַפטליכע פירמע פאר חלוצים. אין שייכות דערמיט היט דער קראָקאָווער „נאָווי דזיענניק" געשריבען צווישען אנדערעם פאָלגענדעס:

„די לאָזונג פון צוריקקעהרען פון די יודען צו ערד ארבייט דעקט זיך היינט מיט דעם אלגעמיינעם געבאָט פון מאָמענט, וואָס פליסט ארויס פון דער סטרוקטור פון יודענטום, נאָך דורך דעם שאַפען א פּראָדוקטיווען פּויערען קלאַס וואָס איז ערצויגען און אויסגעוואַקסען פון דער ערד, פון דער ארבייט אויפן פעלד און וואָס שטעקט אין איהם מיט די וואָרצלען פון זיך האַלטען טראָץ דעם טעראָר און קריזיס, דער נאַציאָנאַלער כאַראַקטער פון ישוב. די לאַנדווירטשאַפטליכע פערמען אין קשעשאָוויץ דאַרף זיין די צוגרייטונגס שולע, וואָס דאַרף זיך בעמיהען פון דער סטרוקטורעלער פערוואַנדלונג פון דער יודישער יוגענד אין אונזער געגענד".

הובט זיך, אז ס'איז קלאָר, דאָס אין דער נאָטיץ פון „נאָווי דזיענניק" רעדט זיך וועגען ישוב אין ארץ ישראל, דער ענדעקישער „דזיענניק נאַראָדאָווי" מאַכט אָבער פון איהר א גאַנץ אנדערע אויספיהרונג. די צייטונג שרייבט: „דאָס שטרעבען פון די יודען צו שאַפען אין זייער געזעלשאַפט א לאַנדווירטשאַפטליכען שיכט ווי אויך דאָס פערבינדען זי מיט דער ערד, דעקט זיך מיט דעם קאָמפּלעקס פון זייערע פּלענער צו בלייבען און פערפעסטיגען זיך אין פּוילען.

זיי גיבען זיך אָפּ א חשבון דערפון אז דאָס פעהלען דורך זיי די שטעט ווי אויך זייער האַלטען אין אונזער האַנדעל און אינדוסטריע, פערזיכערט נישט אזא פעסטקייט פון זייערע פּאָזיציעס ווי דאָס קען געבען דער בעזיץ פון באָדען. דער בעזיץ פון באָדען און איינענער לאַנדווירטשאַפטליכע שיכט וואָלט ענדגילטיג זיי פערבונדען מיט פּוילען, וואָלט שווערער געמאַכט און קאָמפּליצירט דעם פּראָצעס פון ענטיודישען דאָס לאַנד און צוריקגעבען איהם דעם פּוילישען כאַראַקטער.

און ווייל די יודען האָבען גאָרנישט בדעת צו ריהרען זיך פון פּוילען און זיך אָפּצוזאָגען פון די פּלענער צו פערוואַנדלען זי אין א יודעפּאָלאָניא, דעריבער ווענדען זיי אלץ מעהר זייער אויפמערקזאַמקייט אויף זייער לאַנדווירטשאַפטליכע קאָלאָניזאַציע".

פערשטעהט זיך, די ענדעקישע צייטונג אלאַרמירט אז די סכנה איז גרויס. א חוץ דער לאַנדווירטשאַפט האָפען די יודען א בערייטענדע איבערמאַכט אין אלע געביטען פון אונזער ווירטשאַפטליכען לעבען. ווען עס וואָלט זיי נאָך געלונגען צו בעהערשען דאָס דאָרף וואָלטען מיר זיך ענדגילטיג פערוואַנדעלט אין זייערע פּאַראַפּקעס. ארגאַפּאַלענדיג אין אויגענער לאַנד צו דער בעדויערנסווערטער ראָלע פון — קנעכט".

דערפון מאַכט די צייטונג דעם אויספיהר, אז די יודען - פּראָגען אין פּוילען ווערט שנעל רייף צו דער ענדגילטיגער לעזונג. „עס קומט דער מאָמענט פון שווערען קאַמף, וואָס וועט רעצידירען וועגען דער גאַנצער צוקונפט פון פאָלק". און די צייטונג רופט דאָס גאַנצע פאָלק צום קאַמף געגען די יודען און די וואָס וועלען זיך פון דאָזיגען קאַמף אָפּזאָגען וועלען „בעהאַנדעלט ווערען ווי דעזערטירען בעת דעם קאַמף".

די יודען ווידער גיט דער ענדעקישער אָרגאַן די עצה, אז „זיי זאָלען נישט טראַכטען איצט וועגען „פערלאָזען וואָרצלען", נאָר גיכער וועגען אופנים מיט דער הילף פון וועלכע זייער אָפּפאָל פון פּוילען וואָלט געקאָנט פאר זיי פאָרקומען אָהן גרעסערע ערשיטערונגען און קאַטאַסטראָפען".

אזוי ארום ווערט א בעוואוסטזיניג פערדרעהטער פאַקט, אויסגענוצט דורך דער ענדעקישער צייטונג צו א דעמאַגאָגיש יודענהעצערישע ארבייט, איינרעדענדיג די קריטיקלאָזע לייענער פון דער דאָזיגער צייטונג, אז יודען ווילען פערכאַפּען פּוילישע ערד.

פערנעם נישט זאפארט צו קויפען א גליקליך לאָס צו דער 37-טער מלוכה-לאָטעריע אין דער מזלדיגער קאָלעקטור פון
I.A.Fajngold
Łódź, Śródmiejska 8
וואו ס'איז געפאַלען דאָס גרעסטע געווינס 20.000 זל. בעת דער לעצטער נאָכוואַקציע-ציהונג.

טעאַטער. מוזיק און פערוויילונג
(קאָמוניקאַטען)

7 לעצטע פאָרשטעלונגען פון „יונגע בינעי" אין לאָדז.

דער יודישער עקספערימענטאַלער טעאַטער פון וואַרשא „יונגע בינע" („יונג טעאַטער"), וואָס האָט ארויסגערופען אין לאָדז מיט זיינע אָריגינעלע אויפפיהרונגען „סימכע פּלאַכטע" און „מיסיסיפּי" אַ אויסערגעוועהנליכע פּראַיטערעסירונג און אָנערקענונג, גיט שוין אין לאָדז די לעצטע 7 פאָרשטעלונגען

אַלע אָנהענגער פון אַ גוטער קולטורעלער און אָריגינעלער פאָרשטעלונג דאַרף נישט דורכלאָזען די געלעגענהייט צו בעזוכען דאָס וואַרשאַווער פּאָפּולערע טעאַטער, וואָס האָט זיך דערוואָרבען מיט זיינע קינסטלערישע אויפפיהרונגען דעם שם פון אינטערעסאַנטסטען יודישען טעאַטער אין פּוילען

אַלע דאַרפען געדענקען, אַז דאָס זענען שוין אומאָפּרופליך די לעצטע 7 טעג פון די גאַסטשפּילען פון „יונגער בינע"

גרעסטע סענסאַציע
דריי לעצטע מאָל „אַמעריקאַנער ליטוואַקי"

די טרופּע נחמה, קאַדיש, חאַש, קוטנער א. א. מיטגלידער פון אַנסאַמבל, וועלכע שפּילען שוין 15 מאָל אָהן איבעררייס דעם „אמעריקאַנער ליטוואַק" — אין פילהאַרמאָניע, האָבען בעשלאָסען צו געבען לעצטע 8 מאָל צו האַלבע פּרייזען די זעהר אויסגעצייכענטע פּיעסע.

די פּרייזען זענען זעהר צוטריטליך פון 54 גראָשען ביז 1.50 ערשטע ריי.

שבת 4 נאָכמיטאָג און זונטאָג 4 נאָכמ. ווערט געגעבען צוויי מאָל די שוין בעקאַנטע לעבענס-פּיעסע „אייביגע מאַמע" פון י. קאַלמאַנאָוויטש. די פאָרשטעלונגען זענען ענדגילטיג די לעצטע, ווייל עס ווערען שוין געגרייט צוויי נייע פּרעמיערעס, ווי: „מאַטקע פון סלאָבאָדקע — און „די ציגיינערין" פון ב. קוטשער".

די ערשטע פּרעמיערע די קומענדע וואָך.

לאָמיר האָפען אז די לעצטע 3 טעג וועט דער פילהאַרמאָניע טעאַטער זיין פול פון די פערעהרער פון די זעהר בעליבטע שוישפּילער ווי עס זענען נחמת, קאַדיש, חאַש קוטנער.

לוסי און מישאַ גערמאַן אין לאָדז

ווי מיר דערוויסען זיך, הויבען זיך אָן אין קורצען די גאַסטשפּילען אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" פון די גרויסע אַמעריקאַנער קינסטלער לוסי און מישאַ גערמאַן, וועלכע האָבען געשפּילט מיט גרויס ערפאָלג פאר 3 יאָהר אין לאָדז.

די קינסטלער הויבען אָן מיט אַ פּיעסע, וועלכע שטייגט איבער „מאַמע און שוויגער". די נייע פּיעסע איז אין אַמעריקאַ געשפּילט געוואָרן אַ גאַנצען סעזאָן.

פון פּוילישען טעאַטער

היינט 8.30 אָוועגד ווערט געשפּילט אלס פּרעמיערע די טראַגעדיע פון יוליוש סלאָוואַצקי „מאַזעפּאַ" אין אַ נייע אינסצעניזאַציע דורך יוליוש אָסטערוואַ, וועלכער שפּילט אויך די הויפּטראָל, די אַנדערע ראָלען זענען בעזעצט דורך די אַרטיסטען ביאַלאָשטשינסקי, לונצקאַ, דוגאַיעווסקי, ניעראָווסקי, טאַטאַרקעוויטש א.א.

„מאַזעפּאַ" ווערט געשפּילט שבת 4 נאָכמיטאָג און 8.30 אָוועגד.

זונטאָג 12 בייטאָג ווערט געשפּילט „לודזיע נאַ קזשע" אלס פּאָפּולערער פריהמאָרגען.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציינער און יאַסלעס
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
Piotrkowska 56, tel. 129-77.

18 יאָהר אָן וועלכע האָבען אנ'אינטערעס פאר דער בינע ווערען אָנגענומען יעדען מאָנטאָג און מיטוואָך פון 9 ביז 10 אָווענד אין סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט צעגעלניאַנא 27.

טעאַטער ראַזמאַיטאָשטשי ציגעל גאַס 27

דינסטאָג, ד. 20-טען ד. ח. 9.15 אָווענד אַ גרויסע הנחה-פאָרשטעלונג פון „מיסיסיפּי". בילעטען פון 54 גר. ביז 2.00 זל. שוין צו בעקומען אין דער בּאָראָכאָוו-ביבליאָטעק זאַכאָדניאַ 59.

לייענזאַל ביי דער באָראָכאָוו-ביבליאָטעק איז שוין טעטיג

די באָראָכאָוו-ביבליאָטעק אין לאָדז, וועלכע האָט זיך איצט איבערגעצויגען אין אַ נייעם פערגרעסערטען לאָקאַל אויף זאַכאָדניאַ 59 (טעל. 191-50) האָט איינגעאָרדנט אויך אַ ספּעציעלען לייענזאַל פון ביכער, צייטונגען און צייטשריפטען. פון לייענזאַל אויפ'ן אָרט, וועלכער געפינט זיך אין אַ ספּעציעל איינגעאָרדענטען זאַל, קאָן מען געניסען נאָך אַנ'אָפּצאָהל פון 10 גר. פאר גאַרדעראָבע. דער לייענזאַל איז בעזאָרגט מיט טאָג-פּרעסע און צייט-שריפטען.

דער לייענזאַל גיט די מעגליכקייט צו לייענען די אַלע, וועלכע עס פעהלען די געהעריגע בעדינגונגען אין דער חיים.

דער לייענזאַל איז טעטיג טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 930 אָווענד.

מעלדונגען

העפּרעאישע אָווענד-קורסען ביי דער ציוג. אָרגאַנ. בעניאַוטנג פּי"ז די ענגלישע קורסען

אין די נאָהענטסטע טעג הויבען זיך אָן די למודים אויף די העפּרעאישע אָווענד-קורסען. נייע גרופּען פאר אַנפאַנגער און אַוואַנסירטע.

ערעפנונג פון די גרופּען פאר דר ענגלישע שפּראַך. אַנמעלדונגען פון די אַלטע און נייע שילער און שילעריכם אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

געזעלשאַפט פריינט פון יודישען טעאַטער,
צעגעלניאַנא 27

קאָמוניקאַט

צוטרעטענדיג צו אַנ'אינטענסיווע טעטיגקייט, אויסצובילדען קאַדרען פון יונגע טאַלאַנטען פאר דער יוד. ביהנע, האָט די פערוואַלטונג בעשלאָסען צו ווערבירען מיטגלידער וועלכע פערמאָגען די געהעריגע קוואַליפיקאַציעס פאר דער ביהנע, און בעהערשען די יודישע שפּראַך אין וואָרט און שריפט. עס זענען פאָראויסגעזעהען א רייע קורסען ווי ליטעראַטור, טעאַטער געשיכטע, קאָסטיומאָלאָגיע, קורסען פון דיקציע, כאַראַקטעריזאַציע, פּלאַסטיק און אזוי ווייטער, וועלכע וועלען אָנגעפיהרט ווערען דורך פּראָמינענטע טעאַטער קענער. מיטגלידער(רינגס) פון

KINO TEATR
MIRAŻ
היינט פּרעמיערע!
צום ערשטען מאָל אין לאָדז!
מעכטיגער פילם, וואָס אילוסטרירט די טראַגעדיע פון אַ יודישען אָפיציר א. ג.
דרייפוס פּראָצעס
אין דער הויפּטראָלע:
דער ענטלאָפענער פון דייטשלאַנד
FRITZ KORTNER
אויסערן פּראָגראַם:
אויטענט. אויפנאַמען פון דרייפוס-פּראָצעס

יודישע אָפּערעטען-טרופּע אין פילהאַרמאָניע

פון זינט דאָס יודישע טעאַטער האָט זיך אזוי שטאַרק פערלעגט אויף „ליטעראַטור", אויף אלערליי „סטיליזירונגען" און ביהנע-טעכנישע עקספּערימענטען, האָט די יודישע אָפּערעטע, וואָס האָט א האַלבען יאָהרהונדערט כסדר פערנומען דעם אויבען-אָן אין יודישען טעאַטער-רעפּערטואַר, רעספּעקטפול און שעמעוודיג זיך אָפּגערוקט אין א זייט ווי דאָס אַרימע שטיף-קינד „אַשענברעדעל" און איז באַלד עפּעס ווי אינגאַנצען פערשוואונדען פון אונזער טעאַטער-האָריזאָנט.

דער עולם טעאַטער געהער, דער דורכשניטליכער, נישט פּרעטענציעזער און דאָך פיין טעאַטער זאַכען גאַנץ גוט בעהאַוועטער עולם, וואָס האָט בעל-כרחו מיטגעמאַכט ביז אַהער און מאַכט אויך ווייטער מיט די אַלע עקספּערימענטען, זוכענישען און בעמיהונגען פון א יודישען טעאַטער אויסצוגעפינען עפּעס א נייעם וועג, א נייעם שטייגער שפּילען, עפּעס א „סטיל", א נייע אויסדרוקס-פאָרם, — האָט דער עולם גראָד בענקט טיף אין הארצען נאָך אַ אָפּערעטע, נאָך א שמייכעל און א לאַסקע פון דער פרעהליכער מוזע, ער פיהלט דאָס נאַטירליכע בעדערפעניש זיך צו אַמוזירען, חאַטש אויף אַ פּאָר שעה צייט אַראָפּצוואַרפען פון זיך די לאַסט פון יאָרגען.

אָבער די יודישע אָפּערעטע און יודישע אָפּערעטען-טרופּעס זענען היינט כמעט ווי גאָר נישט בנמצא. אלענפאַלס פון די „גרויסע שטעט" זענען זיי אוועק, מ'האָט זיי פערטריבען ערגעץ אויף די הינטער-הויפען. זיי דערוועגען זיך נישט צו בעווייזען זיך אין דער סביבה פון א „ליטעראַרישען" טעאַטער. סיידען עס קומט אראָפּ אַנ'אַמעריקאַנער סטאַר — דעמאָלט לעבט אויף די אָפּערעטע אויף א ווײַלע און דער עולם געהט מיט פערגעניגען אין טעאַטער אַריין און אַמוזירט זיך אויסגעצייכענט, אַפילו ווען דעם סטאַר פון אמעריקא איז בעשערט צו שפּילען מיט אנ'אַנסאַמבל פון הוילע טאַלאַנטלאָזיגקייטען. ווי מיר האָבען עס לעצטענס שוין נישט איינמאָל געזעהען.

און דאָך... און דאָך ווערט אויך די יודישע אָפּערעטע פלייסיג קולט ווי ריט. אויף דער פּראָווינץ, נאָטירליך — „אין די הינטער הויפען". און עס זענען פערהאַן ווייזט זיך ארויס, אויסגעצייכענטע אָפּערעטען-אַרטיסטען און גאַנצע אָפּערעטען-טרופּעס, וועלכע קענען זיך בעווייזען פאר א עקספּקוויזיטען פּובליקום אין יעדער „גרויסער שטאָט", אויף יעדער ביהנע.

אַזאַ אַנסאַמבל — ער רופט זיך די ווילנער יודישע אָפּערעטען טרופּע — איז געקומען צו אונז אויף יום-טוב און שפּילט אין פילהאַרמאָניע.

די דאָזיגע „ווילנער" בויט גאָר נישט אויף קיין איבערטריבענע שבחים, אין קיין רעקלאַמע-דאַציעס דורך שטאַרקע, דיקע אונטערשטריכונגען און רייזיגע אותיות. זייערע לייסטונגען און זייער רענאָמע אין דער טעאַטער-וועלט זענען זייער בעסטע רעקלאַמע-דאַציע. דאָס איז אַ אַנסאַמבל ווי פון איין גאָס, אַ גוט צוגעקליבענע און טרעפליך איינגעשפּילטע טרופּע פון טאַלאַנטירטע אַרטיסטען, וועלכע ווערען דיריגירט פון א געשיקטען און רוטינירטען רעזשיסער. יעדערער איז דאָ אויף זיין אָרט, קיינער שטופּט זיך נישט אין פאָדערגרונד, יעדערער טראַכט נאָר וועגען גאַנצען, וועגען ערפאָלג פון צוזאַמענשפּיל. און דערפאַר זעהען זיי זיך אָן אזוי, יעדערער בעזונדער, אזוי גוט אין די הויפּט-ראָלען ווי אין די עפּיזאָדען — ראָלען. און ווייל זיי שטעהען אויף קינסטעריש- וואָקאַליש און שוישפּילעריש — אויף אַ גאַנץ רעספּעקטאַבלער הויך, נעהמען מיר זיך דאָס רעכט צו פּראָקלאַמירען זיי פאַר'ן בעסטען יודישען אָפּערעטען-אַנסאַמבל, וואָס מיר פאַרמאָגען היינט.

די טרופּע האָט אַ היפּשען רעפּערטואַר פון נייע יודישע אָפּערעטען, מיט אַ בעזונדערען ערפאָלג ווערט לעצטענס אויפגעפיהרט ביי אונז די אָפּערעטע „דער אַמעריקאַנער ליטוואַק", אייגענטליך אַ מוזיקאַלישע קאָמעדיע, וואָס מ'זאָגט אין ענגלאַנד און אַמעריקאַ; דאָס שטיק האָט פון אַלעם גוטען, פיינע געזאַנג-פּאַרטיעס, הומאָר און קאָמישע סצענעס, איז מוזיקאַליש גוט פערזעהען, זויבער אין שפּראַך און אויסדרוק, נישטאָ קיין „געפּעפּערטע" וויצען, קיין עוּם אַנדערע, וואולגאַרע צוזאַטען און „געווירצען", אַפילו נישט די טראַדיציאָנעלע „ריהרענדע סצענעס" און שטאַרקע „דראַמאַטישע מאָמענטען," וואָס רופען אַרויס געוועהנליך טרערען ביים עולם און פלעגען פריהער נישט פעהלען אין קיין שום יודישער אָפּערעטע אָדער קאָמעדיע.

אין יעדער אָפּערעטע, וואָס די „ווילנער" פּיז. רען אויף, פיהלט זיך די שטרענגע פיהרענדע האַנד פון רעזשיסער. פיהלט זיך די ערנסטע בעציהונג פון יעדען איינעם צו זיין אויפגאַבע. אלץ קלאַפּט אויף דער ביהנע. אויף די אויסערליכע דעקאָראַטיווע זייט ווערט געלעגט געוויכט, אויף די אויסשטאַטונג, אויף דעם קאָסטיום. וואָס עס וואַרפט זיך בעזונדערס אנגענעהם אין די אויגען — איז: דאָס האַרמאָנישע צוזאַמענשפּילען, דער טאַקט און די זיכערע האַלטונג פון די אַרטיסטען, דער געמעסיגטער טאָן, דאָס שטרעבען נישט איבערצוטרייבען די מאָס, נישט צו „פערדעקען" דעם פּאַרטנער. אין דעם, אַ'יי, ליגט שוין אַ טייל פון ערפאָלג.

אָבער דעם גרעסטען טייל פון ערפאָלג פעד—

דאַנקט די טרופּע דער קינסטלערישער לייסטונג פון די אַרטיסטען. מ'דאַרף זיי זעהען אַט די אַרטיסטען אויף דער ביהנע! — פאַראַן צווישען זיי נאָך יונגע, אָבער זעהר פעהיגע קרעפטען, און פאַראַן פון פריהער גוט בעקאַנטע, אָנגעזעהענע און בעליבטע אַקטיאָרען, מיט אַ פערגאַנגענהייט, מיט אַ נאָמען, מיט אַ סטאַזש. אזוי צ. ב. בעגעגענען מיר דאָ ה' קוטנערן, דעם בעקאַנטען כאַראַקטער-שוישפּילער, איינעם פון די פּראָמינענטע אויף דער יודישער ביהנע, וועלכער ווערט גאָרנישט אַלט און שעפּט זיך נישט אויס. ה' חאַש געהערט צו דער טרופּע, אַ יוגענדליכער, טאַלענטירטער אַרטיסט מיט טעמפּעראַמענט און אַ נאַטירליכען הומאָר, וואָס שפּרודעלט און שוימט, און מיט אַ חוש פאַר טאַקט און מאָס; דאַן די בע'חנטע, טאַלאַנטפולע אַרטיסטין נחמה, אַ גוטע בעקאַנטע אין לאָדז, אַ שוישפּילערין פון אַ זעלטענער געמיטליכקייט און האַרציגקייט. און דאַן פּרל. טאָפּעל, אַ זעהר סימפּאַטישע ביהנע-ערשיינונג, וועלכע מאַכט אין געזאַנג און שפּיל אַ אויסגעצייכענטען איינדרוק.

עס געהערען נאָך צו דעם אַנסאַמבל אַ גאַנצע ריי אַנדערע פעהיגע און אינטעליגענטע קרעפטען ווי פּרל. רייכער, די דאַמען ליפּאָווסקאַ און אידינאַ און די ה'ה ראַבין, ניימאַרק און גראַרדנער.

עס איז קיין וואונדער נישט, וואָס דער דאָזיגער אַנסאַמבל האָט זיך אומעטום דערוואָרבען די סימפּאַטיעס פון יודישען פּובליקום אויף זיין טורנעי דורך פּוילען.

און אַ בעזונדער פערדינסט האָט זיך די ווילנער אָפּערעטען-טרופּע דערוואָרבען דערמיט, וואָס זי האָט ווידער אזוי צו זאָגען געראַטעוועט דעם פּרעסטיזש פון דער אָפּערעטע. זי קעמפט ווידער פאַר איהרע בירגער-רעכט אויף דער יודישער ביהנע און וועט זיי אויסקעמפען; דאָס יודישע פּובליקום העלפט מיט דערביי לויט קרעפטען.

I. U—r.

אַפּטער רבי פלעגט אויסטראַכטען שיינע מעשיות

(ענדע פון דער 9־טע זייט)

כאָטש די גאַנצע חסידישע וועלט האָט גערעדט פון אַפּטער רבין, און געזאָגט אויף איהם גאָר געהויבענע זאַכען, איז אָבער ער אַליין געווען אַ גרויסער ענו און האָט נישט צוגעלאָזט, אַז די חסידים זיינע זאָלען זיין בעל־גאוה'ס, צום ווערט דערציילט, אַז איינמאָל איז דער אַפּטער רבי געקומען אין אַ שטאָט אַריין אויף שבת, האָבען די חסידים פאַר איהם געהאַט צוגעגרייט צוויי אכסניות, איינע ביי אַן עושר, וואָס מען האָט אויף איהם „געמורמעלט", אַז ער איז געכאַפּט געוואָרן אין אַן עבירה.... און אַ צווייטע אויך ביי אַן עושר, נאָר אַ גרויסער בעל־גאוה — און מען האָט איבערגעלאָזט פאַר'ן אַפּטער רבין, ער זאָל זיך אַליין אויסקלייבען, וועלכע אכסניה ער וויל. האָט דער אַפּטער רבי אויסגעקליבען איינצושטעהן ביי דעם עושר, וואָס מען האָט אויף איהם גערעדט נישט קיין גוטס.

האָבען די חסידים זיך געחידוש'ט און זיי האָבען דעם רבין געפרעגט, פאַרוואָס ער האָט אַזוי געטהון.

„איהר פערשטעהט", האָט דער אַפּטער רבי געענטפערט, „דער צווייטער עושר, כאָטש ער איז ריין פון יעדער עבירה, איז ער אָבער אַ גס־רוח, אַ בעל־גאוה, און גאָט האָט געזאָגט אויף אַ בעל־גאוה: „אין אני והוא יכולים לדור בעולם" — איך און ער קאָנען נישט וואוינען צוזאַמען". איז אויב גאָט קאָן ביי איהם נישט איינשטעהן, ווי אַזוי קאָן איך דאָס טהון. אָבער דער צווייטער עושר, כאָטש מען רעדט אויף איהם, איז ער אָבער אַ שפל־רוח, אַ גרויסער ענו, און גאָט האָט געזאָגט: „אני ד' השוכן בתוך טומאתם" — איז אויב פאַר גאָט פאַסט דאָרט צו האָבען זיין אכסניה, פאַסט עס פאַר דעם אַפּטער רב אוודאי".

און פונקט אַזוי ווי די פטירות פון אנדערע צדיקים זענען געוואָרען אַרומגעצירט מיט חסידישע לעגענדעס, אַזוי איז אויך די פטירה פון אַפּטער רבין אַרומגעוועבט געוואָרען מיט וואונדערליכע מעשיות, און עס ווערט דערציילט: אַז ווען דער אַפּטער רבי האָט דערפיהלט, אַז זיין צייט רוקט זיך אָן, האָט ער זיך אויפגעזעצט אויפן בעטעל און האָט אַרויסגעקוקט דורכן פענסטערל. פון זיינע אויגען האָבען זיך געגאָסען טרעהרען, האָבען די חסידים בעמערקט, אַז דער אַפּטער רבי מורמעלט עפּעס אין דער שטיל, האָבען זיי זיך איינגעהערט און האָבען געהערט ווי דער אַפּטער רבי רעדט צו זיך אַליין:

„פאַרוואָס איז משיח נאָך אַלץ נישט געקומען? פאַרוואָס פערפאַמעלט ער זיינע טריט?" און דערנאָך האָט ער זיך אויסגעדרעהט צו זיינע חסידים און האָט געזאָגט: „דער באַרדיטשעווער רבי האָט פאַר דער פטירה צוגעזאָגט זיינע חסידים, אַז ווען ער וועט אַרויפקומען אויף יענער וועלט, וועט ער נישט איינרוהען, ביז ער וועט צונויפזאַמלען אַלע צדיקים און מיט זיי צוזאַמען פּועל'ן ביים כסא־הכבוד, אַז משיח זאָל באַלד קומען אויסלייזען די יהודים פון גלות — אָבער הפּטים, ווען דער באַרדיטשעווער רבי איז געקומען אין גן־עדן אַריין, האָט ער זיך פערשפּילט מיט די צדיקים און האָט אין גאַנצען פערגעסען, וואָס מיט אונז טוט זיך דאָ אויף דער וועלט, און דערווייל איז אונז דאָ געוואָרען ענגער און ערגער... דער גלות וואַקסט, די יודישע צרות זענען שוין מעהר נישט איבערצוטראָגען, און דער באַרדיטשעווער רבי זיצט זיך אין די הויכע היכלות און איז נהנה מזיו השכינה". דער אַפּטער רבי האָט זיך זעהר שטאַרק צעוויינט און אויסגעלאָזט: „איך אָבער וועל אַזוי נישט טהון. איך וויים נישט, צי מען וועט מיר געבען גן־עדן, אפשר וועט מען מיך אויך גאָר אַריינזעצען אין גיהנום אַריין, אָבער איך וועל טענה'ן צום רבונו של עולם און וועל איהם זאָגען: „דו ווייסט גוט, אַז איך האָב מיין גאַנץ לעבען זיך מקריב געווען פאַר דיר און האָב פיינד געהאַט די רשעים, וועלכע זענען נישט געגאַנגען אין דיינע דרכים, און דערפאַר, אויב דו ווילסט מיר געבען גיהנום, קאָן איך נישט זיצען מיט זיי צוזאַמען. טרייב אַרויס אַלע רשעים פריהער פון דאָרט, זאָלען זיי זיין פריי און מיך וועסט מען שוין דערנאָך מעגען אַריינזעצען אין גיהנום אַריין".

און מיט די דאָזיגע ווערטער, וואָס האָבען אויסגעדריקט די גרויסע ליבע צום יודישען פאָלק, איז דער אַפּטער רבי נפטר געוואָרען ה' ניסן, תקפ"ה, (1825), און אויף זיין מצבה האָט מען אויפגעשריבען: „אוהב ישראל", וואָס ער איז טאַקע דאָס געווען זיין גאַנץ לעבען...

כ'שטעל זיך פאַר אַלס איינער

D-ra OETKERA

בודין שאָקאָלאַד־און־שמעטענקאָוועס!

Zastępca: „PRODUKT" Łódź, ul. Narutowicza 32.

מיר בעטען צו פערלאַנגען שטענדיג און אומעטום דאָס אונפערגלייכליכע ביכעל מיט ד"ר עטקער'ס פאָר־שריפטען א. נ. „אַ גוטע ווירטין באַקט אַליין". צו בעקומען אין אַלע בוכהאַנדלונגען און ביי אונזערע פער־טרעטער. דער פרייז איז פערקלענערט 30 גראָשען.

Dr. Zalcwasser

כירורג

CEGIELNIANA 19, tel. 125-27

נעמט אָן פון 1—2 מיטאָג און פון 4—6 אָוונט

CENTRALA MASZYN

maszyny do szycia, specjalne maszyny dla rzemieślników motocykle światowej sławy Norton i inne

i ARTYKUŁÓW SPORTOWYCH została przeniesiona

81 Piotrkowska 81

S. KROKOCKI

די מאָדערנע

טאַנץ־שולע

אויף פּיעטריקאָווער 89

קוועך אַפּיצינע פּאַרטער

אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען דיפּלאָמירטען טאַנץ־לעהרער

S. RUBINSZTAJN

נעמט אָן איינשרייבונגען פאַר אָנפאַנגער טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אָוונט. בעם. פאַר אָהאָנסירטע שבת און זונטאָג פּראַקטישע לעקציעס.

ספּעציעלע שטונדען פאַר לאַנג־געקליידעטע.

מיט אַכטונג דיפּלאָמירטער טאַנץ־לעהרער.

ס. רובינשטיין.

מעטאַל־בעטען

מאַטראַצען אַלע אַרט

קינדער־וועגעלעך

אין אַ רייכען אויסוואַהל

וויזשימאַטשקעס, אייז־מאַסטענס, פעלד־בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען

אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאָהר 1896

פאַבריקס־לאַגער:

לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11

טעל. 137-70

געדענקט דעם אַדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליאַס.

ספּעצ. רעפּעראַטור־ווערקשטעל און לאַקירער.

POMIMO PODWYŻKI PŁAC ROBOTNICZYCH ZNACZNĄ OBNIŻKA CEN!

By umożliwić każdemu kupno mych MEBLI znanych w całej POLSCE oraz zagranicą, ze swej jakości oraz wyglądu estetycznego, urządzam począwszy od 10 b.m. sprzedaż przedświąteczną po wyjątkowo niskich cenach.

Fabryka Mebli

Robert Schultz

(dawn. W. Thiede) istn. od 1882 r.

Łódź, Skład fabryczny: Gdańska 112, tel. 142-65

„ wystawowy: Piotrkowska 90, „ 263-25

Złote medale: Niżni Nowgorod 1896. Rzym 1926. Łódź 1936 r.

פערטרעטונג פון ד. פ.

Jos J. LEINKAUF, A. G. WIEN

פיהרט אויס איבערציהונגען אין דער שטאָט און אויסער דער שטאָט אין אייגענע מעבעל־וואַגאָנען.

די בעסטע בעדינגונגען.

איבערציהונגען און עקספּעדיציעס נאָך

ארץ־ישראל

אין געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט

שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזען

„POLSKI LLOYD"

Sp. Akc. oddział w ŁODZI, Narutowicza 13 tel centrala 250-15

Palestine Shipping Co. Ltd.

Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

פערטרעטונג

פעלצווארען לויט די נייעסטע מאָדען און אויך אומאַרבייטונגען פיהרט אויס אַמביליגסטען די קירזשנער־פּראַקטיקע

M. U. BINDER, Andrzeja 25

פראָנט־געוועלב.

światowa marka

Primeros GUM.

nagrodzone złotym medalem w ...

pięcioletnia trwałość

Zakład zoologiczny

O. FOLKMAN

Łódź, ul. Andrzeja 7

(przy Piotrkowskiej) tel. 124-76

עמפּפעהלט: הינט און ראַסאַטע קעץ, האַרצער־קאַנאַרקעס פון 10 זל. אָן. גע־וועהנליכע און בעזונדערע שטיינען, מכשירים צו באַרען פייגעל, מאַרפּקעס, פאַסונגען און פאַפּוגעשקעס, פייגעל און עקזאָטישע פישלעך, עסענוואַרג לעבעדיג און רויהע פאַר פישלעך, אַקוואַריומס און טעראַריעס, ושולהען, שלאַנגען א. ז. ח. נאַשעכץ פאַר קאַנאַרקעס און פאַפּוגעשקעס, מויבען און ראַסאַטע דרויב, אייערלעך פון ראַסאַטע דרויב הילונגם - מיטלען, פּראָשקעס - פּליטיגקיטען געגען ווערים פאַר פייגעל און הינט, מע־דעלעך פאַר הינט און פאַכמענישע צוזאַ־מענגעשטעלטע מישונג אַלס עסענוואַרג פאַר קאַנאַרקעס און פאַפּוגעשקעס. מ'ווערען אָנגענומען אַלערליי פייגעל א. ז. ח. צום אויסנעהן.

גרויסער אויסוואַהל פון מכשירים צו פיש־פאַנגען.

מעסיגע פרייזן! פאַכמענישע בעדינונג

וויכטיג פאַר

ברוך־קראַנקע

(רופּטורען) זאָווי פון פערקרימונגען פון רוקען־ביין (הויקערס), פּאַראַליזשען, ביין־שווינדזוכט, פּלאַטפּיס און פערשידענע אנדערע פערקריפּלונגען־ליידענדע.

פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל־באַנדאַזשען לויט מיין מעטאָדע היילן און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאָגען און קישקע - זענקונג ספּע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב־הייל־באַנדאַזשען.

פאַר הויקערס ספּעציעלע גאָרסעטען און גלייכהאַלטערס.

געגען ביין־שווינדזוכט ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.

געגען שמערצענדע פּלאַטפּיס ספּע־ציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס־מאָדעלען.

געגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי־שטרימף לויט מאָס.

קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלע הייל־אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט ספּעצ. אָרטאָפּעד

א. פעטריקאָוויטש, לאָדז

9 פּיראַמאָוויטשאַ, טעל. 177-09 (פריהער אָלגינסקאַ

אַכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.

מויזענטער דאַנקזאַגונגען קענען בעוויזען ווערען

בעקאַנטמאַכונג.

די וואַהל־קאָמיסיע פון דער יודישער קהלה אין לאָדז צו וועהלען אַ קהלה־ראַט פאָדערט דערמיט אויף די וועהלער, אויפ' סמך פון פאַר. 29 פון דער פעראָרדנונג פון מיניסטער פאַר אמונות און פאָלקס־בילדונג פון 24־טען אָקטאָבער 1930 (געזעץ־בוך פון דער פּוילישער רעפּ. נר' 75/30, פּאָז. 592), — אַריינצוטראָגען קאַנדידאַטען־ליסטעס אויף מיטגלידער פון קהלה־ראַט און זייערע פערטרעטער.

די קאַנדידאַטען־ליסטעס קען מען בעלעגען אויף דער האַנד פון אַמטירענדען מיטגליד פון דער וואַהל־קאָמיסיע במשך פינף טעג, ד"ה פון זונטאָג, דעם 18־טען אָקטאָבער ה"י ביז דאָנערשטאָג, דעם 22־טען אָקטאָבער ה"י איינשליסליך פון אַ זייגער 13 ביז 15 און פון אַ זייגער 18 ביז 20, אין לאָקאַל פון דער קהלה־פערוואַלטונג, פּאָמאָרסקאַ 18.

די קאַנדידאַטען־ליסטעס דאַרפען ענטשפּרעכען די פאָדערונגען, וואָס זענען פאָרגעזעהען אין די פּאַראַגראַפען 30—36 פון דער אויבען־ציטירטער פעראָרדנונג פון מיניסטער פאַר אמונות און פאָלקס־בילדונג.

לאָדז, דעם 16 אָקטאָבער 1936.

וואַהל־קאָמיסיע פון דער יוד. קהלה אין לאָדז צו וועהלען אַ קהלה־ראַט

פאָרזיצער (—) י. ל. מינצבערג.

וויכטיג פאַר הויזבעזיצער פון תל־אביב

אַ טיכטיגער און אינטעליגענטער אדמיניסטראַטאָר זוכט איבערצונעמען אייניגע הייזער אין פערוואַלטונג.

די בעסטע רעפערענצן אין לאָדז ווי אויך אין תל־אביב. אָפערטן אין אַדמ. אונטער „Z".

וויכטיג פאַר אַלע!

דרוקעריי

בראַמבערג

8 - לאָדז - 8

צעגעלניאַנאַ

טעלעפאָן 255-09.

טריקאָטאַזש־פאַרמס טריקאָ־עטיקעטען

שטרימף־פאַבריק. שטרימף־באַנדעראָלען

העמד־פאַבריק. פאַרשיד. עטיקעטען און מיטען

קאָנפעקציאָנערען מיטען־עטיקעטען

שאָקאָלאַד־מייסטער מאָס־ביכער

בעקער־מייסטער ברויט־צעטלען

בראָשורען, קאַטאַלאָגען, רעכנונגען ווי אויך חתונה־קאַרטען צו ביליגע פרייזען.

דאקטוירים־אפטיילונג

St. Felczer
H. NEUMARK
צוריקגעקעהרט
28 פאלודניאווא 28
טעל. 163-46
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 2—4 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע הנחות.

Dr. med.
P. KOTOK
CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5–7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-9
POWRóCIŁ.

Dr. med.
M. GLAZEF
ספעציאליסט פאר הויט-
און ווענערישע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-4
נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון
7 ביז 8.30 אוועגד.
שבת און חגאות פון 10—12 בייטאג.

Dr. med.
Lucja MAKOWEF
הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
(פרויען און קינדער)
האט זיך איבערגעצויגען אויף
קילינסקי 61, טעל. 152-55.
נעמט אן פון 9—11 פריה און 6-8 אוו.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי-
שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען
און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון הייזען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אוונט

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראסטאק
צאהן-ארצט
סטאמאטאלאג - כירורגיע
פיעראצקיעגא 7 (עיואנגעליצקא)
טעל. 108-26
אויפנעהם-שעה'ן פון 3—7.

Dr. med.
J. GOLDBERG
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Sródmiejska 20, tel. 186-13.
נעמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אווענד

DR. MED.
G. FRIEDSTEIN
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פון לעבער, מאגען, סטאלצאנדע
קישקע און המארידען
ציגעל-נאס 11, טעל. 117-95
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 6—8 אווענד.

DR.
Michał URBACH
נערוועז און אינערליכע קראנס.
הייטן און פיזיקאלישע טעראפיע.
נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ.
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

STARSZY FELCZER
T. OKNO
צוריקגעקעהרט
וואוינט יעצט: נארוטאוויטשא 6.
טעל. 137-03.
נעהמט אן א גאנצען טאג.

Lekarz-dentysta
L. Winnykamień
צוריקגעקעהרט
פל. קאשטשעלני 4, טעל. 179 24.
נעמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. med. ŁASKI
2 פאלודניאווא
צוריקגעקערט
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטע
נעמט אן פון 9 ביז 11 און פון 3 ביז 7 אוו

Dr. med.
Bernard SPIRO
אינערליכע קראנקהייטען, רענטגען
114 פיעטריקאווער
טעל. 178-35.
נעמט אן פון 5—7 אווענד.

Dr. med.
I. Kurchin
Łódź, Kilińskiego 61.
Tel. 249-70
przyjmuje od godz. 6–7½

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פאר הארץ-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אווענד.

DR. MED.
MARKOWICZOWA
choroby skórne i weneryczne
MONIUSZKI 2
tel. 166-35
powróciła
Przyjmuje od 8–1 i od 3–8 wiecz.

Dr. med.
WIKTOR MILLER
chor. wewnętrzne
spec. chor. Reumat.
POWRóCIŁ
SIENKEWICZA 40, tel. 146-11
przyjmuje od 4.30 do 7 wiecz.

Dr. J. SCHORR
אינערליכע קראנקהייטען
11 גדאנסקא
טעל. 22-685
צוריקגעקעהרט
פון איוואניטש

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעל. 137-63.
עס נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים:
ד"ר קויפמאן, ד"ר דינענזאן,
ד"ר רויטער, ד"ר שפירא, ד"ר
נאדעל, ד"ר י. איציקזאן, ד"ר
סטופאי. ד"ר שמירגעלד
נערוועז-קראנקהייטען
און דענטיסטין סטאראפאלסקא.
וויזיטען אין שטאט. אלע ארט מעדיציניש
הילף. קאבינעט פאר פיזיקאלישער טע-
ראפיע און רענטגען.
אלע ארט אימפונגען (געגען דיפטעריט
און אנדערע).

PrywatnePogotowie
„SZYBKA POMOC LEKARSKA“
tel. 15-111
BAŁUCKI RYNEK
(Zgierska 56)
Czynne przez całą dobę
bez przerwy.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיעז 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

DR.
S. Kantor
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
90 פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 6—9 אוו

DR.
Daniel Kon
STERLINGA 5, tel. 228-08
אינערליכע און נערוועז-
קראנקהייטען
עלעקטרא-טעראפיע
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

Dr. med.
S. Druebin
Przyjmuje porody i operacje
ginekologiczne
w swej prywatnej klinice
„SANTE“
ul. 6-go Sierpnia 17, tel. 153-10.

Dr. med. J. PIK
נערוועז און אינערליכע קראנקהיי-
טען ווי אויך סעקסועל נערוועזע לייז־גרע
נעהמט אויס אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאכמ
פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27
טעל. 175-50.

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו
זונטאג און יום-טוב — פון 8—1 בייטאג

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych,
seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-
leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od
1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz.
w niedzielę i święta od 10—1.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע
קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
צוריקגעקעהרט
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

לעטשניצע
פאר וועגעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-78
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט.
וועגעריש-קראנקע, מענערשוואכע
און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א באראטונג 3 זל.

לעטשניצע
פאר וועגעריש-קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-
קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
45 פיעטריקאווער
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוידאס
טאג פון 11—1 און פון 5—7 אווענד.
א באראטונג 3 זל.

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערוועז-קראנקהייטען
האבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONóW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו

Dr. J. Ajzner
powrócił
ZAWADZKA 30, tel. 101-62
Przyjmuje od 6—7 w.

אויערען, נאז און האלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון
Dr. Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק
אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר-
ריישעס פון 9-2 און פון 4-8 אוונטס
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

Dr. med
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע- און
פרויען-קראנקהייטען
אבדזשעיא 4, טעל. 228-92.
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.
דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
אין פון 12 ביז 1 בייטאג.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג-כירורג
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און
אורין-קראנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג
צוריקגעקעהרט.

Dr. med.
P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספעצ. פאר טריפער. סיפילים און
הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג
פון מענער-שוועכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
Józef Imich
ספעציאליסט פאר האלז, נאז און אויערן-
קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
MONIUSZKI 1, tel. 20-997.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-93.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט
צוריקגעקעהרט

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען. הארץ און
סקלעראז קראנקהייטען
145 פיעטריקאווער
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אוו.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און
הויט - קראנקהייטען בעהאנדלונג פון
מענער - שוועכע
אבדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5—8.30 אוו

Dr. med.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגערזשער 15 טעל. 113-47
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8.30—10 פריה און 4—8 אוו.

הילף און רפואה פאר ברוך-קראנקע

רופטורען) אויך פויווינקעל, נאפעל ביי מענער,
פרויען און קינדער, אויך פאר פערמרימונגען
פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע
פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס.
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די
פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און גע-
פעהרליך, דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע-
ציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו
די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפער-
ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל
מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע-
ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-
אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע
פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו-
טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים ארפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירס-מוטער, עמפפעהל איך
ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד
דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער-
זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס-צייגניש און לויב-בריוו האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע-
אוניווערזיטעטס-פראפעסארען:
Prof. Dr. Marlochler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Müanzer.
ספעציאליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן
פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבדינגט וויכטיג.

Niemasz ponad MYDŁO „WYGODA"

ADA-TO NIE WYPADA

די פרייליכסטע פוילישע קאמעדיע

אין די הויפטראָלן: Niemirzanka, Zimińska, Andrzejewska, Krukowski, Junosza-Stępowski, Fertner-Gierasieński

„PALACE"

שבת און זונטאג פון 12 – 2 און פון 4–2 נאָכמ. 2 פריהמארגנז=סעאנסן

פון 80 גראשן

הײנט און פאלגענדע טעג! פרעהליכע מוזיקאַלישע קאמעדיע הײנט און פאלנענדע טעג

צינגײנער=ליבע

אין די הויפטראָלן: GRETA THEIMER ERNEST VEREBES

נעכסטער פראָגראַם: „פערגעס נישט אין מיר" מיט B. Gigli | אנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. אויפ'ן ערשטן סעאַנס אַלע פלעצער צו 54 גר

קלאַנגקינאַ=טעאַטער RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

גרויסער דאפעלטער שלאָגער=פראָגראַם!

I. „Nie miała baba kłopotu" אין די הויפטראָלן: Walter, Znicz, Sielański i in.

II. „Córka Generała Pankratowa" אין די הויפטראָלן: NORA NEY i BRODNIEWICZ אומגעוועהנליכער אינהאלט

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמ. — שבת און זונטאָג 12 בייטאָג — פרייזען פון 50 גר.

CORSO

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2

אנהויב 4 און 8 וייטער

הײנט און פאלגענדע טעג! SHIRLEY TEMPLE דער ליבלינג פון דער גאַנצער וועלט

אין דעם נייעסטען און רייצענדסטען פילם פון הומאָר געזאַנג און טאַנץ א. ז.

דער קלײנער בונטאווטשיק

אין דער צווייטער ראָלע JACK HOLT פאַסטערסטוס און פריקאַרטען אונגילטיג

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1

אנהויב 5 און 8 אזייגער

„PAN TWARDOWSKI"

שלאַכטשיץ און דער העלד פון דער שענסטער פוילישער לעגענדע

אין די הויפטראָלן: F. Brodniewicz, K. Junosza-Stępowski, Marja Bogda, E. Barszczewska M. Malicka, M, Znicz, St. Sielański

נעכסטער פראָגראַם: „מלחמה איז דער קעניגרייך פון וואלץ" מיט R. Müller, Willy Fritsch און אנדערן

פרייזען פון פלעצער: I פל. 1.09 זל. II פל. 90 גר. III פל. 50 פר. הנחה קופאָנען צו 70 גר. אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (ווינג קאָפערניקא)

הײנט און פאלגענדע טעג

שלאַגט רעקאָרד מיט זיינע פילמען פון הויכער קלאַס! מיט Charlie Chaplin נעהט הײנט ווידער א פרעכטיגע פרעמיערע! מײסטערווערק פון VAN DYKE נאָך דעם ריזיגען ערפאָלג, וואָס עס האָט געהאַט „הײנטיגע צײטען"

„Rose Marie"

די זעהר מעלאָדישע און פאָפולערע וועלט-אָפערעטקע אין עמאַציאַנירענדען פילם-ראָמאַנס. ביז-איצט האָט נאָך קיינער נישט געהערט אַזעלכע שעהנע רייצענדע מעלאָדיעס ווי מ'הערט אין „Rose Marie"

מיט Jeanette Mac Donald, Nelson Eddy

שוין אין נעכסטען פראָגראַם: „דער קליינער לאָרד".

פרייזען פון אַלע פלעצער אויף אַלע סעאַנסען פון 54 גר.

קלאַנג-קינאַ CAPITOL זאַוואַדזקאַ 16

פרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אָנאָנסען

פרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

ראַקאַלען

2 צימער און קוך צו פערמיטען מיט בעקוועמליכקייטען. דירה-געלד 170 זל. אַ קוואַרטאַל. אָפּערטען אונטער „פיעטריקאָווער גאַס" אין אַדמ.

צו פערמיטען 5 ווי אויך 6 צימער און קוכען מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, ווי אויך גאַראַזש, אויף גאַרוטאַוויטשאַ 37, טעלפ. 176-63, 111-89.

צוויי אַנשטענדיגע יונגעלייט זוכען אַנ'אָרט צו האָבען קאָסט און לאַזשי, עווענטועל בלויז צו שלאָפען ביי אַ בעסערער פאַמיליע אין דער געגענד פון אַלטשטאָט ביז בזשעזשינער. אָפּערטען אונטער „לאַזשי".

עס איז צו פערמיטען צוויי פראָנטאָווע פענסטער פאַרטער, עס קען זיין צוויי צימערלעך פראָנטאָווע פאַר זייגער-מאַכער אָדער גאָלד-שמיד, פילסודסקי 19 שפּינדלער.

צו פערדינגען אַ פענסטער פאַר אַ זייגערמאַכער אויף זאַוואַדזקאַ גאַס צווישען זאַכאָדניאַ און גדאַנסקאַ. אָפּערטען אין אַדמ. פאַר „פאַ".

אַ בעקוועם אָרט צו שלאָפען פאַר איין אָדער צוויי פערזאָן, וואָלטשאַנסקאַ 21 פראָנט 1-טער שטאָק וו. 9.

אַ שעהן מעבלירט גרויס צימער פון זאָפּאַרט צו פערדינגען פלאַץ-וואָלנאָשטשי 6 וואוינונג 9 פראָנט.

אַ צימער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען צו שלאָפען פאַר אַ מיידעל, עווענטועל אַ יונגערמאַן פרייז צוגענגליך. ערפאַהרען 11 ליסטאָפּאַד 28 וואוינונג 29.

אַפּצוגעבען אַ גרויס צימער מיט 2 פענסטער אויפן ערשטען שטאָק פולנאָצנאַ 13 וואוינונג 20.

צו פערמיטען 2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען, 3-טער שטאָק, אויך געמויערטע שאַפעס, קולינסקיעגאָ 50 ביים ווערמער.

צוויי אַנשטענדיגע יונגעלייט קענען בעקומען לאַזשי ביי אַנ'אינטעליגענטער פאַמיליע 11 ליסטאָפּאַדאַ 50 פראָנט 2-טען שטאָק ביי פוקס.

Pokój przy rodzinie dla 1-ej lub 2-ch osób do oddania. Wiadomość Brzezińska 11. front 1 piętro, m. 5, Józefowiczowa.

פרייע פאָסטענס

עס ווערט געברויכט האַנדשוה-אַרבייטער אויף פערשיידענע אַרבייט און רונד מיט מאַשינען און אָהן מאַשינען, פּאַלודניאָווע 4, פראָנט 2-טען שטאָק וואוינונג 8.

עס ווערט געזוכט אַ טאַמבורירער געזעלען, וואָס האָט געאַרבייט ביי קישעלעך, דרעווגאָווסקאַ 9, הויף רעכטס, פּאַרטער וו. 16.

האַנד-רענדער אַרבייטער ווערען געזוכט צו וואָל-אַרבייט, זאָפּאַרט זיך ווענדען קאָנסטאַנטינער 49 אין דער זאָקען-פאַבריק.

אַ טאַמבורירער-געזעלען. וואָס קען אַרבייטען שנור, איז נויטיג פּעטריקאָווער 42 ביי לעווקאָוויטש.

עס ווערט געזוכט אַ קרעל-נייערין אויף קראָסנעס, פּעטריקאָווער 59 וו. 28.

ס'איז נויטיג אַ קוואַליפיצירטער זאָקען-אַרבייטער אויף 84-ער מאַשינען פּאָלנאָ 9 וואוינונג 24.

נויטיג שטריקערס צו גראָבע און דינע מאַשינען, זאַוואַדזקאַ 23 וואוינונג 31.

ס'ווערט געזוכט אַ שיק-יונגעל און אַנ'אויבערלאַק-נייערין צו זאָקען. ערפאַהרען פּילסודסקיעגאָ 22 וואוינונג 35.

פערשידענעס

וויכטיג פאַר סוויטער-מאַכער! איך האָב אַרויסצוגעבען אַרבייט אויף אַנ'אַכטער אָדער זיבענער מאַשין, פּאָמאָרסקאַ 13 ביי שפּינדלער.

אַנ'אינטעליגענטער פעהיגער יונגערמאַן בעקאַנט אין מאַנופאַקטור, שטרימף, שיך-בראַנזשע מיט גוטע רעפערענצען, זוכט בעשעפטיגונג ביי וואָס ס'זאָל נישט זיין פאַר אַ קליינעם געהאַלט. אָפּערטען אונטער „גוטער".

אַנ'אַנשטענדיגער מיטעליעהריגער הער, וויל איינגע פרוי ביז 50 יאָהרען קענען לערנען. מעגליך מיט בילד, וועלכעס עהרענוואָרטליך צוריקגעגעבען ווערד. אָפּערטען אונטער „צוקונפט".

קומט און איבערצייגט אייך! היימישע מיטאָגען פריש און געשמאַק פון 5 געגנג מיט געפליגעל פון 80 גראָשען און 1 זל. פּילסודסקיעגאָ 74 וו. 18.

לעהרערין, גוטע פעדאַגאָגין. ערטיילט אונטעררינכט פאַר ערוואַקסענע אין פּוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פרייזען לאַסמאַן, בזשעזשינער 15.

סוחרים, פאַבריקאַנטען און אַנגעשטעלטע! בוכהאַלטעריע, פיהרען האַנדעלס-ביכער אויף מאַשין-שרייבען לערנען מיר אויס פּראַקטיש און גרינדליך, פולשטענדיגע קורס 2 מאָנאַטען. איינשרייבונגען אויפן צווייטען קורס צעגעלניאַנאַ 25, וו. 35.

אַ פעהיגע פאַדרענטשינע זוכט אַרבייט אין אַ דאַמען-שניידער פּראַצאָווניע פאַר אַ קליינעם לוין. צו ערפאַהרען בזשעזשינער 25 וו. 40 לעווקאָוויטש.

ס'איז פערלוירען געוואָרען אַ וועקסעל אויף 25 זל. אויסשטעלער ב. בויגשפּאַן, אַדרעסע גערשענאָוויטש, צאָהלבאַר 10 פעברואַר 1937. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג. אָפּצוגעבען צו ה. לעווענגרייך, פּעטריקאָווער 18.

איך גיב אַרויס אַרבייט אויף 4-ער שטריקמאַשינען. צו ווענדען זיך זאַוואַדזקאַ 5 אין דער טריקאָטאַזש-פאַבריק.

אַ שלאָפּצימער צו פערקויפען, אַ קרעדענס, שטיהלען און אַ רונדיגער טיש. צו ערפאַהרען פּעטריקאָווער 123 וו. 11.

JUBILER M. Kornblum Piłsudskiego 57 tel. 255-76 (dawn. Południowa 8) wykonuje roboty artystyczne pg. najnowszych wzorów zagranicznych. Ceny przystępne.

Wykwalifikowana ekspedjentka poszukuje posady w składzie obuwia of. A F.

Zameldowania, wymeldowania w Ubezpieczalni Spułecznej wskuteczniam za zwrotem kosztów tramwajowych 11 Listopada 19 tel. 166-78, (dawn. Pomorska 6.)

פאַרשריפטמעסיגע פייערלעש-אַפּאַראַטען (Gaśnice płynowe) נייע און באַנוצטע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אַלע טיפען אַפּאַראַטען צו מעסיקע פרייזען. — געשטאַנצטע עטיקעטען פאַר שטרימף, המדער, קראַוואַטען א. ז. וו. לויט מוסטער. מ. באָטשאַן, פּאָמאָרסקאַ 25, וו. 28. טעל. 166-27.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej, korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą Piotrkowska 37, m. 11, front III piętro, godz. 3—10 wiecz.

Wiedza szczyci, umiejętność syci!

גרינדליכע און פּראַקטישע לעהרע פון בוכהאַלטעריע, האַנדלס-קאָרעספּאָנדענץ אַריטמעטיק אויך מאַשין-שרייבען. פרייזען צוגענגליכע. איינשרייבונגען אין ביטשריפטען-ביוראָ פּילנאַצנאַ 9.

שרייבען שעהן און שנעל

לערנט אויס דער בעוואוסטער קאַליגראַף ". בערמאַן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט שרייבען אַ גוטען יודישען בריף אין 20 טעג אָפּילו דעם וואָס קען גאַרנישט שרייבען. די עלטער שפּילט נישט קיין ראָלע. אַלעיע 1-טער מאַי 4 ביי ליפשיץ.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Czcionkami i druk. otac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.